YENİ HİKAYELER

1959

VARLIK YAYINLARI

YENİ HİKÂYELER 1959

YENİ HİKÂYELER 1959

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

Varlık Yayınları, sayı 627
İstanbul'da Ekin Basımevinde basılmıştır.
Kasım, 1958

CEYHUN ATUF KANSU

Ç E , İ S T A S Y O N U

Refet İlişmezoğlu'nun düz ayak yaşamasında pek öyle değişiklikler yok. Çok içerdi. Bu içki yüzünden onu, son yıllarda, hep küçük ıssız istasyonlara verdiler. İş sıkı tutulsaydı, dosyası bir sürü kötü izlerle doluydu, işinden çoktan uzaklaştırılmak gerekirdi. Ne var ki, Kurtuluş savaşında Konya işletmesinde başarı göstermişti, bir de az buçuk Fransızca biliyordu. Bir zamanlar, Lâfonten'den öyküler çevirdiğini söylerler.

Bütün bunlar suçlarını örtüyor. Bir yandan bakarsanız, kötü bir memurdu diyelim ama, kötü bir insan sayılmazdı. Şu Ç... istasyonuna verilmeden üç dört yıl önce Ş... istasyonunda idi. Bu istasyon ıssız, kuş uçmaz kervan geçmez bir dağ istasyonu idi. Ref'et bey için, istasyonun ardından akıp giden o güzelim Köpüklü ırmak pek çekici idi. Ref'et bey günlerini, hele yaz günlerini ırmak kıyısında geçirirdi, balık avlardı. Yalnızca haftanın dört günü tren geçerdi.

İstasyondan inen binen de pek olmazdı. Arasıra, kasaba pazarına giden üç beş köylü saat beş buçukta geçen sabah trenine biner, o köylüler gene o gün karşı yönden akşamüzeri gelen trenle dönerlerdi. Ref'et bey için değişiklik buydu işte: İstasyonda, kucaklarında güzel küçük bebeklerle köy kadınları, sırtlarında heybeler, heybelerde kuru soğan, pırasa, bir kadının elinde sacayak, bir köylünün elinde kazma demiri, bir köylü yeni bir semaver almış, bir yaşlı köylünün de boynuna iple asılmış bir lâmba şişesi. Tren bir dakika ya durur, ya durmazdı. Ref'et bey tuttuğu sazan balıklarını önceden bir sepete koyar, sepeti bir köylüye verir, balıkları üçü yetmiş beş kuruşa yolculara sattırırdı. Bir seferinde, köylü, balıkları yolcunun birine vermiş, tren de çok durmayıp yürümüş, yolcu bozukluk, mozukluk derken, parayı verememiş Ref'et

bey küplere binmişti. İlk karısı dört yıl önce ölmüştü. Sonra L... istasyonunda iken, makasçının genç, güzel, tombul kızını ayartıp almıştı. O zamanlar Ref'et bey, elli yaşlarında vardı. İkinci karısı ise, ayhallerini bir iki yıl önce görmüş, ilk okul dördüncü sınıfa kadar okumuş, onaltı, onyedi yaşlarında, canlı, her yerinden bahar polenleri fışkıran bir kızdı. Bu mutlu evliliğe karşı, Ref'et bey gene içiyor, genç karısının eski kocadan kalma iki çocuğunu durmadan dövmesine ses çıkaramıyor, evde yapacağı önemli bir iş bulunmadığından kendini balık avına veriyordu.

İlk dırıltılar Ş... istasyonunda başladı. Genç karısı dünyaya, ıssız bir istasyonda ömür çürütmek için gelmediğini söyliyerek söze başlıyor, üstelik iki çocuğunun kahrını çektiğinden söz açıyor, bir de Ref'et beye çok dokunan şu sözleri söylüyordu: "Bir başka kadından yaptığın çocuklara bakmaktan usandım. Ama ne yapsan, netsen benden de çocuğun olmayacak. Balıklarından da bıktım. Karı yerine balık alsaydın a herif!" Ref'et bey bu herif sözüne pek içerliyor, yutkunuyor, birşeyler söylüyor, ama karısının o kanlı canlı ayak bileklerine gözleri ilişince yumuşuyor: "Ne istiyorsun Sultanım?" diyordu. Genç kadın: "Dünya görmek istiyorum ben!" diye bağırıyordu. O gece Ref'et bey oturup bir dilekçe kaleme alıyordu. Dilekçesine dokunaklı bir dille giriyor, yer yer Fransızca sözler oturtuyor, sonra onları siliyor, özel yaşayışından söz açıyor, sonra bunları pek anlamsız buluyor, onları da siliyor, böylece gün ışıyana dek yazabildiği dilekçeyi gönderiyordu. Dilekçe üzerine dilekçe gönderdi, en sonunda, kendisini P... istasyonuna verdiler.

Bu P... istasyonu da eskisinden pek ayırdedilemezdi. Bozkırda, buğday denizleri ortasında, kireçli topraklarında tarla farelerinin cirit attığı, yaz güneşlerinde yanan bir yerdi. Ş... istasyonundan ayrılığı, günde dört beş tren geçmesi idi. Bir de buradan, olağanüstü bir şey, her gün karşılıklı olarak ekspresler geçip gidiyordu. Geçip gidiyordu, dedim, neden ki ekspresler bu istasyonda durmuyorlardı. Burda da Ref'et beyin ilk günlerde düzayak yaşamasında bir değişiklik olmadı. Gene akşamları rakısını içti, çoğu zaman, Ş... istasyonundaki köpüklü ırmağı ve güzelim sazan balıklarını özledi, gündüzleri esnedi, trenlerden bırakılmış gazeteleri okudu, ve akşamları erkenden yattı. Ama aradan bir iki ay geçince, karısı için çok

önemli bir değişiklik oldu, kadıncağız arzuladığı dünyayı gördü: İstasyonun yanıbaşında büyük çelik buğday siloları yapmak için, günün birinde, çingene yağızı bir delikanlı çıktı geldi.

İstasyonun önemli kişileri üçleşti. İstasyon şefi Ref'et bey, genç karısı ve silocu genç! İstasyonun arkasında yaşlı bir zerdali ağacının altında ikindileri Ref'et beyle silocu demlenmeye başladılar, Genç karısının da yüzüne tatlı bir aydınlık vurmaya başladı. Dünyayı görmek isteyen kadıncağız, artık böyle şeylerden, Ref'et beye söz açmaz olmuştu. Denilebilir ki, Ref'et beye pek tatlı davranmaya bile başlamıştı. Kadın işlerinde eski bir kurt olan Ref'et beyin karısındaki bu değişikliğin nedenini daha ilk başta anlamadığını söylemek doğru olmaz. Ref'et bey bir şeyler anlamıştı, Ref'et bey bir şeyler anladı. Ama işlere öyle doğrudan doğruya engel olamadı. Bir gün, ondört yaşındaki kızı olan bitenleri böyle böyle diyerek babasına anlattı ve günahı kızın boynuna, üvey anasının bir gece, silocunun çadırına bile girdiğini söyledi.

Ref'et bey sus oldu. Akşamüzeri Erzurum postası beklenirken, Ref'et bey ortada görünmedi. Aradılar taradılar. Kendisini ambarda buldular, ondört yaşındaki kızı uyanık bir kız olduğundan, olayları da bildiğinden öne düşmüştü, orada, ambarın bir köşesinde Ref'et beyi tam kendini asarken, kurtardılar. Gerçekten kendini asacak mıydı, pek bilmiyoruz, ama kendini assaydı, belki de çok daha iyi olacaktı, neden ki, Ref'et İlişmezoğlu'nu eski günlerdeki başarılarını, ve biraz Fransızca bilmesini gözönüne alarak, çoğu eski arkadaşları olan büyüklerinin yardımiyle gene işinden çıkarmadılar, Ç... istasyonuna verdiler. Kendisini assaydı çok daha iyi olacaktı derken, Ref'et bey için hiç böyle birşey dilemiyoruz, bu tüm onun duygusudur, neden ki, tam dünyayı görmeye başlayan genç karısı için P... istasyonundan ve özellikle o çingene yağızı delikanlıdan ayrılmak ölüm kadar acı geldi. Bu acıyı Ref'et beyden çıkarmaya kalktı.

Çe... istasyonu, deniz kıyısında, küçük bir istasyondu. Ref'et beyden önceki istasyon şefi çiçekleri çok seviyormuş, istasyonu çepçevre bir çiçek bahçesi haline getirmişti. P... istasyonundaki yaşayışını anıladıkça korkunç bir ağrı gelip yüreğini yanlış sıkıştırıyordu Ref'et beyin. Akşamüzerleri erkenden, önceki arkadaşının arkada, bahçede yaptırdığı kameriyeye otu-

ruyor, kızının hazırladığı mezelerle, demlenmeye başlıyordu. Çiçek kokuları bir yandan, deniz kokuları bir yandan, Ref'et bey hızla yumuşuyordu, öyle bir yaştaydı ki, eli kolu bağlanmıştı, kımıldayamıyordu, artık yeniden bir yönelti veremiyordu duygularına. Yumuşuyor, çiçeklere bakıyor, dumanlı gözlerle akşam sefaları arasından görünen denize dalıyordu. Genç karısı işte o sırada çıkageliyordu, Ref'et beyin bütün büyüsünü bozmaya. Çiçekler, bahçe, deniz filân kadının umurunda değildi. Kadın öyle gençti ki, Ref'et bey gibi yumuşayamazdı, öylesine sert bir çağındaydı. Her yerinden çelik sertliğinde cinsel bir arzu fışkırıyordu. P... istasyonundan sonra bu istasyon ona, dünyasının sonu gibi gelmişti. Burası öyle küçük bir istasyondu ki, günde bir sürü tren geçiyor, bunlardan ancak bir iki posta, onlar da durmalariyle kalkmaları bir duruyorlar, ne binen, ne inen yolcu oluyordu. Kadın nerdeyse boğulacaktı. Büyük bir hor görürtükle Ref'et beyin yanına geldi. Ref'et bey akşam sefalarına dalmış gitmişti. Kadın:

— Ref'et bey, diye çıkladı.

Ref'et bey deniz ve çiçek uykusundan uyanıp dumanlı gözlerle karısına baktı. — Karısı mı? Ne karısı? Yirmi yirmi bir yaşlarında genç bir kadın! Ref'et beyden nice uzaklardaydı. Ne diye evlenmişti?.. Ama içkinin verdiği bir yumuşaklıkla gene tatlı bir ürperişle uyandı, genç karısı için.

— Ref'et bey, dedi, kadın. Hep böyle içecek misin? Zıkkım iç. Hep böyle mi geçecek benim ömrüm? Ref'et bey sana önem verdikleri bile yok. Evet, senin için güzeldi, balık tutuyordun, orada, bilmem ne ediyordun. Ama ben patlıyordum. Yazdın, çizdin. Ne oldu? Daha küçük bir istasyona verdiler. İçkin yüzünden bunlar hep. Kimse saymıyor seni. Bir işe yaramıyorsun, yaramazsın ki. Önemli, büyük, işlek istasyonlara veremezler seni. Birde son bir rezillik yaptın, tuttun kendini asmaya kalktın. Ne oldu, söyle? Tuttular seni buraya verdiler. Alay eder gibi. Alay ediyorlar seninle. Bir tren bile durmuyor, burada, bak. Anlıyorsun değil mi? Ha. Ref'et bey, canımın içi, ha başımın belâsı Ref'et bey!

Ref'et bey:

— Konya postası diye, belli belirsiz inledi, Konya postası duruyor ya?

— Ama ekspresler durmuyor, dedi, kadın. Hiçbir önemli tren durmuyor burada. Seni hiçbir zaman ekspresler duran bir

istasyona vermediler ki. Vermezler de. Bu ne demek anlıyorsun değil mi? Sana önem bile vermiyorlar. Seni ölmüş kabul ediyorlar. Çürümüş. Varlığın yokluğun bir. Alay ediyorlar seninle. Şerefinle oynuyorlar. Ama senin aldırdığın yok. İçiyorsun ya. Umurunda mı? Bir işe yararmışsın, yaramazmışsın, sana ne. İçer içer, ekspreslerin durmadığı adı bilinmez istasyonlarda böyle sürünürsün. Ben de sürünürüm seninle.

Kadın acı acı söyledi döktü. Akşam yıldızları sökene kadar söyledi. Ref'et bey bir ara, "Ekspresler!" dedi, önemli trenler. Gerçekten hiçbir ekspres durmuyor burada. Ekspreslerin durmasiyle karısının gözünde büyüyeceğini, hiçbir zaman tadamadığı o aşka varacağını ve şerefinin kurtulacağını düşündü. Çok içmişti. Güç kalktı. İstasyona girdi.

Ekspresin geçme saati idi. Tarandı. Kendisine çeki düzen verdi. Kırmızı yuvarlağı eline aldı. Makasa giren ekspresin o sorumsuz ve duygusuz ışığına karşı, kırmızı yuvarlağı tuttu. Ekspres birden durdu. Ne var, ne oldu diye sordular.

Hiç birşey anlatanıadı, hiç birşey açıklıyamadı Ref'et bey. Ekspres kalktı. Ref'et bey döndü, odaya girdi, genç karısı orali bile değildi, ekspres durmuştu ya, ama ekspresi durdurmasının bile bir şey deyimlemediğini Ref'et bey, karısının korkunç, anlamsız bakışlarından anladı. İki üç gün sonra, Ref'et bey, emekliye ayrıldığı haberini aldı.

TALİP APAYDIN

ORTAKÇILAR

Babam son yolladığı mektupta Hasır'lı çiftliğinde ortakcı olduğunu, köyümüzden bir çok komşularla birlikte orada çeltik ektiklerini, madem izin günüm yakın, trenden Hasır'lı istasyonunda inip kendisini Hilmi beyin çiftliğinde aramamı, Melâhat teyzemin de beni çok merak ettiğini, misafirleri olmamı istediğini yazmıştı. Daha doğrusu, kopya kalemle yazılmış, imlâ yanlışları dolu mektuptan zorla sökerek çıkramıştım bunları.

Melâhat "teyze" m...

İyi anlıyorum, anam ölmeden önce sık sık sözünü ederdi. Bilmem nasıl, uzaktan bir çeşit akrabamız olurmuş. Hem de çok iyi bir kadınmış. Allah yüzüne gülmüş de zengin bir beyin karısıymış şimdi. Hasırlı çiftliğinin yarısı onlarınmış. İki bin tiftik davarları gezermiş kırlarda. Hilmi bey eniştenin koltuğunda kimbilir kaç ortakcı, kaç çoban gül gibi geçinir giderlermiş.

Düşündükçe anamın yıllarını arkasında kalan silik hayali elini yüzüne kapatıp hâlâ sallanır, babama kerç eder. "İş bilmez adam, der, akılsızlığı yüzünden bu taşlı köyde sürünüp duruyoruz. Ben kendime değil de şu bir tek oğlumuza acıyorum. Onun akılsızlığı yüzünden sonunda bu da bizim gibi zebil olacak. Akılsız adam..."

Trenin penceresinden bomboz uzanan kırlara bakıyor, anamı düşünüyordum. "Demek ki, dedim kendi kendime, babam gayri Hasırlı çiftliğine ortakcı oldu. Oldu ama çok geç, anam öldükten sonra." İçimde belirsiz yanık bir duygu geziniyor, yüzümün etlerini sızlatıyordu.

— Sen miydin delikanlı? diye sordu kondoktör, Hasırlı istasyonunda inecek, sen miydin?

Geriye döndüm:

— Evet, dedim. Geliyor muyuz?

— Tamam, geliyoruz. Biletini ver.

Çabukça biletimi verdim. Yüzüme kan dolmuştu muhakkak. Neden bu kadar heyecanlanıyordum bilmem ki... Arkamdaki kompartıman penceresinde kendime baktım. Gömleğimin yakası gene kıvrılmıştı. Yüz kere düzeltsem yüz kere kıvrılıyordu. Tekrar güzelce yatırıp ceketimin altına soktum. Elbisem de hayli yıpranmıştı. Golf pantalonumun dizleri dışarı çıkıyor, beni üzüp duruyordu. Küçük tahta bavulumu bir elime, ak bezden dikilmiş torbamı öbür elime alıp hazırlandım. Tren yayvan, çıplak tepelerin önünden geçiyordu. Sonra bir ovaya girdi, tepeler gittikçe uzaklaştılar. Geniş tarlalar başlamıştı. Kavaklar, söğüt ağaçları belirdi. Derken tren yavaşladı. Akasya ağaçları içindeki küçük bir binanın önünde durdu. İstasyonda kırmızı şapkalı memurdan başka kimse yoktu. Atlayıp indim.

Memur şaşmış gibi bana baktı. Sonra birden işini hatırlayıverdi. Elindeki aracı salladı, tren yürüdü. Memur da benim gibi orada dikilip gittikçe uzaklaşan vagonların arkasından baktı. "Ben de gitsem, der gibiydi. Bu yalnızlıkta ben ne yaparım, ben de gitsem..." Sonra aracını indirip bana döndü:

— Ne o delikanlı, dedi. Nereden geliyorsun?

— Ankara'dan, dedim.

— Öğrenci misin?

— Evet.

— Nereye gideceksin?

"Babam Hilmi beyin çiftliğinde ortakçı, oraya gideceğim" diyemedim. Ortakçı oğlu olmak onuruma dokanır gibi geliyordu. Belki de memurun fazla "kibar" halinden beni ayıplıyacağını sanmıştım.

— Hilmi beylere gideceğim, dedim.

— İyi. Nereden tanıyorsun Hilmi beyi?

— Eniştem olur.

— Güzel. Al getir eşyalarını, şuraya koy. Biraz sonra çiftlikten gelen giden olur, haber yollar araba getirtiriz.

İyi olmamıştı. Keşke "eniştem olur" demeseydim, doğruyu söyleseydim, diye düşündüm. İş işten geçmişti gayri.

Tahta bavulumla torbamı dışarıya, kapının yanına koyacak oldum.

— Buraya getir, buraya, dedi.

Kaç defa istasyonlarda bilet almış, trenlere binmiştim ama

bir demiryolu memurunun odasına hiç girmemiştim daha.

— Rahatsız olmayın, burada dursun, diyecek oldum.

— Yok canım, dedi. O nasıl söz, getir buraya.

Kendisi bavulumu kucaklayıp içeri götürdü. Arkasından torbayı getirmek zorunda kaldım. Tertemiz ve tertipliydi odası. Oraya eşyalarım yakışmamışlardı. "Gömleğimin yakası gene kıvrılmıştır" diye düşündüm. Usulca arkamı dönüp düzeltim. Memur sandalye gösterdi:

— Buyursana, dedi, otur şöyle.

Masasının karşısındaki sandalyeye oturdum. Şapkamı çıkarıp dizlerimin üstüne kapattım. Pantalonum çok yıpranmıştı. Ayıp gibi geliyordu bana. Saçsız başımı kaşıyarak serinlettim biraz. Hava sıcaktı.

— Nerede okuyorsun? diye sordu.

— Öğretmen olacağım, dedim.

— İyi, dedi memur. Öğretmenlik iyi meslek. Benim babam da öğretmendi, şimdi emekliye ayrıldı. Kaç yılın var?

— Gelecek yıl bitiriyorum, bir yılım var.

— Çok güzel. Allah kolaylık versin. Demek Hilmi bey senin enişten oluyor? Sana yardım ediyor mu bari?

— Öz enişte değil, dedim. Karısı biraz uzaktan akrabamız olur. Babam da buradaymış. Çeltik ekmişler de "buraya gel" diye mektup yazdı.

— Ortakçı öyleyse?

Yüzüne baktım, asla kötülüğü yoktu.

— Evet, ortakçı, dedim.

— Güzel. Babana biraz yardım et bari.

— Edeceğim, dedim. Adama ısınıvermiştim. Beyaz bir yüzü vardı. Benimle ilgilenmişti.

— Hilmi beyin çocukları da buradalar, dedi. Birisi Kemal, birisi...

— Macit galiba, dedim. Adlarını duyardım.

— Evet Macit. Lisede okuyorlarmış.

— Evet.

— Ankara'da görüşmez miydiniz?

— Hayır. Bizim okul biraz uzakça da... Bir de kızları olacaktı galiba? diye sordum.

— Evet, dedi. Nebahat. O burada annesiyle çiftlikte kalıyor.

Elindeki kurşun kalemle oynuyordu.

— Sigara içer misin? diye sordu birden.

— Yok, dedim. Teşekkür ederim.

Kalktı, bulunduğumuz yere açılan bir kapıdan içeri girdi. Çocuk sesleri geliyordu oradan. İnce sesli bir kadın da çocuklarla meşgul oluyordu. Memur bir kutu şekerle döndü.

— Şeker buyur, dedi.

— Teşekkür ederim, zahmet oldu.

— Zahmeti yok.

Şekerlerimizi yerken sordum:

— Çiftlik ne tarafta?

— Şu ilerde. Çeyrek saat filân çeker. Demiryolu boyunca gideceksin. Araba yolu da var zati.

— İyi. Müsaade ederseniz ben ağır ağır gideyim.

— Niye, oturuyorduk? Şimdi bir gelen giden olur, araba istetiriz...

— Yok, dedim. Kimden araba istedeceğiz, beni doğru dürüst tanımazlar bile. Yürüyerek giderim ben.

Memur boynunu büktü. Çok kibar bir adamdı. Elini sıktım. Torbamla bavulumu alıp yürüdüm. Arkamdan:

— Sıkılırsan, istasyona gel, dedi. Konuşuruz...

— Peki, teşekkür ederim.

Yüzüm gülmüştü. Dünyada ne iyi insanlar vardı. Bunlardan birisi de işte şu tenha, küçük istasyondaydı.

Akasya ağaçlarının gölgesinden çıkınca omuzlarıma güneş vurdu. Adamakıllı sıcaktı ortalık. Toprak yola düştüm. Araba tekerlerine göre açılmış tozlu bir yoldu, hafif bir yokuşa doğru tırmanıyordu. Tabana kuvvet verdim. Babam şimdi sevinecekti. Kimbilir nasıl bekliyordu. Gözleri yollardaydı muhakkak. Dünyada tek dikili ağacı bendim. Bu yaşa gelmiş, ak sakalı ile hâlâ ortakçılık ediyor, benim iyi kötü bir "ekmek" sahibi olacağın günü bekliyordu. Biliyordum şimdi ilk işi "sınıfını geçtin mi?" diye sormak olacaktı. "Geçtim, baba, diyecektim, gözün aydın olsun." Sonra kucaklıyacaktı beni, ak sakalını yüzüme sürerek gözlerimi öpecekti. Her yıl biraz daha çökmüş buluyordum. Boğazımda bir düğüm kabardı. Yutkunup dağıtmağa çalıştım. Gözlerim sızladı. Biraz sonra, gene nasıl bulacaktım kimbilir? Bu yaşta ortakçılık ediyor, çeltik ekip, karnını doyurmağa, bana üç beş kuruş "harçlık" kazanmağa çalışıyordu. Küçülmüş gözleri, yaşlı, kırışık alnı hep gözümün önündeydi.

Unutmak için geride kalan istasyona doğru baktım. Bozkırın olanca aydınlığı içinde küçük istasyon binası, akasya ağaçları erimişler, küçülmüşler gibi görünüyorlardı. Uzak tepelerin etekleri sıcaktan titriyordu. Gözlerimi demiryolu boyunca bu tarafa doğru kaydırarak getirdim. Bir çift ray sessizlik içinde yatıyordu orada. Demin geçen tren sanki her şeyi alıp süpürüp götürmüştü.

Tekrar yürüdüm. Tepeye doğru tırmandıkça heyecanım artıyordu. İlerde demiryolunun yarmaya girdiği yerin arkasında yeşil tarlalar, ağaçlar filân görünüyordu. Çeltik tarlaları oradan başlıyordu herhalde. Bir yere varınca yüklerimi yolun kıyısına bırakıp biraz dinleneyim dedim. Bavulda kitaplarım vardı, hayli ağırdı. Terletmişti beni. Alnımı sildim. Gömleğimin yakasını yokladım ki gene yukarı doğru kıvrılmıştı. Hırslandım, ucundan iyice asılarak düzelttim. Melâhat teyzeye karşı ayıp diye düşünüyordum. "Bu kadar okumuş da daha gömleğinin yakasını düzeltememiş" der. Ayıp... Eğilip pantalonumun dizlerine baktım berbattı. Kalın bir kumaştandı elbisem. Üstelik iyice yıpranmıştı. Şimdi üstümde yeni bir kat elbise olmalıydı ki Melâhat teyzeye karşı. Bak oğulları da buradaymışlar, yeni gelmişler Ankara'dan. Kızları da var. Adı Nebahat. Beni hep böyle görecekler. Hilmi bey enişte de görecek. Babamın ağası. Karşılarına bu kılıkla çıkmak... Babam burada olmasaydı da hiç gelmeseydim bundan iyiydi. "Durmuş Dayı'nın oğlu okullarda okuyor, gelecek yıl öğretmen olacak" deyince onlar beni kim bilir nasıl düşünüyorlar. Çok fena...

Bir kararsızlık içindeydim. İleri geri bakıp yutkundum. Yürümekten başka çarem yoktu. Babam buradaydı. Gözleri yolda beni bekliyordu muhakkak. Gitmekten başka ne yapabilirdim?

Torbamla bavulumu alıp tekrar yürüdüm. Tam tepeyi çıkmak üzereydim ki, görüverdim; karşıdan al atlar koşulmuş bir fayton tırısa kalkmış bu tarafa doğru geliyordu. Beni görünce arabanın içinden bir baş uzandı, sonra "tuh be" der gibi elini salladı. O zaman daha dikkatli baktım: ak sakalı vardı, bu benim babamdı. Şaşkınlıkla dikildim kaldım orada.

— Sen miydin o? dedi babam. Niye yürüdün geldin be oğlum, araba getiriyorduk sana.

Faytondan inip boynuma sarıldı. Üstü başı perişandı. Beli biraz daha bükülmüş gibi geldi bana. Eski lâstik ayakka-

ları çamur içindeydi. Yaşlı bir ortakçıydı işte.

— Sınıfını geçtin tabii? diye sordu.

— Geçtim baba, dedim. Gözün aydın. Gelecek yıl bitiriyorum gayri.

Babam ağlamaklı bir ses çıkardı. Bu sefer daha kuvvetle sarıldı:

— Oğlum benim, dedi. Allah emeğini zayi etmesin. Allah...

Konuşurken sesi titriyordu. Arabacı yolun üstünde faytonu çevirmişti.

— Hoş geldin Sefer efendi, dedi. Hoş geldin kardaş.

Adama baktım, tanımadığım birisiydi.

— Hoş bulduk, dedim.

Babam torbamla bavulumu faytona yüklüyecek oldu.

— Durmuş Dayı yükleri buraya ver, dedi arabacı. Sefer efendi rahatsız olmasın.

— Öyle mi edelim, al öyleyse.

Ben rahatsız olmıyayım diye bavulla torbayı araba sürücüsünün yanına yerleştirdiler.

— Hadi otur, dedi babam. Şu tarafa rahat otur şöyle.

— Aman baba, bu arabaya ne lüzum vardı, dedim. Ben yürür gelirdim.

Babam yüzüme baktı:

— Olur mu? dedi. Melâhat teyzengil seni bekliyorlar. Dünkü trenle gelirsin diye istasyona kadar gittim, çıkmadın. Bu gün muhakkak gelir, dedim de Melâhat teyzen, "öyleyse faytonla karşılayın" dedi. Ama biz geç kaldık işte. Çeltiği ot boğacak diye başımızı kaldırdığımız mı var a oğlum. Gece gündüz çalışıyoruz. Bu günler çeltikçiliğin sıkı günleri. Neyse. Daha daha nasılsın bakalım?

— İyiyim baba, dedim. Sağol.

— Hasta filân olmadın ya?

— Olmadım, çok iyiyim.

— İyisin maşallah. Epey de boy atmışsın. Allah devlete zeval vermesin. Devlet ekmeği yiyen onar oğlum. Eski sözdür bu. Çok şükür Allahıma, sen de devlet ekmeğine kondun.

— Arabacıyı tanıyamadım, dedim usulca.

— Hasan mı? Hasan Feri köyünden olur. Hilmi beyin faytöncusu işte. Nereye giderse bu götürür. İyi bir uşak.

— Beni nereden tanıyor?

— Seni tanımıyan mı var oğlum? Ben söylerim, bizim

köylülerden duyarlar. "Durmuş Dayının Sefer" deyinde seni hep bilirler buralarda. Her gün sorarlar bana, "Sefer ne zaman gelecek?" diye. Hep gelmeni bekliyorlardı. Melâhat teyzen de sabırsızlanıp durur. Methini işitmiş, "bir gelse de görsek şu oğlanı, benim Satı ablamın yadigârı" diyor boyuna. Onun çocukları da geldiler Ankara'dan. Sana kaç defa söyledim de bir evlerine gidip görmemişsin. Hep gönül koyuyorlar, "niye gelmez Sefer bize" diyorlar. Nasıl hısımsın sen bilmem ki? Ta küçükten beri böylesin, bir girişken değilsindir.

Babama gülümsüyor, bir söz bulup söyliyemiyordum.

— Okur adam dediğin girişken olmalı, her yere girip çıkmalı değil mi ya? Adam Ankara'da durur da hısımlarına gidip gelmez mi hiç?

— Ne bileyim, dedim. Bir yol düşmedi işte.

Fayton altımızda tırıs gidiyordu.

— Baba, dedim usulca. Sen nerede kalıyorsan doğru oraya gidelim. Benim fazla param yoktu, bunlara hediye filân alamadım. Ayıp olur sonra.

— Ha? diye sordu babam. Ak sakalını kaşıdı. Bir şey istemezler canım, dedi. Senden ne bekliyecek onlar? Kendin hediyesin sen.

— Yok baba, öyle deme. Doğruca evlerine gitmek olmaz. Sen nerede kalıyorsan...

— Olur mu oğlum? Tarlaların kıyısında kulübeler yaptık, biz orada yatıyoruz. Sen nasıl gidersin, olmaz öyle şey...

— Dur baba, dedim. Niye olmasın, vallahi olur. Tanımadığım bir eve ben doğruca nasıl giderim?

Babam yüzüme baktı:

— Sen ne diyorsun? dedi. Tarlanın kıyısında mı yatacaksın? Şuna bak okumuş, efendi olmuş da... El adama ne der?

— Bırak öyle şeyleri baba, dedim. Benim nerem efendi?

— Ya nesin? Vay başıma gelenler... Bunca yıl oku da. Ben seni bir ot kulübede yatırır mıyım, olur mu öyle şey?

Arabacı başını çevirmiş bize bakıyordu.

— Ne diyor Durmuş Dayı, dedi, Sefer efendi ne diyor?

— Hilmi beyin evine gitmem, diyor yahu. Olur mu öyle şey? Duyarlarsa Melâhat teyzesi ne der?

Arabacı düşünür gibi yaptı. Bir cevap vermemişti. Bu beni daha çok kuşkulandırdı.

— Yok yok, dedim. Doğruca onlara gitmek ayıp kaçar ba-

ba. Ben seni özledim, senin için geldim buraya. Ne işim var iyice tanımadığım bir evde? Arabalarını yollamışlar, sağolsunlar, o bile yeter. Sonra ziyaretlerine giderim ben. Gönüllerini alırım.

Babam baktı kaldı.

— Hasan efendi, durdur hele, dedim. Biz burada inelim. Melâhat teyzeye şimdilik benim teşekkürümü söyleyiver. Sonra rahatsız edeceğim.

Çiftliğin yapıları biraz ilerimizdeydi. Ortada iki katlı, sarı boyalı büyük bir ev vardı. Belli ki teyzem'ler orada oturuyorlardı. Onun sağında solunda hangarımsı, ahırımsı uzun binalar sıralanıyordu. En ilerde tepenin eteğinde geniş davar ağılları vardı. Mandıra idi galiba orası. Solda küçük bir derenin öbür yanında başka yapılar görünüyordu.

— Allah Allah, dedi babam. Bu ne demek be oğlum?

Bir tuhaf olmuştu. Ama pek beni kırmak da istemiyordu.

— Dur Hasan efendi, dedim tekrar. Biz burada inelim, dur.

— Siz bilirsiniz, dedi Hasan efendi. Durun derseniz dururum. Ama önce eve uğrasaydınız isterseniz.

— Tabiî canım, dedi babam. Şuradan çiğneyip geçmek olur mu? Görürlerse ne derler sonra.

Eve baktım, köşesinden ön tarafı görünüyordu. Elli altmış metre uzaktaki tren yoluna ve yolun altında kalan çeltik tarlalarına karşı idi. İkinci katda boydan boya demir parmaklıklı balkon vardı. Balkonda sandalyeler, ve kalın çizgili beziyle bir şezlonk duruyordu. Kimse yoktu ortalarda. "Bari birileri olsa da bizi çağırsa" diye düşünüyordum. Doğruca gitmek çok tuhaf kaçacak gibi geliyordu bana. Bir hediyem de yoktu. Binanın köşesine iyice yaklaşmıştık. Gözüm tahta bavulumla ak torbama ilişiverdi.

— Dur yahu Hasan efendi, dedim. Torbayla bavulu şuraya indirelim bari.

Onlar görmesinler istiyordum.

— Yok yok, dedi babam. Burada bir kurcalıyan filân olur oğlum.

Fayton binanın köşesini dönmüştü bile. Utancımdan gözümü yumdum. Kıpkırmızı olmuştum herhalde, kendimi sıkıyordum. Arabacı Hasanın:

— Dırrısss...

Dediğini duydum.

Evin alt kattaki çift kanatlı büyük kapısı açıktı. Ama iyi ki oralarda kimse yoktu. Babam:

— Hadi gel, dedi.

Sanki ben inemiyormuşum gibi, elimden tutmuş yardım ediyordu.

— Sen dur baba, dedim. Gülümsemeğe çalıştım. Gözüm bir an balkona gitti. Balkon kapısı da açıktı, ama kimse yoktu.

— Bavulla torbayı indirmeyin, diye fısıldadım. Giderken arabadan alır götürürüz.

— Nereye götüreceğiz be oğlum?

Babam bağırarak soruyordu.

"Duyan oldu mu?" diye kapıya baktım.

— Gel sen hele gel, dedi. Aceleci bir girişgenlikle elimden tutup kapıya doğru çekti.

— Bizim kız, Melâhat hanım!.. diye bağırdı.

Üst kata çıkan merdivenin yanına kadar varmıştık. Babamın elinden asılıyor da kurtulamıyordum. Sımsıkı tutuyordu.

— Hanım uyuyor, dedi bir kız sesi. Fısıldıyarak söylemişti. O tarafa döndük. Açık duran bir oda kapısının eşiğinde hayli yaşlı bir kız gülümsüyordu. Üstünde soluk bir basma entari vardı.

— Öyle mi Güllü? diye sordu babam. Ne zaman yattılar?

— Demincek?

— Bak Sefer'i getirmiştim. Benim oğlum. Hanımın da hısımı olur.

Kız ilk defa duyuyormuş gibi baktı:

— Hoş geldiniz, diye gülümsedi.

— Hoş bulduk.

Tekrar babama döndü:

— Uyku saatleri, dedi. Yukarda hep yatıyorlar. "Kimse rahatsız etmesin" diye tenbih ettiler. Bir saat kadar sonra buyursanız?

Fısıldıyarak konuşuyordu. Ortada kala kalmıştık. Salona baktım, dört beş tane kapı vardı. Hizmetçi kızın bulunduğu açık kapıdan mutfağın içi görünüyordu. Beyaz boyalı dolapların üstlerinde bir sürü kap-kacak vardı.

— Biraz sonra buyurun, dedi tekrar. Bir saate kalmaz kalkarlar.

— Hilmi bey de yatıyor mu?

— Evet...

Babam düşündü kaldı. Bozulmuştu. Ne edeceğini bilemiyordu.

— Gel baba, dedim. Sonra rahatsız ederiz.

Gönülsüz gönülsüz yürüdü.

— Sen burada beklesen? diye fısıldadı.

— Yok yok, dedim. Olmaz öyle şey.

Kolundan tutup çektim. Gitmemiz gerektiğine aklı yatmıyor gibiydi. Öyle şaşkın şaşkın bakıyordu. Dışarı çıkınca tekrar durdu.

— Hele şu gölgede biraz oturalım canım, dedi. Güllü bize bir ayran çalkasın da içelim. Dinleniriz hem.

Baban kendi evindeymiş gibi işi pişkinliğe vurmak istiyordu.

— Yok yok, dedim, gel sen hele. Ben seni özledim baba. Önce baş başa konuşalım, gel.

İsteksiz isteksiz arkamdan yürüdü. Bayağı rahatlamıştım. Hasan faytonu ta ilerdeki hangarın önüne çekmiş, atları çözüyordu. Oraya doğru çabuk çabuk yürüdüm. Bavulumla torbamı alıp bir an önce şuradan savuşmak istiyordum. Ne işim vardı benim bu tanımadığım zengin evinde?

— Ula Sefer, dur hele, dedi babam arkamdan. Nereye gidiyorsun be oğlum, dur hele.

— Gel baba, gel, dedim. Simdi senin kaldığın yere gidelim de Melâhat teyzeyi sonra görürüz.

Babam dönüp dönüp evin üst katına bakıyordu. Çağrılmayı umuyordu galiba.

— Yahu olur mu öyle şey, ne derler sonra?

Hasan atları ahıra çekmişti. Faytonun üstüne uzanıp torbamla bavulumu indirdim. Babam da gelmişti. Yorgun gibi bir hal vardı üstünde.

— Dur sen, dedi. Ben alayım bari yükleri.

— Olmaz, bırak. Nerede kalıyorsun sen onu söyle. Kulüben nerede?

Babam cevap vermek istemiyordu. Yaşlı yüzüne bir bunguluk çökmüştü. Kırışık alnını kaşıdı. Sonra Hilmi beyin sarı boyalı evine doğru bir daha bakti. Beni buraya getirttiğine pişman olmuştu galiba.

— Söylesene kulübe nerede?

— Aha o tarlaların kıyısında ama... Sen evde kalacaktın bre oğlum.

Demir yolunun altında kalan çeltik tarlalarını göstermişti.

— Gel öyleyse, dedim. Torbamla bavulumu alıp yürüdüm hemen.

— Dur hele ben götüreyim bari.

— Olmaz ben götürürüm.

Sarı evden bakan olursa görmesinler diye hangarın arkasına dolaşıp tarlalara aşağı hızlı hızlı yürümeğe başladım. Babam ak sakalını sallıyarak arkamdan geliyordu.

MEHMET SEYDA

KÖYÜN UĞURU MEMET

Yolcu otobüsü, sağlı sollu çamlık dağ yolunu döne döne zor alıyordu. Bir yokuş ki; geçmişte eşekleri terletmiş, daha da biteceğe benzemez. Otobüsü soracak olsanız, tıklım tıklım. Balık istifi olmuş yolcular. Şoförü köşeye sıkıştırmışlar. Kamyon bozması araba hırlayıp zırladıkça, kasketini enseye itmiş, ha babam vites değiştiriyor.

En arkadan iki sıranın yolcusu, sekiz kişi, silmece, hep aynı köyden. Düzce'den sonraki ilk karakoldan, "Darı yeri" nden doldular otobüse. Çaydut'a kavuşmadan önce de inecekler. Aralarına "köyün uğuru Memet' i alışları boşuna değil. Gülüşelim eğleşelim diye.. Memet var mı şenlik var. Takılırsın kızar, takılmazsın gene kızar.

Otuzla kırk arası, yüzü kırış kırış birisi bu Memet. Kalın kaşlar altında maviş maviş gözler. Her biri nazar boncuğu. Heybesi bacaklarının arasında. Olura olmaza sırıtıyor. Poturu, sakosu lâcivert. Başındaki kasket de lâcivert.

Kapının tam ağzında oturan İbişlerin kel Mıstafa:

"Memet ağa.." diye seslendi ona, "sen olmasan bu otobos yokuşu çıkamaz ya, bereket versin sen varsın. Dere tepe dinlemez gider gayrı."

Memet, cevap yerine poş bıyığını burup geriye doğru kaydırma bir bakış yolladı. Bunun böyle olduğunu kendisi de bilirdi. Çok denenmiş. Ama neye övünsün durup dururken?

İhtiyar Hey'etinden Hacı dayı:

"İlişmen ona!" dedi. "Memede kim takıldıysa belâsını bulmuştur.."

"Takılan kim ki?" diye İbişlerin kel Mıstafa bir çeşit korkuyla mırıldandı. "Bi zaat oldu hep bu dağın doruğundayız. İleriden irahmet de göründü deha..."

Cama eğilip baktı. Batı yönünde kara kara bulutlar kümelenmiş mi sana, hızlı hızlı gelmiyor mu üstlerine? Çok sürmedi, gerçekten, gümbürtülü çatırdılı bir yağmurdur bo-

şandı. Yağmur değil de dolu. Her bir damlası ceviz büyüklüğünde. Otobüsün sol yanındaki camın biri çat dedi kırılıverdi. Yolun kendisi, cevizler düştükçe fasulye tenceresi gibi kaynamağa başladı, fokur da fokur.

Nedir ki, yolcuları asıl korkutan bu olmadı. Gökyüzü ikide birde yırtılıp yarılıyor, o karanlıkta bir şimşek, gözleri kör eden titrek bir ışık çizgisiyle sağa sola akıyordu. Derken çatırdılar daha bir çoğaldı. Elektrik yüklü bir bulutun tam altına gelmiş düşmüştü otobüs. Ilk yıldırım sağ yandaki meşeyi ikiye biçti. Hemen beş adım öteye düştü.

Kadınlar bağırıp çığırıştılar. İçlerinden ikisi bayıldı ossaat. Çocuklarsa durmadan ağlaşmaktaydı.

İbişlerin kel Mıstafa tutamadı kendini:

"Memet ağa bi şey yap şuna.." dedi. "Oku üfle, nefesin iyidir, bi şey yap Allahın aşkına!"

"Tövbe, tövbe estağfurullah!" dedi Memet. "Gâvur mun nesin?"

İkinci yıldırım tam yerini buldu ama. Otobüsün sağında sallanıp duran anten teline kahreden bir şamar gibi indi. Şoförle yanındakileri götürdü peşin. Araba sol sola yıkıldı. İki kere tekerlendi durdu. İçinde olup bitenleri şu dil anlatmağa dayanmaz. Çeyrek saat geçti geçmedi, o cıcığı çıkmış arabadan yalnız bir kişi kafasını uzattı.

Bu, köyün uğuru Memetti.

Uzaktan sırıtıyor gibiydi ya, yanına varılsa gülmediği anlaşılırdı. Suratına daha beter bir alıklık, bir şaşkınlık gelmiş oturmuştu.

Otobüs, yolun bir hendeğinde, karnı üstü çevrilmiş kaplumbağaya benzemekteydi, hareketsiz. Memet bakındı edindi:

"Vah.." dedi. "Vah ki vah!"

Üstüne durmadan dolu yağıyordu. Kafasını gözünü sakınmak amacıyla Memet sağ çamurluğun altına sığındı. Üstü başı çamurlara bulandı battı. Sucuk gibi oldu. Nedir ki, az sonra sağanak dindi. Gökyüzü açılıverdi. Bulutlar otobüsü bıraktı, hızla uzaklaştı. Çekilip gitti.

Gün adamakıllı kararmağa yakın, bir başka otobüs geçti yoldan. Durumu görenlerin dilleri tutuldu korkudan. Memedi aldılar, ilk candarma karakoluna bıraktılar. Şaşmış kalmışlardı. Onca insan telef olmuş da buncağızın burnu kanamamış.

Onbaşı, Memedi dinledi dinledi. Kahve değirmenini andıran telefon manyetosunu çevirip İlçe Candarma Komutanlığını aradı. Kesik kesik, heyecanlı bir sesle, olayı Komutanlığa duyurdu.

Tez yayıldı havadis ortalığa. Memet daha köyüne ulaşmadan, köye dek ulaştı. Yollara döküldü millet. Salkım saçak koştu. Çıka çıka, sağlam bir tek Memet çıkmıştı ha otobostan? İşte karşıdan gelmekteydi, ahacık. Terlemiş, sakosunu omzuna atmıştı. İyice yaklaşınca köylü yolun ortasında durup onu bekledi. Topunun gözlerinde bir irkilme. Bir sakınma. Gazaba gelmiş Tanrının elçisine karşıcı çıkmış sayıyorlardı kendilerini. En önde karısıyla oğlu Tosun. Güllü dehşetli utanıp sıkılıyordu bu halden. Kocasını sağ salim görmekten duyduğu kıvancı kimselere gösteremedi. Köyün en yaşlısı Hasan Çavuş değneğine dayanmış, Memetten yana bakıyordu. Bakıp, "Fesuphanallah!" diyordu.

Memet kavuştu, "Selâmünaleyküm gardaşlar.." dedi. "Cümlenizin başı sağ ola!"

Kimsede tıs yok. Dudaklardan bir iki mırıltı döküldü. Tanrıyı yeniden kızdırmak istemiyen bir ikisi, karşılık verip, "Aleykümselâm!" diye mırıldandılar.

Memet karısı yanında, oğlu kucağında tuttu evinin yolunu. Millet geriden geliyordu. Tastamam yedi kişileri kalmıştı otobüste. "Ne oldu, nasıl oldu Memet?" diye soramıyorlardı bir türlü. Memet olayı anlatmak için gece kahveye çıktı. Kahve çil yavrusu gibi dağıldı. Memet tarla ortağının evine vardı bunun üstüne. Evde kimseyi bulamadı. Ertesi sabah, "Ne ola ki?" demeğe Muhtarı aradı. Muhtar İlçeye çağırılmıştı. Uzun sözün kısası; köyde kimse konuşmaz, selâmlaşmaz oldu Memet'le.

Karısı Güllü:

"Başka koye gidek ağa.." dedi.

Memedin gözleri doldu:

"Neden ki garı?" diye sordu. "Ben n'ettim onlara? Bu koyün uğuruyun ben. Gaç sel afatı tarlama gelip orada dindi, bilmen mi? Bıldır kel Mustafanın, nur içinde yatasıcanın iki danasını sürükliyen sular bizim boz kömüşe ilişti miydi?"

"Daha ağnamıyon mu?" diye çıkıştı Güllü. "Olup biteni hep senden biliyorlar.."

"Tövbeler ossun.." dedi Memet. "Ben uğurlu kişiyin. Sen

bilmesen de cümlesi bilir."

Karısı:

"Uğurlu olmasına uğurlusun ya" dedi, "kendine."

Karı-koca azıcık atıştılar böylece. Atıştıklarının haftası, olacak iş değil, Güllüyü ağılda manda tepti. Düştü öldü. Otuz beş evlik köyde Memet kaldı mı tek başına. Tarlasını süremedi yalnız, bakkaldan yağ tuz alamadı. Kahveye çıkamadı. Saçı sakalı birbirine karıştı. Oğluysa gün günden zayıfladı. Bakanı yok edeni yok. Sarardı soldu fukara. Arası çok geçmedi, onu da bir ateşli hastalık aldı götürdü. Memet evi, tarlayı satmak istedi. Alıcı bulamadı, alıcı. Bir sıska eşekle bir mandayı önüne katıp çıktı köyden. Çıkış o çıkış.

Nereye gittiği, ne olduğu bilinemedi.

. . . . . .

Hikâyenin burasıyla bundan ötesini de, Bolu dağlarının içinden geçerken, bir çeşme başında dinledik. Yaşlıca bir köylüydü anlatan. Önce, aramızdan şoförü soruşturup öğrenmek istedi. Gösterdik. İlkin ona yanaştı, sonra bize dinletti. Onun gibisini görmedim desem, yeri. Ağzının içine bel bel baktırdı, bıraktı bizi. Cigaralarımızı alıp uzaklaşırken de:

"Siz o bellettiğim yere koyun gene" dedi, "ne koyacağsanız. Gönlünüzden ne koparsa koyun. Yolculuk hali demişler, kimseyi kırmağa gelmez."

Hikâyenin sonu şöyleydi:

Yıllar yılı, dağın doruğundaki yoldan geçenler bir adam görür olmuşlar. Köylüsü. köyden dışarı çıkmağa yeminli olduğundan, tanıyanı yokmuş. Bu adam yol ortasına dikilir, kolunu kaldırır; kamyonlara, otobüslere, (H)ususilere "Dur!" diye kumanda verirmiş. Durdun durdun. Durmadın, bindiğin nesnenin az ileride ya tekerleği çıkar, ya da lâstiği patlarmış Hüdadan. Önemsiz de olsa bir kaza gelirmiş başlarına.

Gel zaman git zaman, saçı sakalına karışmış bu hırpani kılıklı deli görünmez olmuş ya, durduğu ağacın dibi gene boş bırakılmazmış. Yolcu aldırmasa bile şoförler hatır sayar; aşağı inip tütündü, peynirdi, ekmekti korlarmış. Böyle işte..

Köylü bir ara:

"Benim bu ağnattığım yirmi otuz yıl öncesinde.." demişti. "Şimdicikler inanmaz, kulaklarından kurşunla akıtsan dinlemez. Vızır vızır gelip geçerler. Güzün, tam orada bir kamyon devrildiydi."

CENGİZ İLHAN

HASAN BEY VE BİZANS

Avukat Hasan bey gözlüklerini düzeltti:

— Önce Bizans, unutmayın. Bu günkü içtimaî gerçeklerimizi anlamak...

Özer, Turan'a; Turan'da Özere baktı:

— Bizans..?

— Evet Bizans, bunu kat'iyetle ifade edebilirim. Bizim için...

Adliye salonunda kim yok. Hepimiz. Sık sık da mübaşirler. Köşede, kalın bir sütunun yanında, Özer Turan ve Hasan bey. Hareketleri büyük, geniş; konuşması coşkun, tesirli. En başta Bizans. Bizans ile Osmanlılar; Bizans ile içtimaî müesseselerimiz. Romalılar, biraz da Cermen hukuku. Cübbesini ensesinden arkaya atıyor. Tıpkı mahkemede gibi. Gözlüklerini düzeltiyor sonra. Arada bir çıkarıp şiddetle sallıyor. Gerçekleri bulmak için çalışmak...

— Müesseseleri başından itibaren almalıyız, yoksa..

Gözlüklerini tekrar çıkardı, havada geniş bir daire çizdi ve dinleyicilerine doğru sertçe salladı.

Turan, araya girmek istedi. Ellerini cebinden çıkarmış, ceketini iliklemişti.

— Evet, doğru Hasan bey. Yalnız ben..

— Sen mi? Sen Teodora'nın aşklarını bilirsin oğlum.

Güldü. Kesik kesik ve alaylı. Cübbesinin yakasını ensesinden arkaya attı. Keskin ve parlak zekâsı, konusunu hamur gibi yoğurmuştu. Nüktelerle de delik deşik; biliyordu.

— Çok düşündüm ve anladım. Profesör Fellini'ye göre...

Özer, çekingen:

— Galiba, dedi, galiba Fellini rejisördür.

— Öyle mi, yaa.. Tuhaf.

— Evet evet.

— Neyse, öyle olsun, profesöre göre Bizans, Roma ve Osmanlılar arasında... Rejisör demek, tuhaf, hiç zannetmiyorum ama.. Evet bunlar arasında bir...

Araya mübaşir girdi, Hasan bey'i çağırdı. Bizans da, Roma da, Osmanlılar da yarıda kaldı. Sigarasını attı ve gitti.

— Şimdi geliyorum, bir dakika, kısa bir iş..

Dönüşünde kimseyi bulamadı. Ne Özer, ne Turan. Baro'ya baktı, yoktular. Salonu iki defa dolaştı. Dikkatinden kaçmış olabilirdi. Boşuna, hepsi boşuna. Hiç olmazsa birisi kalsaydı. Belki de işleri vardı, kimbilir. Sıkıldı, Baro'ya dönerken isteksizdi. Konuşmasını tamamlamak isterdi. Konuşmak, anlatmak, zekâsının inceliklerini bir bir göstermek. İlmi düşüncenin esaslarını...

— Nasıl da aval aval dinliyorlardı.

Haksız da sayılmazlardı. Hasan bey sonra kendisini düşündü. Artık konuşmasını yeni baştan yaşıyordu. Önce Bizans, arkasından Romalılar ve en sonra Cermenler. İlmî kudreti bütün bu büyük problemleri darmadağınık etmiş, esas noktalarını ortaya koyuvermişti. Bir yanda kudretli zekâsı, diğer tarafta çalışmaları ilmî kudretini besliyen iki ana kaynaktı. Kendi kendine:

— Zekâm, müktesebatım ve çalışmalarım gösterdi ki, dedi.

Sonra güldü. Hafifçe güldü. Bu gülüşte herşey vardı. Gurur da, güven de, hepsi. Biraz da alay.

— Merhaba Hasan.

— Merhaba Cevdet.

— Bakarım, dalmışsın yine.

— Hiç, bu günlerde Bizansı tetkik ediyorum da..

— Ne?..

— Bizans canım. Biliyor musun...

— Bırak sen şimdi Bizansı. Elhamra'daki filmi gördün mü. Eh birader çocuklarla gitmiştik, görme bir güldük bir güldük.

— Gülmek mi, hah, düşünmeyi tercih ederim dostum. Gülmek nedir biliyor musun? Psikolojik ve sosyal her hareketin bir menşei vardır. Ogüst Kont eserinde..

— Bırak Allahaşkına.

— Bırakmak mı? Biz müktesebatımızla...

— Kusura bakma Hasan, biraz işim var.

Cevdet bey çantasını çabucak topladı ve gitti. Yine traşa

tutulduk diye düşünmüştü. Kurtulduğuna seviniyordu.

Hasan bey tekrar hafifçe güldü. Bu dudaklarını ağzının sol tarafına toplıyan bir gülüştü. Gözleri küçülüyor ve inceliyordu. Hasan bey bu anlarda keskin zekâsının gözlerinde kıvılcım kıvılcım parladığını bilirdi. Dar dünyalı küçücük insanlar. Sözde aydınlar. Var mı karı, var mı sinema, var mı gazino?

— Müktesebatım ve çalışmalarım, dedi kendi kendine.

Bizans, yine Bizans, tekrar Bizans. Yolda bu, yazıhanede bu, her yerde bu. Otururken Bizans, kalkarken Bizans. Hasan bey konusunu parça parça bölüyor, didik didik didikliyordu. Artık Bizans'ın iler tutar tarafı kalmamıştı. Mağlûp bir düşman gibi yerde can çekişiyordu. Dirseklerini, yazıhanesinin parlak camına dayadı, başını elleri arasına aldı. Böylece konusuna en son ve kat'î darbeyi indirmiş oldu. Sonra kalktı geniş adımlarla odasında dolaşmağa başladı. Bizans'ı tetkik eden bir çok ilim adamı vardı, fakat onun gibi kimse.

— Fikirlerimi bir makale halinde toplamalıyım, dedi.

Bir sigara yaktı. Meseleyi siyasî, iktisadî ve hukukî olmak üzere üç bakımdan tetkik ediyordu. Sigarasından bir nefes çekti ve birden anladı. Konusu ve fikirleri bir makalenin çerçevesine sığmıyordu. Taşmıştı. Onun gibi bir adam böyle bir konuda ancak kitap yazabilirdi.

Kararını verdi, kitap yazacaktı. Heyecanlandı, bir ileri bir geri dolaştı. Adımları sert ve genişti. Bir sigara yaktı, bir iki nefes çekti söndürdü. Sonra tekrar bir sigara. İlk, kitabının ismini düşündü. İnce ve parlak zekâsını bu işte güçlük çekmiyeceğini biliyordu. Ve öyle oldu. İkinci turda isim hazırlanmıştı. "Roma Bizans Tesirleri ve Osmanlı Müesseseleri." Bir de düşünceler, ekliyecekti, vazgeçti. Hemen yerine oturdu. Vakit kaybetmek istemiyordu. Önce yeni bir karton aldı. Sonra bir top da kâğıt. Kâğıtları dikkatle deldi ve kartona tek tek yerleştirdi. En sonunda da teli bastırdı. Artık hazırdı.

Kartona büyük harflerle kitabının ismini yazdı. Yine büyük harflerle birinci sayfaya da "Giriş", onun altına da romen rakamıyla bir. Kitabı ilim dünyasına yenilik getirecekti. Metodunun sağlamlığı, fikirlerindeki kuvvet ve yenilik, dikkatten kaçmamalıydı, kaçmıyacaktı da. Cumhuriyet gazetesinde genç bir avukatın başarısı başlığını görür gibi oldu, eseri

hakkında verilen izahları tasarladı. Resmi basılmış altına da ilim dünyasında yeni bir ses, yazılmıştı. Yabancı diller, meselâ, İngilizce, Fransızca. Eseri mutlaka bu dillere çevrilecekti. Metodundaki sağlamlık, meseleleri incelemekte gösterdiği kuvvet ve fikirlerindeki yenilik. Hasan bey şimdi de eserinin yabancı dillerdeki nüshalarını görüyordu. Tebessümü dudaklarında zorla saklıyabildi. Sevinci de, gururu da, hepsini.

— Budalalar görsünler bakalım. Benim kim olduğumu anlasınlar. Hadi Hasan göster kendini, gayret.

Tekrar bir sigara yaktı, sonra dolmakalemini aldı. Artık eserini yazmağa başlamıştı. Kâğıdın sol yanına küçük bir rakamını yazdı ve bir küçük çizgi çekti. Sigarasından bir nefes, bu defa da Bizans. Arkasından gözlüklerini düzeltti. Yazıhane karanlık değil miydi. Yağmur yağacaktı galiba. Işığı yakmak istedi, hattâ yerinden biraz kalktı da, ama sonra vazgeçti. Bol ışıkta çalışamadığını hatırlamıştı. Nasıl bütün büyük adamların kendilerine has incelikleri varsa, bu da onun inceliğiydi, bol ışıkta kat'lyyen çalışamazdı. İmkânsız. Fikirleri kaybolur giderdi. Loş ille de loş.

Önce yazdığı Bizans kelimesinin yanına bir virgül koldu.

— En çok Cevdet'e kızıyorum, ukâla serseri. Cumhuriyet gazetesinde resmimi görünce ne hale düşecek..

Sigarasını söndürdü ve başladı. İlk olarak kartonun kapağına yazdığı eserinin ismine bir daha baktı, ve yüksek sesle okudu. Kalemi uzandı, Bizans'ın (B) si, Roma'nın (a) sı ve Osmanlıların (m) si üzerinden bir daha geçti. İyi yazılmamışlardı, anlaşılmıyordu. Arkasından hatırladı, ismini yazmayı unutmamış mıydı? Bu defa kalemi sağ köşeye büyük harflerle Hasan Dinç ismini yazdı. Altına da avukat, onun altına da kalın sert bir çizgi, Gözlüklerini düzeltip şöyle bir baktı. Gizli bir tebessüm dudaklarını büzüyordu. Şimdi sıra, giriş'e, büyük bir'e gelmişti. Kalem onların da üzerinden bir daha ve yanlış anlaşılmıya yer vermiyecek şekilde geçti. Açıklık ve kesinlik. Hasan bey açık ve kesin olmıyan hükümleri sevmezdi.

Bizans ile başlıyan cümlesine devam etmek istedi, ama olmadı. Kaleminin ucuna küçük bir kâğıt parçasının takıldığını dehşetle görmüştü.

— Bu şekilde bir uçla kat'iyyen yazamam.

Temiz uçlu bir kalem Hasan bey'in inceliklerinden ikin-

cisiydi. Yazıhanesinin bütün gözlerini aradı, küçük, üzerinde herhangi bir not bulunmıyan bir kâğıt parçasını sonunda bulabildi, Kâğıdı katlayıp ucunu sivriltti ve büyük bir dikkatle kaleminin ucunu temizledi. Bu arada başka hiçbir şey düşünemezdi. Kalem ucuyla, Bizans'ın, Roma'nın bir arada bulunmıyacağını biliyordu. Eserinin ilk sayfasını ilmî kuvvetine uygun bir şekilde şiddetle buruşturup kâğıt sepetine attı. Kalın yazılara tahammül edemezdi, kat'iyyen edemezdi. Yeni bir kâğıda tekrar Giriş yazdı, tekrar büyük bir, sonra sol köşeye tekrar küçük bir ve Bizans, en sonunda da tekrar bir virgül. Ve sonra tekrar bir sigara.

"Bizans ile Roma'nın bir arada düşünülmesi.." eserinin ilk satırı oldu. Ama devam edemedi. Terslikler üst üste geliyor, eserini yazmasına engel oluyordu. Bu defa da saati görmüştü. Gözlerini bir an için eserinden kaldırmıştı. Sigarasından bir nefes çekecekti. İşte o anda saati gördü. Vakit öğleyi geçmişti. Evde yemeğe bekliyorlardı. Üzüldü. Şimdi herşeyi bırakıp eve gitmek. Yanlızca bir yemek için. Ama karısı bekliyordu.

— Sonra, dedi, sonra, ne yapalım.

Dudakları tekrar büzüldü. Sıkıntıdan bu defa. Fakat çaresizlik.

Hasan bey zihni bir şeye takıldı mı başka hiçbir şey düşünemez, hissedemez hattâ. Bütün büyük adamlar gibi. Ne otomobil, ne otobüs, hiçbiri. Hepsi de fikirlerin dünyasında kaybolur giderdi. Otobüs durağında kendi kendine:

— Belki de bir gün bu yüzden ölüp gideceğim, dedi.

Bizans ile Osmanlı münasebetlerini düşünürken üzerine gelen bir otobüsü hissetmiyor ve ölüp gidiyordu. Ölmesi bir şey değildi, fakat eseri yarım kalacaktı. Bunun hem millî kültürümüz, hem de ilim dünyası için bir kayıp olduğunu biliyordu. Üzüntüsü bundandı, başka hiç.

Otobüste durmadan ölümünü düşündü. Bir arkadaşı selâm verdi, görmedi. Zihni düşüncelerle doluydu. Ölümüne dalgınlığının sebep olduğunu anlıyacaklardı. Dalgınlıksa ilmi konularda fazla çalışmaktan oluyordu. Bunu bilmiyen mi vardı?.

— Âlim adamdı, diyeceklerdi, kimbilir ne düşünüyordu. Akıllılar yaşamaz zaten.

Sokağın başında indi. Caddenin diğer tarafına geçerken

hızla gelen bir otomobile yol verdi. İşte diye düşündü, bu otomobilin altında kalabilirdim.

Evinin kapısını çalan artık Hasan bey değildi. Konu komşu herkes toplanmıştı. Âlim adamdı diyorlardı. Neler bilmezdi. Bir dakika bile boş geçirmezdi. Ya kitap okurdu, ya da düşünürdü.

Karısını çok sonra görebildi.

— Sorma, dedi, az daha senin efendi gidecekti, ölüyordum.

— Allah aşkına ne oldu?

— Şu otomobiller de.. Anlamıyorum, hiç anlamıyorum.

— Allah korumuş.

— Ben de biraz dalgındım ama..

— Kimbilir yine neler düşünüyordun?

— Ben mi, hiç!

— Öyle öyle.

— Bizans. Biliyorsun son günlerde Bizans üzerinde çalışıyorum.

— Hiç de dikkat etmezsin.

— Dikkat zihnin bütün faktörleri ile bir noktaya teksif edilmesidir. Ben aklımı otomobil yollarına teksif edecek yerde, eserime tahsisi evleviyetle tercih ederim, mevzubahis olan hayatım da olsa.

Önce aptesthanede sonra, da el yıkama yerinde tekrar etmekten kendini alamadı. Sözlerini beğenmişti.

— Mevzubahis olan hayatım da olsa.. mevzubahis olan..

Mutfağa geçti, yemeğin çabuk hazırlanmasını söyledi. Geç kalmak istemiyordu. Kitabına hemen başlamalıydı. Vakit kaybetmiyecekti. Hiç mi hiç.

Hasan bey fikir meselelerinden sonra, ikinci olarak yemeklerin çeşit ve nefasetlerine düşkündü. Sofraya her zaman büyük bir dikkat ve zevkle oturur, yemeğini iştahla yerdi. Bu arada karısını ve başka bir dâvetlisi varsa onu fikir meselelerinde aydınlatmaktan, olayların gerçek yönlerini belirtici izahlar yapmaktan da geri kalmazdı. O gün de karısına eseri hakkında bilgi vermek istedi.

— Bugün eserime başladım, hanım.

Karısı Hasan bey'in bu yoldaki izahlarının büyük bir dikkatle karşılanması gerektiğini biliyordu.

— Herhalde çok büyük bir kitap olacak. Büyük ve güzel.

— Evet. Bugüne kadar olan müktesebatım ve bundan

sonra yapacağım çalışmalarla eserimi ilim dünyasına yeni bir ses olarak bırakacağım.

— Tabiî, sen bunu yapacak kuvvettesin. Her zaman söylerim. Bir konuşmağa başladın mı...

— Eserimde meseleyi üç bakımdan mütalea ediyorum. Önce umumî bir giriş ve metod, sonra meselenin iktisadî, içtimaî, hukukî yönü, en sonunda da netice..

Çatalını zeytinyağlı enginar dolması ile doldurdu. Hakikaten güzeldi. Çenesi iştahla kımıldadı ve bu yüzden konuşması yarıda kaldı. Karısı:

— Tabiî, dedi, görmüyor muyum, sen konuşurken herkes nasıl dinliyor.

— Dinlemek dedin de aklıma geldi, bugün Baro'da arkadaşlarla Bizans'ı tetkik ettik. Onlara meseleyi şöyle kabataslak anlatıverdim. Şaşırdılar. Budalaların hiçbirisinin aklına Bizans gelmemiş..

— Tabiî sen...

— Bizans bilinmeden bir şey yapılamaz. Onlara bunu anlattım.

— Sen konuşurken kimbilir..

— Metodum, olayları oluş şartları içersinde incelemektir. Romadan sonra Bizans..

— Kimbilir nasıl..

— Evet pozitivizm'i kabul ediyorum, ama gerçek manasiyle pozitivizm ve yeni bir idrâkla, nitekim..

Sıra kayısı kompostosuna gelmişti, bir kaşık aldı ve cümlesi tekrar yarıda kaldı.

— Evet ne diyordum..

— Komposto güzel mi Hasan, istediğin gibi yapabilmiş miyim?

— Ne komposto mu, ha güzel. Nitekim...

Sözünü yine tamamlıyamadı. Komposto hakikaten güzel olmuştu. Aralıksız içti. Bitirdiği zaman karısı kalkmış, sofrayı toplamağa başlamıştı.

Artık çalışmak zamanıydı. Akşama kadar aralıksız. Bugün girişi tamamlıyacaktı. Sigarasını yaktı ve radyoda bir müzik buldu. Sonra divana uzandı. Üzerinde bir ağırlık hissetmiyor değildi. Sıcaklar da. Eserinde meseleyi üç bakımdan inceliyordu. Önce giriş ve metod. Bu sıcak da. Kolunu kaldıra-

cak hali kalmamıştı. Yorgunluk. İş bir yandan, fikri çalışma bir yandan. Sabahtan akşama kadar.

— Yine iyi dayanıyorum, yerime başkası olsa, dedi kendi kendine.

Bir sigara daha. Gözleri küçülüyor küçülüyor, ufacık bir nokta oluyordu. Zekâsını bütün incelikleri ile aksettiren gözleri, yok gibiydiler. Kolunu kaldırmak istese kaldıramazdı. Yavaşça:

— Eserim, dedi, Bizans.

Davranmak istedi, imkânsız. Arkasından hemen hatırladı. Kendisinde en çok beğendiği taraflardan birisi de gerçekleri görmesi değil miydi? Zindelik fikirlerin iyi ifade edilebilmesi için şarttı. Bu yorgunlukla yazacağı kısımlar istediği kuvvette olmıyacaktı. Giriş gibi mühim bir kısım da zaafa gelmezdi. Hasan bey biraz uyumanın maddî gerçeklere ve eşyanın tabiatına uygun geleceğini anlamakta gecikmedi. Tabiatı eşya bunu emrediyordu ve Hasan bey gerçekçi bir adamdı. Sigarasını söndürdü, radyo'yu kapattı.

— Hanım, dedi, ben biraz yatacağım.

— Ne, gidiyor musun, anlamadım.

— Hayır, hayır, yatacağım biraz. Sonra...

MUSTAFA ŞERİF

PİS HAVA

Eubay gazinosunda maça kızı oynuyorduk. Ben, Cemal ağaç, Necati Elbir, bir de Gültekin. İşler tıkırındaydı. Kafalık el geliyordu ikidir. Şu Cemal ağamla Necati Elbir oyunda oldunu, işim yolunda demekti zaten. Bunlar para ağacımız bizim. Gündeliği doğrultuyorduk.

Ne pis havaydı o! Mayıs sonlarının üstümüze sıkıntıyla çöken o yağmur ağırlığı! Havanın kapanık oluşundan mı, Yüzbaşı Arif aramızda değildi de ondan mı, tadı yoktu oyunun.

Cemal ağam:

— Nerelerde yahu bu Arif, dedi.

— Onun dalgasına akıl ermez arkadaş, dedik.

Garnizonda önemli kişilerden birisiydi Arif. Şakaklarına kır düşmüş, konuşkan, insan canlısı bir adamdı. O varken maça kızına oturduk mu, zamanın nasıl geçtiğini bilmezdik.

Birden iyice karardı hava. Bizim oralarda "şıpkınlı" derler, öyle bir yağmur, bir dolu başladı. Maça kızını bırakacak olduk.

Sonra hava açıldı. Ama bir sel geldi yukarılardan; Merkez kumandanlığının önündeki seti silip götürerek, gazinonun bahçesine göllendi. Maça kızını bıraktık.

Garnizon kumandanı kapının önünde selin akışına bakıyordu. Elleri arkasında, boynu dik, bakışları bir noktada. Koşar-adım gelen erler yanından geçerken ağırlaşıyor, sanki yerine otursun diye başlarını şöyle bir silkeleyip selâm veriyorlardı. Kumandan biraz boynunu kasıyor, selâm alıyor mu, almıyor mu, belli olmuyordu bile.

Eskilerden Sucu Halit:

— Beş yıl önce de böyle olmuştu, diyor.

Beş yıl önce böyle bir sel elektrik direklerini devirmiş, bir iki ev yıkmış.

Markasına uydurarak "Vahit" adını taktığımız servis otosu görünürlerde yok. Oysaki biraz sonra bizi uçak alanına götürmek için gazinonun önünden kalkması gerekecekti. Uçak alanı garnizonun biraz uzağındaydı.

— O ho hooo, dedi Sucu Halit, alanın yolu kapanmıştır şimdi. Beş yıl önceki selde de böyle olmuştu.

Sucu Halit olup bitenleri hep beş yıl önceki sele göre ölçüp biçiyor. Ama yalan da değil söyledikleri. Nitekim biraz sonra yolun kapandığını bildiren haber geldi. Yapılacak iş maça kızına dönmekti gene. Necati Elbir sabırsızdı. Ufak ufak oynuyorduk. Iskarta olan 100 kuruşu bayılıyor, kafa atan 25 er kuruş topluyordu. Gene de epey içeri girmişti Necati Elbir, acısını çıkarmak istiyordu. Ama böyle kumandan kapı önündeyken, önüne kattığını sel devirmişken tam da sırasıydı ya maça kızı oynamanın! Boşverdik.

Uçak alanı garnizonun biraz uzağındaydı. O hangar, o Amerikan barakaları öyle görünürdü ki uzaktan, bir İngiliz sömürgesi gelirdi aklıma. Üstüme bir keten elbise uydurmuşum, öylesine dolanıyorum ortalıkta. Sabahleyin ilk işim o kantinimsi barakaya uğrayıp bir çay, iki poğaça ile sabah kahvaltısını geçiştirmek oluyor. Sonra Dop atölyesinin yanından, asetonla tinerin içimi bayıltan kokusunu duymamak için soluğumu keserek Beşinci Kademeye doğru yürüyor, pırpırların uçuş zamanına kadar oralarda oyalanıyorum.

Hangarın önünde karşılıklı dizilirdi pırpırlar. Bu iki kişilik topçu uçakları oyuncak gibi bir şeydi. Pilot adayları bizden az önce gelmiştir. Eğitimi başaramıyanlar elenmiştir. Kimi zaman öyle olur ki, çok az kişi kalır geriye. Bakarsınız tek uçuş zamanı gelmiştir. Bir başına uçmanın sevinci korkuyu yener. İlk uçan yavru kuşun sevincine benzetirim bunu.

— Nasıl, derim Cemal ağama, iş var mı bu delikanlılarda?

Cemal ağam küçük masanın kıyısını göbeğine destek yaparak iskemlesinde doğrulur.

— Eh, der, bir-ikisi iyicene. Havalandılar mı uçtuk sanıyor bunlar. Yalnız bilgi işi değil bu, ayrı bir yetenek işi. Uçağın nabzı elinde olacak. Havanın en ufak esintilerine kulak verecekşin.

Cemal ağam bu işe gönül koymuş. Konuşurken heyecanlanıyor. Bir pırpır sesi duysa havada, hemen dışarı fırlayıp kulak veriyor. Pırpırın uçuşundan pilotun ne düşündüğünü anlıyor sanki.

Öğretmen pilotların odasında hep böyle uçuştan söz açılmaz. Ortaklaşa konu kadındır. Duvarda Sophia Loren'in kocaman bir renkli resmi. Göğüsleri o biçim. Uçuşa çıkanlar bir selâm çakar, ya da Sophia'nın göğsüne el sürmeyi uğur bilirler. Odada matrak mı arıyorsunuz? Konuşma, Hacı'nın genç karısını nasıl baştan çıkardığına gelince, Gültekin'i işletmiye girişirler. Derken Yüzbaşı Arif rüzgâr gibi girer içeri. Kepini Sophia Loren'in resmi üzerindeki çiviye geçirir.

— Etme be Arif, der Cemal ağam, bozdun gene şu kızın manzarasını.

Aslında Arif kepini o çiviye asmasa, farkına bile varmıyacağız Sophia Loren'in. O kadar alışmışız, o kadar bıkmışız o yarı çıplak resimden. Arif o yağlı kepini astı diye gene de canımız sıkılıyor. Cemal ağam diyor da ne? Aldırış ediyor mu Arif! Mavi tulumunun cırcırını açarken gevrek kahkahalarından birini koyuveriyor:

— Aldırma be Cemal, biraz benim kepi koklasın da şu yavrunun içi açılsın.

Yüzbaşı Arif'in uçuş kepi yemek listesidir. Kepin güneşliğine kırmızı-mavi boyalı kalemle "Can Boğazdan Gelir" diye yazılmış. Kepin her bir dilimine ayrı yemekler sıralanmış. Kebaplar, zeytinyağlılar, salatalar, mezeler, içkiler, tatlılar üşenmeden renkli kalemlerle yazılmış kepin dilimlerine.

Hangi taşın altını kaldırsanız Arif çıkar. Yeni gelen bir erden kumandana kadar sevmiyen yoktur onu. Garnizonun bulunduğu bu küçük kasaba halkı bile onu yakından tanır. Yakışıklı adamdır yüzbaşı Arif, tığ gibi delikanlı. Nerde Cemal ağamın göbeği, nerde o. Ona bakarak boğazı belâlının biri olduğunu düşünmek aklına gelmezdi kimsenin. Bir sofra hazırlasın, bir salata yapsın size, benim diyen beceremez.

— Ben karın doyurmak için yemiyorum yahu, diyordu, yemek yerken mesut oluyorum ben.

Kumandan subay gazinosunun önünden ayrılmıyordu. Tadı kaçmıştı maça kızı oynamanın. Necati Elbir ellerini cebine

sokmuş, tulum gibi germişti gerisini. Dudağına iliştirdiği cıgara külleniyordu.

Kumandan subay evlerine doğru uzaklaştı. Necati Elbir'in "oyuna dönelim" demesine kalmadan uçak alanının haber cipi geldi. Cipin şoförü Cemal ağamın karşısında esas duruşunu aldı.

— Yüzbaşım, sizi istiyorlar alandan.

— Bir şey mi vardı oğlum?

— Arif yüzbaşının pırpırı kapaklanmış ta.

— Ne!

Salkım-saçak doluyoruz cipe. Ara yollardan uçak alanına yöneliyoruz. Yol açılmış bile. Yolun iki yanı buğday tarlası, diz boyu yeşil kadife. Sel yatağı belli oluyor, ekinler boyun kırmış. Selin yaptığı bunca işe mi, böyle ekinlerin boyun kırmasına mı cız etsin insanın içi, Arif'in pırpırının kapaklanmasına mı?

Benzinlikten öte yerler kupkuru. Demek buralara yağmur, dolu düşmemiş. "Vahit" değil mi o, hangarın yanında masmavi duran? Peki nasıl gelmiş buraya, hangi yoldan? İyi ki buralara yağmur düşmemiş. Ne olurdu sonra uçak alanı!

Kapaklanan uçak alanın kıyısındaydı hemen. Yüzbaşı Arif'i bir tezkereye yatırmışlar, üstü örtük. Örtüyü aralayıp yüzüne baktım, uzak bir yerlere gülümsüyordu. Başındaki ufak-tefek yaralar öyle önemsiz görülüyordu ki, yaralanmış bile demezdiniz.

Uçak, "Ben ne yaptım" der gibi kapanmış yere, ağlıyordu. sanki. Orada, pırpırla Arif'i uzattıkları teskerenin arasında, Arif'in uçuş kepi görülüyor, "Can Boğazdan Gelir" diyordu. Kepi yerden alıp tozlarını silktim. Arif'in başında güzeldi bu kep, bir de Sophia Loren'in resmi üzerinde.

Pekiy ne yapacak bu bilir kişi? Neyi kurtaracak? Artık kim diriltebilir yüzbaşı Arif'i? Daha da bir sorumlu mu arıyacak bu bilir kişi?

Cemal ağam ağlıyordu. Koskoca adam işte, çocuklar gibi ağlıyordu. Ne yapacağımı bilmeden, korkarak tutuyordum elimde Arif'in kepini. Öldüğüne bir türlü inanamıyorduk. Bir şey olmamış ki pırpıra. Her yanları öyle sağlam ki Arif'in. Niye ölsündü!

Hangara doğru taşıdık onu. Dövülmüşüz gibi, her yanlarımız çürük içindeymiş gibi bitiktik. Öteki pırpırlar hangarın

ağzında karşılıklı dizilmiştiler gene. Suç işlemişler gibi susuk, önlerine bakıyorlardı.

Öğretmen pilotların odasında ağzını bıçaklar açmıyordu kimsenin. Her şeyimizdi Arif bizim. Şimdi birdenbire ölünce yokluğu daha çok belli oluyor.

Bir daha silkeledim kepi, Arif'in beğendiği yere, Sophia Loren'in resmi üzerindeki çiviye astım. Sonra da selâm çakıp bir köşeye çekildim.

Arif'in uçuş kepi hep o çivide asılıdır. Önce kepe bir selâm uçurur, sonra uçuşa kalkarlar. Sophia Loren'in manzarası bozulacak diye kimsenin aklına gelmez. "Şu kepi bir başka yere assak" diyen olmamıştır. Hep o çivide asılıdır Arif'in uçuş kepi.

MUZAFFER BUYRUKÇU

UMUTLAR BİR ÇİÇEK TARLASIYDI..

Eniştem, ahlaya oflaya odada dolaşıyor, kirli gözlerini, -eniştemin gözleri çok kirliydi. Tefecilerin, dalaverecilerin ve çevrelerindeki zavallı kişilerin yaşayıp ölmelerini parmaklarında tutan, acıma duygusundan yoksun kimselerin gözleri kirlidir.- sık sık karyolanın üstünde gazoz kapaklariyle ve karamelâ kâğıtlarının numaralariyle oynayan boy boy kızlarına dikiliyor, ince dudaklarının arasında ezile ezile yassılaşan sözcüklerin bizlerce duyulmaması için kapıya doğru yürüyordu.

"Deliler gibi ne o öyle?" dedi kardeşim.

Tekirdağ taraflarında bir müteahhidin yanında taşeronluk yapan küçük dayımdan gelen mektubu, Sevimin ayakta tuttuğu petrol lâmbasının kokulu ışıkları altında ninemden kalan gözlüklerle kaşlarını kaldıra kaldıra okuyan ve "Aferim be!.. Eh, insana Allah bir kere yürü ya kulum dedi mi?" sözlerini bağıra bağıra söyliyen babam, kardeşimin eniştemle alay etmesine kızdı. "U, u, u... Mezelenme koca adamla." dedi.

Babam, kendi kendine konuşan bir adam gördü mü hemen durur acıklı acıklı başını sallardı.

Eniştem, hâlâ dolaşıyordu ve şimdi çoktandır gizlediği sözleri açığa vuruyordu.

"Birincisi çupçe (Kız)"

"İkincisi çupçe."

"Üçüncüsü çupçe."

"Dördüncüsü çupçe."

"Beşincisi de çupçe olursa, alırım başımı giderim erangi bir dağa da ururum kafamı taşlara taşlara. Eter büyük Allahım! Eter gayri artıkın çektirdiklerin bana, kudretli Allahım! Acı birazkına Saban kuluna. Naptim ki ey Rabbim, sürtesin burnumu benim? İç bir kötülüğüm var mı azretinize karşı?.."

Küçük kardeşimin saçını tarıyan anam:

"Ya oynadığın kumar?" dedi.

"Kumar günah değil." dedi enistem.

"Allah Allah! Bak, bunu duymamıştım." dedi babam.

"Helbet." dedi enistem, "Günah olsaydı Allah icad etmezdi."

"Kayseriliyi görüyor musun Kayreriliyi abi." dedi kardeşim.

"Ya faizle verdiğin para?" dedim.

"Hıh... Cayil olmayın. Bir de okumiş geçinirsiniz. Allah ne der?"

"Ne der?"

"Demez mi, parasız kullarıma yardım edin diye."

"Saban, Saban... Sus, kaçırdın keçileri." dedi babam.

"Niçi be, niçi be? Veririm sıkışık zamanlarda insanlara para ki görülsün işleri."

"Tabi." dedi anam, "Kabahati altından gömlek yapmışlar da kimse giymemiş gene."

Enistem, cigaranın tiryakisi değildi ama bugün iki paketten fazla içmişti. Bir cigara uzattı babama:

"Buni da çupçe doğururşa, boşanırım kardaşından." dedi gülerek.

"Naparsın, naparsın?" dedi babam, kalktı, şakayla karışık küt parmaklarını enistemin gırtlağına geçirdi. "Bogarım sora. İşte böyle bogarım seni."

"Demedim sayi dedim kastelem (yalandan)" dedi ve babamın parmakları gevşedi.

"Kızlar daha ey." dedi anam.

"Ne ey'si? Başıma belâ olmalarını istemem."

"Hıh, deliye bak." dedi Sevim. "Biz belâmıyız yani?"

"Belâsınız ya ne? Giyim lâzım, koca lâzım... Koca ama, ayvan olmayacak!"

"Senin gibi değil mi?" dedi Sevim, "Terbiyesiz!"

"İstemem. İstemem. Rabbimin gücüne gitmesin ama istemem çupçe." dedi enistem.

Kardeşim sokuldu yanına.

"Oğlan olacak enişte, korkma sen. İçime doğdu." dedi.

"Ayde ordan çufut sen de, ep içine dogar zati." dedi babam.

"Ben bunun kadar yalanci çucuk görmedim." dedi anam, "Benim evlâdım değil sanki."

"Geçenlerde yağmur yağacak dedim de nasıl yağdı." dedi kardeşim.

"Belliydi." dedi babam, "Ava kararmıştı.

"Peki, o öyle... Yakında mektup var dedim de postacı kapıyı çalmadı mı o sıra."

"Tabi," dedi babam, "Postacıyı gördün gelirken."

"Yok, deve artık."

"Ne devesi? Piyangodan para çıktı mı?" dedi anam.

"Şey... Çıkmadı ama, bir numarayla iki bin lira kaybettik. İçime doğuyor enişte. Bu erkek olursa bir ayakkabı alır mısın bana."

"Kolay be yeğen, istediğin ayakkabı olsun."

Halam, dün gece aniden sancıları tutunca hastaneye kaldırılmıştı. Ama hâlâ bir şey yoktu.

Bir saat sonra sonucu öğrenmek için telefon edecektik.

Sokakta, eniştem, kardeşim ben giderken büyük dayımla karşılaştık.

"Nereye böyle hızlı hızlı?" dedi.

"Öğrenmeye gidiyoruz." dedi kardeşim.

Şaban'a baktı baktı:

"Şuna bak şuna, sevinçten uçacak. Hı... Kafasız herif!"

"Niçi be?"

"Hadi hadi."

Yürüdük. Telefonu açtım.

"Evet, evet... Yarım saat oldu kurtulalı."

Eniştem boyuna dürtüyordu.

"Ne olmuş be, ne olmuş be?"

"Kız mı erkek mi?"

"Kız mı istiyordunuz?"

"Hayır, hayır!"

"Hanım da öyle söylüyor. Merak etmeyin, aslan gibi bir oğlan oldu."

"Teşekkür ederim, güle güle, mersi..."

Bir şey söylemeden kabineden çıktım. Numaradan yüzümü astım, bu kederin üzerine bir cigara yaktım.

"Abi neymiş?"

"Kız."

"Yaa... Yalan söylersin, yalan!"

"Oynatacam aklımı be yeğen, söyle bana doğrusuni." dedi eniştem, ellerime sarıldı.

"Kız dedik ya yahu..."

Enişte min yüzü birden bulutlandı, dokunsan ağlayacak. Demekkim iç sevmezmiş beni Allahım." dedi.

Omuzunu tuttum.

"Şaka söyledim." dedim, "Erkek olmuş. Al bakalım ayakkabıyı."

"Hı..."

"Duymadın mı, erkek olmuş dedik ya."

Kardeşim, dünyanın sekizinci harikası King-Kong gibi göğsünü yumrukladı.

"Ahah... Agan bilir be." dedi. "Ben peygamber olacak adammışım ama yanlış zamanda dünyaya gelmişim. Ha, ha, ha... Ayakkabılar gıcırdayan cinsten olacak ha."

"Mare alırım ayakkapiyi... Demekkim oğlançe... Oğlançe. Ne geçer içimden şimdi bilirsin şimdi. Olmalı bir da büyük, ama neka büyük, göklere kadar uzanan bir ağaç, çıkmıyalım üstüne de söylemeliyim orda türki, söylemeliyim em millete: Ey millet! Oldu benim oğlum bilesiniz."

Boyunlarımıza sarıldı, şapur şupur öptü.

"Yakın be, yakın be!" dedi, cigara paketini uzattı. Kardeşim paketten iki cigara çıkardıktan sonra cebine indirdi, göz kırptı bana.

Enişte m zıplıyor, şarkı söylüyordu. Milletin piyasa yaptığı büyük caddenin tam ortasında, karşıdan gelen kızlı erkekli, kahkahalı bir gurubun önünde bir takla attı. Bu kalabalık enişteme "kaçık" dedi. Ama kardeşim, altından kalkamıyacakları bir küfür savurunca suspus oldular... Rakılarla, sucuklarla eve geldik. Odaya girmeden:

"Bilin babalım ben kimin babasıyım?" diye bağırdı.

Anam:

"Çupçenin." dedi.

"Hı, hı... Ben iyim dağ gibi bir oğlançenin babası. Öyle mi yeğen?"

"Öyle.."

"Hadi gözün aydın olsun."

Dayımdan başka herkes sevinçliydi. Sofra kuruldu. Anam sucuklardan bir parçayı yarın sabah yemem için çaktırmadan ayırdı.

Enişte m, yanlarına sıralanan kızlarının saçlarını okşuyor.

"Mari geldi size bir aslan, düyecek epinizi." diyordu. Bir yudum aldı, "Niçi isterdim oğlance olsun bilirsiniz?"

"Niçin?" dedi babam.

"İsterim yapayım büyük adam."

"Nasıl be?" dedi babam.

"Koyacam onun adını paşa."

"Ne olacak sonra?" dedi anam.

"Paşa paşa derken bakarsın birgün paşa olur!"

"Olur olur." dedi anam, "Asan Bey'in oğlu nasıl oldu?"

"Kocaman bir paşa olmalı." dedi eniştem.

"Olur işallah!" dedi anam.

"Em askerleri de beraber!"

"İşallah!"

"Em bir konayı ki kırk odalı."

"İşallah!"

"Em biz idare etmeliyiz çiftliğini."

"Kâyalık yaparsınız." dedi anam... "Bizim de çiftliklerimiz, kâyalarımız vardı."

"Ayde içelim paşanın şerefine."

"İçelim."

"Anali babali büyüsün işallah."

"Allahım doğru yoldan ayırmasın işallah!"

"İşallah!"

"Kimseye kötülük yapmasın."

"Doğru olsun."

"Saygılı olsun."

Şimdiye kadar susan dayım.

"Başımıza belâ olmasın." dedi öfkeyle. "İşte her insanın doğuşunu böyle kutlarız sonra.. Hadi için için... Bakın ben size bir hikâye anlatayım da."

"İyi adam olsun.."

"İy adamın şerefine."

"Babasına benzemesin işallah!" dedi anam.

"İşallah!.."

"İşallah!.."

Rakılar, sular, şarkılar...

İşte şimdi dayım hikâyesine başladı:

"Çok eski zamanda bir karı koca varmış...."

HASAN LÂTİF SARIYÜCE

"BİR GÜN DAHA BİTTİ"

Benimkisi avcılık değil, gönül eğlendirmek. Bütün gün Halilbaba'yı, Beyyurdu'nu dolandım durdum. Çamların sıcaktan yorulan yaprakları tozlu, meşeler birbirine girmiş. Şuradan bir tavşan kalkacak da ateş edeceksin. Ya da pırr diye bir keklik sürüsü havalanacak. İnsanın içi bir an efil efil, kurşun gibi giden kınalıların ardından yüreğinin hızlı hızlı attığını duyacaksın. Sonra yine ormanın kendi âlemi, o ağırbaşlılık, hafif esintiler. Ama bugün iş yok ormanda, kekliklerinde, tavşanlarında iş yok. İnsanı görünce üç ağaç öteye uçan çekingen uveyikler de umutsuz görünmüyorlar.

Kır bekçilerinin sopası gibi tüfeğimi omuzuma vurup susuz Kamışlı deresi boyunca aşağı iniyorum. Kuyruğu kopuk bir kertenkele eşini kovalıyor, devrilmiş bir ağacı aşarken beyaz karnı meydanda, tıp tıp atıyor. Geçip gidiyorum. Yüz adım ötemde Su içen, otuz adam boyunda, deve hörgücüne benziyen korkunç bir kaya. Topraklar gibi esmer. Dibinden kol kalınlığında bir su fışkırıyor. Beyaz, dupduru, doğu kışlarından gelmiş gibi serinletici. İçine çamların gölgeleri düşüyor. Sular kaya dibinden çıkınca birikip göllenmiyor. Kamışlı deresinin bir kenarından şırıl şırıl akıp gidiyor. Kuru dere artık sulu deredir. Su kıyısında beyaz yaban süsenleri, sarı üçgüller, narpızlar. Sabahları ürkek tavşanlar, kınalılar sağı solu gözetliye gözetliye su içiyorlar. Tüfeği bir yana bırakıp Suiçen'in serinliğine yüzükoyun kapanıyorum. Gökyüzünde el kadar boz bir bulut, suyun içinde titreşiyor. Serinlik ve çam kokusu, oh!

İkindi oldu olacak ormanda esintiler başlıyor, çalıkuşlarının seyrek cik cik'leri. Yatıp uyumak için düzlek bir yer arıyorum. Eğri bir çamın dibindeki döküntüleri yayıp uzanıyorum. Orman sakinleri yerimi hemen keşfediyorlar, çelik ma-

visi renginde iri bir sinek başımın üstünde dolanıp duruyor, ardından avcumu sallıyorum, avcumda işte. Azman bir karasinek, bacakları kıllı. Derken karıncalar, sarı orman karıncaları, ısırmadan üzerimde dolaşıyorlar. Cümbüşlerine dokunmak istemiyorum. Kanatları kuru soğan renginde küçük bir kelebek burnuma değerek geçiyor. Uykum tutmuyor bir türlü, gün eğiliyor eğiliyor. Beyyurdu tepelerindeki çamların ardına kayıyor, gölgeler üzerime düştü düşecek. Silkinip kalkmalı, ağır ağır yola düzülmeli. Kamışlı deresinden Küçükdere'ye, oradan da Yılanlı sırtına geçmeli. Yılanlı'dan sonra orman biter, acı payamlarla, karamıklarla kır başlar. Uzar uzar kır, bir yanı gider Delice yazılarına dayanır, bir ucu Hüseyinova'yı bulur. Sonsuz kır, köyler gecenin içinde yıldızlar gibi parlar, kıvrıla kıvrıla dumanları tüter sabah sabah.

Kırın ortasındayım şimdi, acı payamların gök tavşan rengi, karamıkların güvem rengi. Orman uğultularla arkamda. Günün kızıllığı otlar üzerinde titrek. Biraz da burada oturmalıyım, diyorum, günümün son cümbüşü burada bitsin. Su payamın altı iyi işte, tatlı bir eğimle kır önümde uzanıyor. Anlamsız, bomboş sanılan kır kendi düşünde. Sarı, kırçıl otların arasından sarı koyungözleri, pembe ballıbabalar, peygamber çiçekleri seçiliyor. Ayağımın ucunda üç karış boyunda bir kangal var, tüylü, kalın, uzun yaprakları mavi çiçeklerini kapıyor. Tüylerinin elimi damlasına bakmadan yapraklarından tutup çiçeklerine bakıyorum. Dünyanın en tatlı mavisi bu çiçeklerdedir belki, küçük küçük, bir düş gibi. Hele güneş doğsun, üzerinde bir damlacık bembeyaz çiğle bu çiçekler nasıl mavi mavi güleceklerdir, kimbilir. Simdi kapanıyorlar, kıvrılıyorlar, hava iyice kararıyor. Kır uykusuna dalıyor, o sonsuz uykusuna, haydi hoşça kalın.

AYHAN HÜNALP

BÜYÜK YÜREKLİ IRGATLAR

İstihbarat Şefi, "Ben istersem, o çocuğu senin yanına takarım." dedi, "Tutup elinden bu işi öğretirsin!"

Adamın başı zonkladı birden. Hep böyle olurdu. Herhangi birşeye birden bozulduğu zaman, kafasının bir ucundan, burgu gibi bir ağrı sanki döne-döne girip öteyandan çıkardı. Ellerini İstihbarat Şefinin masasına dayadı. "Arkadaşım" dedi, "Ben o dediğin işi yapmam. Ben gazeteciyim, çoban değilim!". Sonra ellerinin üstünde doğruldu. Arkadaşım dediği insanın yüzüne baktı. Karşısında duran, sanki yıllarca, aynı yırtık-pırtık duvarların içinde, aynı camı kırık masaya dirsek dayayarak, günün yarısında da neticelerine nişadır veya neftyağı sürülmüş it gibi, haber peşinde koştukları adam değildi. Omuzları geriye kaymış, alt dudağının ucu hafifçe aşağıya düşmüş bir adam vardı karşısında. Duvarların, siyahlaşmış badanası örtünsün diye, oradan-buradan bulup astığı haritalara baktı. Kırmızı trenyolları, koyu mavi deniz hudutlarına; sararmış stepler, zeytin yeşili ovalara karışıp-duruyordu. Kapıdan geçen kahveci İbrahim, ikisini bir arada görünce her zamanki gibi, "Çay getireyim mi?" dedi. İstihbarat Şefinin sesi çıkmadı. Adam güldü. "İstemez!" dedi. Hırsla odadan çıkıp, bitişikteki istihbarat odasına geçti. Kapıda, "İçeri girmek yasaktır!" levhası sırıtıyordu. Camının altına şiirlerini yerleştirdiği büyük masadaki köşesine geçti. Tam karşısında, "Yüksek sesle konuşmayınız!" yazılıydı. Oysaki genç adam avaz- avaz bağırmak istiyordu. Topuklarının takırtısı ile Beyoğlu muhabiri Türkân geldi. "Neyin var?" dedi, "Birşeye mi sıkıldın?" Sustu. Az sonra İstihbarat Şefi odaya girdi. Masanın üstüne, kırmızı kaplı kocaman istihbarat defterini attı. "Garanti yazmıştır!" dedi. Yerinden fırladı. Adı yazılı köşeye baktı. "CHP İl Kongresi yaklaşıyor. Kulis faaliye-

ti. İnönü Ankara'dan geliyor. Yeşilköy'de izahat alalım. Hür P., CMP. ve Köylü Partisi arasındaki birleşme çalışmaları ne yolda? Yeni gelen stajyer arkadaşı, sahanızdaki haber kaynakları ile tanıştırınız!." Kalemini çıkartıp, işleri aldığını bildiren imzasını attı. Bir ara durakladı. En sondaki işi karalamak geçti içinden. "Sahanızdaki haber kaynakları ile tanıştırınız!." Birden durdu. Onu karaladığı vakit istifasını da cebine koyması gerekti. Nişanlanmak üzereydi. Evde evlâd-ı eyal olmak üzereydi. "Boşver!" dedi. Yürüdü.

Oysaki; bu stajiyer muhabirin elinden tutulacak durumu yoktu. Kıçını patrona dayamış heveskârın, istismarcının birisiydi. Buna da alışmışlardı. Yalnız bu gazetenin istihbarat servisinde çalıştığı beş yıl içinde, bundan önceki attırık ve çırçır gazetelerde geçen iki yıl içinde böylesinden yüzlerce gelmişti. Fakat bu gelişlerin de bir yolu, bir usulü olurdu. Bir yordamı bulunurdu. Bu herif kaşıntıdan uyuz olmuştu. Neredeyse kurdeşen olacaktı. Memleket haberlerini alan çocuğu kovmuşlardı. Servis şimdi boştu. Kimbilir, daha da kaç ay boş kalırdı. Patronlara her söylendiğinde, "Muhabirler idare ediversin canım" demişlerdi. Her nöbet bir muhabire, dışarda yediği yemek için, geceyarısı evine dönerken bulduğu vasıtaya vereceği para için en azından on papelo geliyordu. Ayda beş nöbet geldi mi, aylıktan elli liracık uçlanıveriyordu. Vakfıkebir, Trabzon, Adana, İzmir, Ankara, Kastamonu diye bütün vilâyetler haber yazdırmağa başladığı vakit, telefona kim yakınsa mikrofona kapaklanıyordu. "Alo, alo, efendim, kim, anlamıyorum yahu, sesin gelmiyor be adam, not ver bakayım, fesüpanallah, susun, çocuklar, görüyorsunuz işte haber alıyoruz." feryatları nikotine meydan okuyordu. Gece nöbetçisi Selâmi desen, kaytarıcılık üstüne kitap yazacak duruma gelmişti. Yıllık iznine bir aylık allı-pullu raporu ekleyivermişti. Hergelenin kaçıncı rapor alışıydı bu? Basın toplantıları, şehir haberleri, tekzipler, tehditler desen girlaydı. Tekzip yemeyen muhabire gazeteci denilemiyecek bir çenberin kıskaçları içinde boğulunacak günlerdeydik. İşte istihbarat şefinin, "Elinden tutup, dadılığını yap" dediği züppe, böyle bir akşamda, sabahı istenilmeyen bir akşamda çıkagelmişti. Adam önce, gelenin durumuna acımıştı. Servisin en kıdemli ve en yaşlı muhabiriydi. "Hoşgeldin arkadaşım!" demek, Babıâli geleneklerine göre ona düşerdi. "Hoşgeldin!" dedi. "Seni

yarın Babıâlinin genç muhabirlerine tanıştıraym, havalarına gir önce."

Yalabık oğlanın cevabını ömrü boyunca unutmayacaktı. "Onlar benimle tanışsın!" dedi. Bu cevabı başkası anlatsa inanmazdı. Bu arada herif, Baba Tarığa dönüp, "Acaba bana kaç para verecekler?" demişti. Baba işin matrağındaydı. "Kaç para istersin?" dedi. "Üçyüz isterim" dedi. Sonra ekledi: "Yoksa az mı istedim?" Adam patlamıştı. Zaten kapıcısından patronuna, bütün gazetede ona "Zomzom" derlerdi. Patavatsızlığı ile şöhret yapmıştı. "Arkadaşım!" dedi. Üstündeki kontraplâğı delinmiş bir masada simsiyah yüzü ile oturan Ahmet'i gösterdi. "Bak!" dedi, "Bu gördüğün adam, gazete kurulurken gelmişti. Beş yıldır çalışıyordu. Eline ikiyüzelli Türk liracığı geçerdi. Gazete kâğıdının tonu bin liradan, ikibinbeşyüz liraya çıkınca pasaportunu verdiler. Şu yanındaki tüysüz çocuk da Günal'dır. Altı aydır gelip gider. Daha cebine bir kuruş inmedi."

Egzistansialist özentisi züppe, "Olsun" dedi, "Ben alırım. Patron iyi tanıdığımızdır. İkiyüz lirasına mağazasında çalıştıracaktı. O para yetmez dedim. O zaman buraya gönderdi."

İşte İstihbarat Şefi, bu ökseotu için, bu parazitol için, gazeteyi çiftlik sanan bu çocuk için, "Elinden tut!" diyordu. Ve yıllardanberi gazeteciliğin kahrını çeken, hergün ömrünün tamamından büyük bir eksilme olduğunu gören bu adam da, Baba Tarık da, fikrî anlaşmazlıklarından ötürü, gazeteden pılısını-pırtısını toplayıp gidenler de, gazeteyi bir Hollanda ineği sanan patronlara çalışmışlardı. Çalışıyorlardı. Kalanlar da çalışmakta devam edeceklerdi.

— II —

"Ben zam istiyorum arkadaş zam, anladın mı? Aç kalıyorum bu para ile. Kaburgalarım yük beygirlerine döndü, soluğum kısıldı be. Yok işte ötesi."

"İste oğlum iste. Ulan kazkafalı, istemekle olsaydı Abdi Paşanın kızını alırdın."

"Bırak Allasen alayı. Valla yetmiyor. Dibimi mi dövdüreyim yani? Ulan ne antika iş. Ya çok kolay kazanacaksın, ya imanın gevreye gevreye. Ortası yok mu bunun?"

Evet, ortası yok muydu bunun? Hayır yoktu. İşte gazete-

leri onbeşten yirmişbeş kuruşa çıkartmışlardı. Hangi muhabirin cebine üç gazete hariç, beş mangır fazla girmişti. Bütün muhabirler, bütün İstihbarat Şefleri, bütün Yazı İşleri Müdürleri, foto muhabirleri, musahhihler, operatörler, müretttipler, yine sigaralarının külünü silkecek bir tabla bile bulamadan, hayvanların bile bağlansa durmayacakları odalarda, esrarlı bir tutkunun basıncı içinde çalışıp duruyorlardı. Patronun kiracısının kız(nın flörtünün, okuldan mezun olurken çekilmeyen resmi veya yazılmayan ismi için; işlerinden atılıncaya, koğuluncaya, sepetlenınceye kadar da, bu eşekçe, bu merkepçe çalışma sürüp-giderdi. En küçük ücretlerle ömür törpülemeklerine karşılık birgün ellerine, "Çalışmanızdan memnunduk. Bundan sonra birlikte çalışmamıza imkân kalmadı" diye bir kâğıt tutuşturulunca, kırmızı bir turp gibi, bir garip tarla şalgamı gibi orta yerde kalıverilirdi. Ondan sonra hangi gazete patronunun, hangi yazı işleri müdürünün kapısını tıkırdatsan, suratına koskocaman bir "Acaba?" ile takılırlar ve "Oradan niçin çıkmıştınız?" diye bakıverirlerdi. Hiç kimsenin aklından, "Fikrin haysiyeti, mesleğin namusu, kafa hamallığının halkı içindir" demek geçmezdi. Geçemezdi de. Böyle birşey söyleyene de gülünürdü. Bir edebiyat Fakültesi mezununun, "Abdülhak Hâmit büyük şairdi" demek için öğretmen olmadım demesi kadar gülünürdü. Dudak kıvrılıp geçilirdi. Birgün böyle birşey toptan bir celsede oluvermişti. Bir tarafta patronlara komisyonculuk yapan kalleş bir büyükşehir muhabiri, bir tarafta küçük hesapları bilmeyen bir neşriyat müdürü ile yardımcısı vardı. Herif kıçını patronlara dayayınca, "Ya sen gidersin, ya ben" deyivermişti işte. Her zaman iyiler, büyük yürekli ırgatlar gidiyordu. Her zaman kötüler galip çıkıyor, büyük yürekli ırgatlar yenilgiye uğruyordu. Küçük hesaplar, küçük insanların işiydi. Olan gazeteye olacaktı. Çark nasıl olsa dönerdi. Güç olan iktidar partisinin hoşuna gidecek sekiz sütunluk manşetleri çekecek müdür mü bulmaktı? Güç olan yazı işleri müdürlerine kadın getiren muhabirleri mi bulmaktı? Güç olan yetmişbinlik gazeteyi iki-üç ay içinde otuz bine yatırmak mıydı?

— III —

Koca bina bir anda bomboş kalıverdi. Artık ne kulakları

sağır eden rotatiflerin gürültüsü, ne iç tırmalayan entertipler. Birbirine bağıran, küfür eden mürettipler, kapıdan, haberi olmadan yukarıya kuş uçurtmayan kapıcı Hasan Efendi, geceleri Cağaloğlu yokuşuna beş sefer edip bülten toplayan ajansçı Rıza. Hepsi birden yokoldu. Biz gerçekte bu işi, başlamadan önce bitirmiştik. Bütün sonuçları başlangıçla birlikte yaşamıyor muyduk? Kalplerimizi bir daha kırılamayacak kadar çok parçalamıştık. Tuzla-buz etmiştik. Paramparça etmiştik. Dünyadaki bütün adlî tıplar birlikte çalışsa, molekülleşmiş yıkıntılarımızı, kalıntılarımızı bir araya getiremezdi. Bütün trenler içimizde ötecek, fenerler gözlerimizde yanıp-sönecekti. Düşen her yaprak, savrulan her kar, sallanan her mendil, bağıran her gazete satıcısı, bize, birbirimizi hatırlatacaktı. Bu hatırlayışın arasında, herhangi bir cadde kenarında bir kadın, yirmi santimlik penrecesinin önüne çekilen hususî arabanın kaldırılması için, romatizmalı veya varisli ayaklarına asıla-asıla şoföre bağıracaktı. Şoför, "Senin pencereden bakacak halin mi kalmış a moruk?" diyecekti. Oysaki hepimiz bir pencere arıyorduk. Ara sokak, yan sokak, çıkmaz sokak, konforlu sokak, konforsuz sokak, duvar veya gökyüzü hiçbir zaman penceresiz olmuyordu. Oysaki biz çoktan pencerelerimizi kapamış, camlarımızı kırmıştık. Bunca yıl nasıl da, karanlıkta göz kırpmıştık? Fazla mesaiden eline-ayağına felç gelen muhabir Recai, sonra posasına kadar suyu sıkılıp bir köşeye sümük gibi atılıveren arşivci Hayri Bey. Bütün dünyası gazeteden ibaret olan, günlük yürüyüşünü bile gazetenin koridorlarında yapan garip, çalışamayacak duruma gelince nasıl da kolundan tutulup atılıvermişti? Ya artık gözleri oniki puntoluk harfleri bile seçemeyen mürettiplerle müsahhihler.

Bütün muhabirler arayacaktı. Hem de alabildiğine arayacaktı. Raflarda tüneyen güvercinlerin arada-bir, haber yazan muhabirlerin üstüne işediği odayı, duvarlarındaki yarıkların gözleri tırmaladığı istihbarat odasını, içinde bir hademe çağırmak için tek zili bulunmayan odayı arayacaklardı. Hepimizin dünyası, bu duvarların içine gömülmüştü. Bütün kavgalarımız bu odanın duvarları içinde geçmişti. Sevinçlerimizi, mutluluklarımızı, isyanlarımızı bu duvarlara dinletmiştik. İki satırlık bir haber için birbirimizi yerdik. Gazetenin biraz daha iyi çıkması, okuyucu sayısının bir tek artması için neler

yapmazdık? Şimdi hepimiz bir yana dağılacaktık. Hepimizin bir gazeteye kapılanması için aradan aylar geçecekti. Arada bir, birbirimizle karşılaşınca, "Ne var, ne yok?" diyecektik. "Milliyet'ten, Vatan'dan, Yenisabah'tan teklif aldık!" diye palavralar sallayacak, sonra da "Gene görüşelim" deyip ayrılacaktık.

Koyu bir yeşillik tasarlıyordu adam. Alabildiğine katmerli bir yeşillik. Deniz kenarı mı olurdu, Anadoluya giden yolların kenarında mı olurdu, yoksa dağlarda kıvrılıp kaybolan yolların ardında mı? Bunun üstünde hiçbir kaygısı, hiçbir dileği yoktu. Yalnız ve yalnız zeytin yeşili, insan eli değmemiş, gemi pervanesi dönmemiş ve üstüne martı pisliği düşmemiş, majiskül suratlı heriflerin tükürmediği bir deniz yeşili ilo kıvranan bir çayırlık özlüyordu. Kulaklarını mayıs böcekleri doldursun, çekirgelerin uğultusu tırmalasın istiyordu.

Piposuna dolan nikotini temizlerken, "Bir güncük olsun, o dilediğim yerde olabilsem" dedi adam. "Yalnızca birgün!". Nikotinin karanlığında, İnönü'nün vapur köpüğü kadar beyaz saçlarını hatırladı. Bir basın toplantısında ikram ettiği sigara için, "içmiyorum" deyince yüzü aydınlık içinde, nurlar içinde ışıldayan ihtiyar politikacı, "Biliyorum, sen pipo içiyorsun, haydi şunu da iç!" demişti. Öyle bir hayatın içindeydiler ki, piposuna tütün yerine nikotin de koyup içebilirdi.

Adam bir Levent - Beyazıt otobüsünün biletçisini düşündü. Biletçi her sefer kırkyedi durakta açılıp-kapanan kapı için, kırkyedi defa, "Önden inelim!" diyordu. Dörtyüzyetmiş defa "Öne yürüyelim" diyordu. Dörtbinyediyüz defa "Biletsiz kalmasın" diyordu. Sonra patronun torpili ile tefrika edilen romanı düşündü. Her gün iki-üç okuyucu telefon edip, "Yahu bu nasıl roman? Bir gün ölen roman kahramanı, dört tefrika sonra diriliyor." Sanki romanı hergün bir başkası, bir alkolik yazıyordu. Okuyucular, "Romanı hülâsalarından takip ediyoruz." diye veryansın ediyorlardı. Telefonun zırıltıları arasında, şehirdeki yüz numara duvarlarına yazılmış şiirler geliyor akına: "Bahçemiz lâle dolu, etrafı duvar - Böyle şiir mi olur a hıyar oğlu hıyar? - Aşkımıza erişemez Yenicâmi minaresi - Bundan böyle ikimizi paklar Bakırköy tımarhanesi - Gel sevgilim seninle kapılalım aşkın seline - Mesut bir yuva kuralım Hayrettin iskelesindeki telefon teline."

— IV —

Ahmet, eline kovulduğunu bildiren iki satırlık kâğıdı aldığı vakit, odaya bomba gibi girmiş, "Atlatma haberim var ağabey!" demişti. Terkos gölü civarında metan gazı bulunmuş. Servisteki bütün muhabirler birbirlerinin yüzüne bakmışlardı. Adliye muhabiri Uğur'un bıyıkları titriyordu. Aynı iş onun da başına gelebilirdi. Polis muhabiri Doğan askere gitmek üzereydi. Askerdeyken, aylığının üçte birinin kanunen kendisine verilmesi lâzımdı. Ya aynı iş onun da başına geliverseydi. Baba Tarık Kore'den yeni tersih olup dönmüştü. Çevrilen dolaplardan pek haberi yoktu. İstihbarat Şefi, "Ahmet!" dedi. "Haberini yazdıktan sonra hatırlat da, bir mektubun var, vereyim."

Ahmet siyah çocuktu zaten. Birden simsiyah oluverdi. Suratı katran dökülmüş gibiydi. Masasına yumuldu. Dişlerini sıka sıka, telefonda kabız olmuş gibi konuşa konuşa haberlerini yazdı. Sonra herkese teker teker eyvallah, dedi. İstihbarat Şefinin odasında ayaküstü bir veda galası yaptı. Mektup için, "İstemez" dedi. Mektup, dünya kurulduğundan bu yana, bütün yazılanların eşiydi. "Mesainize çok teşekkür ederiz, bundan sonra çalışmak imkânımız kalmadı. Yeni hayatınızda başarılar dileriz!". Yazışleri Müdürüne de aynı şekilde yol vermişlerdi. İyice hatırlıyordu. Yine böyle bir akşamdı. O gece de yazışleri müdürünün odasında aynı dram, üç aşağı beş yukarı şu şekilde oynanmıştı.

Masasındaki bütün gözleri, teker teker açıp gerekli notları çantasına aktaran müdür, karısına telefon etmiş, "Artık bütün akşam yemeklerini birlikte yiyeceğiz!" demişti.

Yıllardanberi bir sofranın başında, kızını kucağına alıp, radyosunu açıp, insanca yaşamanın mutluluğunu duyarak oturamamıştı. Duvarlara baktı. Önemli günlerde çıkan sayıların birinci sayfaları, birer birer camlatılıp asılmıştı. Her çerçevenin içinde, bozuk telefonlarla, yanmayan sobalarla, biten boyalarla, tükenen kâğıt bobinleri ile, bakımsızlıktan arıza yapan rotatiflerle çıkarttıkları gazetenin omuzları çökerten ağırlığını duyuyordu. Yardımcısı Şefik Celil, "Bir dökümhane

açacağım" diyordu. Gece sekreterliği neredeydi, dökümcülük neredeydi? Kendisi de sefarethanelerde mütercimlik yapmağı düşünüyordu. Ya bu çocuklar n'apacaktı? Yerinden kalktı. Odaya gelen İstihbarat Şefi, "İkinci sayfa bitti!" dedi. "Birlik üç tane güzel haber var." Güldü. Artık yarınki gazetenin başlıklarını o atmıyacaktı. Kimin atacağını da düşünmüyordu. Nasıl olsa bulunurdu. Tarifeye baktı. Altı dakika sonra karşıya bir vapur vardı. Çantasını aldı. Yardımcısı Şefik Celil'le odalarından çıktılar. Bu saatlerde hep gece lâmbasının başında olurdu. Garibine gitti. Merdivenleri indiler. Kapının önünden, ışık dolu bir Boğaziçi gecesi başlıyordu. Arkalarına bakmadan iskeleye doğru yürüdüler.

ÇETİN GÖÇMEN

YILLARDAN SONRA

Ağa Raif derler büyükbabama. Eskiden çiftlik ağasıymış ta ondan. Bilenler -seslerinde yitirilen kendi mallarıymışçasına bir özlem- çiftliğin büyüklüğünü, güzelliğini, verimliliğini anlata anlata bitiremezler. Büyükbabam içinse çiftlik, torununu dizinde, biraz daha fazla tutabilmeğe yarıyan bir anıdan başka birşey değildir.

Mutalip caddesinde, evimizin karşı köşesinde dondurmacılık yapar şimdi. Sözüm ona gezici dondurmacı geçinirse de arabasının ön tekerleğine dayalı taşın oynadığı görülmemiştir yerinden. Araba gece gündüz orada durur ve ne hikmetse dokunan da bulunmaz hiç. Büyükbabam gün boyunca arkalıksız bir küçük hasır iskemlede oturarak gelen geçene bakar, çevresine toplanan çocuklara masal anlatır arada sırada da.

İri yarı bedeninde kocaman elleri ayakları, kemikli bir yüzü vardır. Ak pala bıyıkları da ayrı bir heybet verir yüzüne. Sizinle konuşurken de uzaklara bakan gözlerinin içe işleyen, ürperten bir bakışı vardır. Göz göze geldiniz mi onun sizin bilmediğiniz birşeyleri bildiğini anlayıverir ossaat, gözlerinizi kaçırmak zorunda kalırsınız.

Her zaman böyle değildir bakışları ama. Çocuklarla beraber olduğunda şaşılacak bir şekilde değişivererek tatlılaşır. Anlattığı masalı dinlemek için çevresine toplanmış kızların, oğlanların arasındayken kuluçka bir tavuğun saadeti okunur gözlerinde. Sigarasını sararken dizine dökülen tütün kırıntılarını tek tek toplar, üç beş yaşlarında bir oğlanın kendisine baktığını görünce, "Oğul, oğul, der, küçüğün saçlarını okşayarak, damlaya damlaya göl olur, damlacıktan sel olur..."

Yalnız, üzüldüğümüz ve sebebini bir türlü anlıyamadığımız bir yönü vardır büyükbabamın. En sevdiği bizlerin arasında-

ken bile garipleşiverir bazan. Başını önüne eğerek susar, bir damla yaş belirir gözlerinde. Kırçıl sakallarının arasından süzülerek önüne düşen damla, kaba kumaştan yapılı urbasının üstünde büyür de büyür sonra.

Gözlerini silip kendini toparlamağa çalışarak yeniden başlar masala ama, kodunsa bul eski tadını artık. İkide bir kesik hıçkırıklarla sarsılır, sonunda dayanamayıp, "Giçin de oynayın hadi" der. Oynamak gelmez içimizden. Bir duvar gölgesine çekilir susarız öylesine. Sarsıla sarsıla ağlayan koskoca bir adam -ve her türlü yapmacıktan yoksun- sadece içindeki sese uyarak onun yanında kalmış iki üç yaşlarında bir oğlan içimize dokunur. Oyuncağı elinden alındığı zamanlardaki gibi bir içtenlikle sümüğünü çeke çeke ağlar oğlan. Büyükbabam kocaman köylü mendilini çıkarıp oğlanın burnunu sildikten sonra birlikte ağlamalarına devam ederler yine.

Annemden sorup öğrendiğime göre genç yaşta ölen karısı aklına gelirmiş te onun için ağlarmış büyükbabam. O zamanlar Kırım'da adı geçen çiftliğin sahibiymiş ve çok umutluymuş gelecekten. Ama büyükannemin ölümü kendisi için büyük bir yıkım olmuş, yırtıcı, atılgan bir toprak adamıyken durgun, düşünceli bir feylezof durumuna geçivermiş. O gün bugündür, aradan yıllar geçtiği ve pek çok şeyler değiştiği halde, bu olayı andıkça da ağlamadan edemezmiş.

Annemin bunları anlattığı günün gecesinde uzun zaman uyuyamadım ve büyükannemi düşündüm hep. Büyükbabama bu kadar etki edebildiğine, ölümiyle bütün hayatını yıkabildiğine göre nasıl bir kadındı acep? Güzel, iyi ve duygulu muydu? Bugün sağ olsaydı eğer beni okşar sever, arada bir bisiklete bineyim diye para verir miydi?.. Bütün bunları düşünürken uyuyakalmışım sonra.

Zaman, her şeyi unutturur, diye bir söz vardır hani, daha o zamanlar bile kendine özgü bir dünya görüşü edinmeğe özenen ve her şeyin karşıtını savunan ben, kimseye söylememekle beraber, bunun da karşıtını düşünürdüm hep. Şu var ki, büyükbabam son günlerde eskisi kadar sık, ve daha sonraki günlerde de hepten ağlamaz olunca direnmez oldum düşüncemde. Ve o yetmiş üçünü bitirip yetmiş dördüne bastığında, bizimle bir bahçede oturan Emine nineyle evleneceğim diye tutturduğunda, ben, yeni bir dünya görüşü aramaktaydım kendime.

Şimdiye kadar evlenmeyip te şimdiden sonra evlenmek isteyişindeki gariplik bir yana, kendi halinde ve sessiz bir adam olan büyükbabamın böylesine kavgacı bir kadınla nasıl geçineceğiydi daha çok düşündüğüm. Sorumu benden de büyük bir şaşkınlık içinde olan büyüklerim de aydınlatamayınca, terslenmeği de göze alarak, düşünceli bir halde büyükbabamın yanına gittim doğru.

Her zamanki yerinde, dondurma arabasının başında sigarasını içer bir durumda bulduğum o ise sorumu gülerek karşıladı ve: "Oğul, oğul! dedi, boyunduruğu yerden eğilir de alırız biz de..."

Bu cevaptan bir anlam çıkaramıyarak şaşkın şaşkın baktığımı görünce, "Yani ya, dedi işte, boynumuza boyunduruk takılmasına ses çıkarmadığımızdan başka taksınlar diye kendimiz eğilip alacağız boyunduruğu yerden bir de..."

Evlenmesine evlendi büyükbabam ya, boyunduruk falan taktırmadı kendisine. Nikâhsız düğünsüz bizim eve geçiveren Emine nineyle evliliklerinin ilk gününde, akşam yemeği yenirken, onun bir huysuzluk anını kollıyarak çorba tasını geçiriverdi kafasına. O gün bugündür büyükbabamı çok sayar büyükannem. Akşam üstleri kahve içmeğe toplanan kadınların en erken kalkanı o olur. "Arif ağanızın gelmesi yakınlaştı, gideyim ben artık, der. Çok serttir Arif ağanız bilirsiniz." Geride kalanlar bilmiş bilmiş başlarını sallar ve, "Ne de olsa görmüş geçirmiş adam, derler, Arif ağa. Tereyağ gibi eritti kodu karıyı..."

Büyükbabamsa memnundur hayatından. Memnun diyorsam ben vermiyorum bu hükmü tabiî. Son yanılışımdan beridir ki hüküm falan vermiyorum artık. Kendisinden duyduğumu söylüyorum. Mahallemizin yaşlı dullarından Muharrem ağayla birlikte dondurma arabasının başında oturmuş konuşurlarken "Evlen artık M'rem, evlen artık" diyordu büyükbabam. Bir sır söyliyecekmişçesine ona doğru eğiliyor ve: "Bak, diyordu, ben ezana doğru eve gittim miydi köroğlu cezveyi sürmüş bekliyordur beni. İçtikten sonra uzanıveririm karyolanın üzerine, ne örtü buruşacakmış dinlerim ne birşey. Öylecene yattıktan sonra biraz, karı be derim, karım! Ne var be Raif ağa, der, ne var gene? Karı be derim, ben gene, karım!.. Annadım annadım der, sürer bir kahve, daha. Yaşa be karı! derim, bir tane de kendine pişir de karşılıklı içelim şöyle..."

İşte böyle fırsat bulduğunca yaşlı dulları ayarttı durdu büyükbabam. Onların dondurma arabasının bulunduğu köşede toplanmış, başlarını sallaya sallaya büyükbabamı dinlediğini görmek alıştığımız şeylerden oldu. Kimi evlendi, dediğine uyup onun, kimi de evlenmedi. Kimi de evlenmeğe karar verdiği halde dediğini yapmağa vakit bulamadan dünyasını değiştirdi gitti. Şarkılar çıktı eskidi, bayramlar geldi geçti. El öpmek için ev ev dolaşan bizler, her bayram bir iki büyüğümüzün daha eksilmiş olduğunu gördük aramızdan. Büyükbabamsa, yeniliğini yitirmeyen bir şarkıyı andıran masallariyle, aramızda kaldı daima. Artık masal dinlemektense top oynamağı, veya komşu mahallenin çocuklariyle kavga etmeği, daha çok sevmeğe başlamış olan bizlerden boşalan yerleri de yeni yetişenler doldurdular çevresinde.

Şu var ki masallarının kişileri birbirine karışmağa başlamış artık, ikinci bir çocukluk devresine girmişti büyükbabam. Kendi başına yüznumaraya bile gidemiyor, büyükannem kendisi götürmek zorunda kalıyordu. Kendini tutamayıp altına ettiği de oluyordu. Büyükannem kendinden umulmıyacak bir yumuşak başlılıkla boyun eğiyor buna, geç te olsa erkeği olarak kabullendiği ona birşeyler yapabildiği için bir gönül rahatlığı duyuyordu. Suçlu bir çocuk gibi susan büyükbabamın gözlerindeyse minnet doluydu olanca anlamıyla.

Dondurma arabasına ben bakıyor, evde oturmaktansa yanımda oturuyordu o da. Gülümsiyerek seyrediyor çevresinde olanları, ne küçümsüyor insanları kötülükleri yüzünden, ve ne de hoş görüyordu. Eseri beğenmediğimiz halde artistlerinin eğlenceli hareketleri yüzünden sonuna kadar dayandığımız bir oyun gibiydi hayat. Büyükbabam ilgisini çeken bir olaya rastladı mıydı, kıkırdayarak gülüyor, omuzlarını silkiyordu veya. Kimseye yüz vermiyor, kimseye kızmıyordu. Yalnızlığının yüceliği içinde tek yaşıyordu. Ve... tek gitti giderken de.

. . . . . .

Yıllardır Adana'da bulunan amcamlar bir haftalığına Eskişehir'de bulunuyor ve tabii ki varlıklı hısımlarımızda kalıyorlardı. Onca yoksulluğumuza rağmen başkalarından geri kalmamızı istemiyen annemse ne yapmış etmiş, onları bir gün için ağırlıyacak kadar para bulmuştu bir yerlerden. Büyükbabam ve ben bundan haberli olduğumuz için, bir öğlen sıcağında dondurma arabasının gölgesinde oturmuş konuşur-

ken, kapımızda duran bir taksiyi yadırgamadık hiç. Amcam olduğunu sandığım orta yaşlı şık bir bayla yazlık elbiseler giyinmiş genç bir hanım indiler ve çevrelerine bakındılar öylesine. Kadın, ben yaşlarda, kısa pantalon giymiş bir oğlan çocuğunu tutuyordu elinden. Çocuğun öğünür gibi bir hali vardı annesiyle.

Eve girinceye kadar ardlarından baktık, birbirimize dönerek omuzlarımızı silktik sonra. Büyükbabam gözlüğünü silip gazetesine daldı, bir tuğla parçasıyla yere resimler çizmeğe başladım ben de.

Biraz sonra annem içeri çağırdı bizi. Hiç olmazsa bir hoşgeldin demeliymişiz konuklara. Büyükbabamla ben önümüze bakarak susuyorduk. "Sizi gidi yabaniler sizi..." dedi annem. Büyükbabamı zorlayamamanın hıncını benden almak istiyerek çekiştirmeğe başladı elimden. Bense gitmek istemiyor, direniyordum boyuna. Halime acıyan büyükbabam araya girdi ve: "Bırak torunumu, dedi anneme, bana benziyor o..." "Benzemez olaydı" dedi annem. Yırtına yırtma ağlayan beni eve götürdü zorla.

Bahçeye girince gözlerimi sildi, üstümü başımı silkeleyip çeki düzen verdi bana. Bense, sundurmada oturan konuklarımıza bakıyordum. Amcam minderde oturmağı yadırgamadığını belirtmek isteyen yapmacıklı bir tavırla yayılmış minedre, hararetli hararetli birşeyler anlatan büyükannemse ona doğru eğilmişti. Kuzenim annesinin dizi dibine oturmuş, sundurmanın üstünü kaplayan asmaya bakıyordu. Asmanın yeşilinde olanca kızıllığiyle beliren üzüm salkımlarına değil de sadece asmaya baktığını bilhassa belirtmek isteyen bir hali vardı. Sanırdınız ki şimdi ağzını açıverecek ve, hayır, hayır, üzümlere bakmıyorum, diyecekti.

Olanca çaresizliğimle sundurmaya yürüdüm. Beni gören amcam bütün yüzüne yayılan bir gülümsemeyle: "Gel bakalım küçük, dedi. Kocaman adam olmuşsun görmüyeli." Babacan bir adam tavrıyla saçlarımı okşayıp şakalaştı biraz. Yengemse: "Ne kadar da benziyor annesine" dedi. Bir bana, bir oğluna bakındıktan sonra güldü. "İyi arkadaş olacağınız muhakkak bizim Ercan'la" dedi.

Onların Ercan'sa alt dudağını sarkıtmış bana bakıyordu. Annesinin işareti üzerine yaklaştı ve: "Ne var?" dedi. Annesinin onu benimle tanıştırmak için çağırdığını anlayamayı-

şına hayret ettim biraz. Böyle durmakla olmıyacağını, bir şeyler söylemek gerektiğini kavrıyarak mırıldandım: "Dut yerdik isterseniz."

Sen bilirsin, diyen bir şekilde dudaklarını büktü. "Tabii ya, dedi annesi, gidin de yeyin biraz." Sundurmadan inip bahçeye doğru yürürken ardımızdan ilâve etti: "Ercan çıkmasın ağaca, sen silkeleyiver ona." Arkama dönerek başımı salladım olur anlamına. Teninin tazeliğini ve ellerinin güzelliğini, bedeninden iç gıcıklayıcı bir kokunun yükseldiğini hatırladım. Beni kucaklarken üstüne sürünmememe dikkat etmiş, öpmeyip yanaklarını dokandırmıştı yalnız...

Kuzenim, onu memnun edebilmek için en üst dallara tırmandığım halde, memnun görünmüyordu hiç te. Bir kaç tane daha yedikten sonra artık istemediğini seslendi yukarıya. Canım sıkılmış olarak indim, belki bu memnun eder ümidiyle renkli taşlarımı gösterdim ona. Taşlardan hoşlanmış olmalı ki iki tanesini verip veremiyeceğimi sordu. İstediğinden fazlasını verdiğim gibi büyükbabamla da tanıştırmağa karar verdim onu. Taşlarımı beğenmekle dostluğumu kazanmış, göründüğü kadar soğuk olmadığı sonucuna varmıştım onun.

Her ikisi de pek sevdiler birbirlerini. Büyükbabamın candan bir cömertlikle tepe tepe doldurduğu dondurmalarımız elde, anlattığı masalları dinledik onun. Yoldan geçen cenazeye tırnaklarımızı saklıyarak saygı duruşu yaptık, ardlarına takılıp mezarlığa gittik. Severim mezarlığa gitmeyi. Bütün cenaze törenleri birbirinin benzeri olmakla beraber, ben, ayrı ayrı şeyler bulurum hepsinde de. İşini çabucak bitirip te dönmek isteyen bir hocanın okuduğu duaya elini açar ordakiler, yanlışlıkla daha duanın yarısında elini yüzüne götürür kimisi de. Ölenin ruhu için para dağıtılır çocuklara, parayı dağıtan bu işi düzenle yapmak isteğinde bulunur her seferinde. Sonunda, üstüne başına atılan çocuklardan kurtulabilmek için ne haliniz varsa görün dercesine fırlatıp atmak zorunda kalır paraları. Ölenin ruhu, huzura kavuşmak şöyle dursun, rahatsız bile olur gürültüden. Ordakiler hazır gelmişken diğer ölülerini de yoklamak için mezarlar arasına dağılırken, yemesi pek tatlı olan ve yalnız mezarlıklarda yetişen devetabanı aramağa koyulur çocuklar da...

Mezarlıktan döndüğümüzde akşam olmak üzereydi. Büyükbabamın yanına oturduk ve mezarlıkta neler gördüğümü-

zü anlatmaya başladı ona Ercan. Daha o zamanlar bile saadetini bir evden yükselen kavrulmuş soğan kokusunda, bakkaldan tahan pekmez almış evine giden ayağı takunyeli bir kızın taşlar üstünde çıkardığı tıkırdıda arayan bense, çevrenin şiirine dalmış, yolunu yalnız kendimin bildiğim bir âlemde kaybolmuştum...

Eskişehir'in canım yaz akşamları. Ezandan önce bir sis kaplar ortalığı, Mutalip caddesi boyunca ışıklar tek tük yanmağa başlar. Koltuklarında karpuz, üzüm gibi herhangi bir soğuklukla hızlı hızlı yürüyen gecikmişlerden biri bizim aralığa sapar, ayağı takunyeli, saçları örgülü bir kız çocuğu koşarak karşılar onu. Adam, el ele tutuşarak eve doğru yürürlerken yemeğe ne pişirildiğini sorar. Kız, yemeğin adını söylerken, adam, yemeğin kızın ağzında söylenirken daha bir lezzetlendiğini düşünerek gülümser mesutçana. Yemek vaktine kadar çiçekleri sularlar kızıyla bahçedeki. Adam paçalarını sıvamış, bir takunye giymiştir ayağına. Kız da kendine göre bir süzgeçle yardım eder ona. Islanmasın diye eteğini kaldırışında poz vermiş bir balerin edası vardır... Ezanla beraber "Evli evine, evi olmayan sıçan deliğine!.." diye bağırır bir oğlan dışarıda. Yemeklerini hanın kasvetli odalarında yemektense İlyas ağanın karpuz sergisinde yiyen gurbetçi köylülerden başka kimseler kalmaz sokaklarda. Yelden hafif hafif sallanan gemici fenerinin melankolik ayazında ağır ağır çiğnedikleri yemeklerini yerken gündüzün hesaplarını yaptıkları görülür bir yandan da.

"Evli evine, evi olmayan sıçan deliğine" diye bağırdı bir oğlan. Büyükbabam ayağa kalktı: "Girelim hadi" dedi. Girip elimizi yüzümüzü yıkadık, sundurmaya, diğerlerinin yanına oturduk sonra. Amcam ve yengem büyükbabamla konuşur, daha doğrusu onlar konuşur da büyükbabam cevaplar verirken tek tük, hangimizin daha kuvvetli olduğunu tartışmağa koyulduk Ercan'la. Sonunda, amcamlardan kurtulmak için bunu fırsat bilen büyükbabamın araya girmesile güreşmeğe karar verdik. Büyükbabam deminki durgunluğundan sıyrılmış, hop oturur hop kalkar olmuştu biz güreşirken.

Bir karara bağlayamadık güreşi. Büyükbabamdan başka hepsi Ercan'ın galip geldiğini söylüyordu. Amcam ve yengem neyse ama, annemin de Ercan'dan yana olmasına içerledim iyicene. "Benim annem değilsin de Ercan'ın annesisin sakı!"

dedim. Şu dünyada rahat edebilmek için en iyi çarenin insanlardan kaçmak olduğu sonucuna vararak mutfağa gittim doğru. O kadar çağırmalarına rağmen gitmedim yemeğe de. Biraz sonra annem bir parça yiyecek almış, geldi. "Misafir onlar, oğlum, dedi. Yoksa besbelliydi işte kapana aldığında sırtının yere geldiği..."

Sundurmaya çıktım ve bir kitabın resimlerine bakmağa başladık Ercan'la. Annemse dedikodu yapıyordu. Kapı komşumuz Bedriye abla on lira borç istemişmiş Fuat âbilerden de vermemişmiş onlar da. Buna kızan Bedriye abla ihbar etmiş, Fuat paydoslarda fabrikadan çıkarken elini siler gibi yaparak bir parça üstüpü çıkarıyor her seferinde, demiş. Bunun üzerine fabrikadan gönderilen görevliler Fuat âbinin evini aramışlar ve üstüpüden yapılmış yatak bulmuşlar tam üç tane...

Oradan Kırım'a atladı söz. Burdaki gibi Mayısta değil, Ocakta açtı çiçekler. Ağaçlar alabildiğine büyüdü, kan çıktı kesilen her karpuz. "Hey gidi dünya dedi amcam, yerini yurdunu bırakıp gel, pis Tatar ol buralarda. Aklım ermiyor buna..." Önüne baktı ve düşündü biraz. "Orada kalsaydık ta Ruslar yüklenecekti Türküz diye, dedi. Onun için iyi oldu Türkiye'ye geldiğimiz ama, bir de buradakilerle anlaşabilseydik..."

"Aldırma oğul, dedi büyükbabam, birkaç kendini bilmez bunları söyleyenler. Aklı başında adam söylemez asla..." Sustu ve düşündü uzun uzun. "Bir şarkı vardı hani, dedi, çok söylenirdi Kırım'da. Can kardeşi, şan kardeşi... miydi neydi?.."

Yavaştan yavaştan söylemeğe başladı şarkıyı. Amcam, yengem, derken büyükannem de katıldı kart sesiyle. Olanca coşkunluğumla bilir bilmez katılıvermem garip kaçtı biraz. Söylenen Tevfik Fikret'in Millet Marşıydı ama, ihtilâl havasını yitirmiş, iki ortada kalmış bir milletin garip hüznünü terennüm eder olmuştu artık. Büyüklerim gibi mırıltılı bir sesle, önüme bakarak söylemem gerekti bunu. Bize, bizden değilsiniz demelerine rağmen, elimizde olmadan onların şarkılarını söylüyorduk yine.

Garip bir sessizlik oldu şarkı bittikten sonra. Önüne baktı ve birşeyler düşünüyormuş gibi yaptı herkes. Ne olur ne olmaz diye amcamdan saklamağa çalıştım yaşaran gözlerimi. Sağı solu belli olmazdı onun. Hele bak, bak, koca adam olmuş ama, kan gibi ağlayıveriyor yine deyiverirdi sonra... Bu

sözü söyletmemek, ağlamamak vardı ama, o da elimde değildi benim.

Sessizlik sürüp giderken şarkılar duyuldu sokaktan. Âbimle babam yıkıla yıkıla gelip oturdular. "Sarhoşsun sen" dedi babama annem. "Nereden buldun parayı yine? Oğlun, karın aç otursun da içkiye ver sen paraları..."

"Vallahi arkadaşlar ısmarladı" dedi babamı Bir kenara koyduğu akordeonunu göstererek ilâve etti. "Ben de akordeon çaldım onlara" dedi.

Biraz daha sürdü kavgaları. Sonunda uzlaştılar her zaman olduğu gibi. Babam bir kenara oturup akordeonunu eline aldı, çalıp söylemeğe başladı bildiğince. Onunla beraber büyükbabam da söylüyor ama, babamın domuzuna güzel sesi yanında sönük kalıyordu onunkisi. Oysa söylemek istiyordu büyükbabam, susmuştu yıllarca susmuşluğun acısını çıkarmak istiyordu. Yalnız Kırım değildi şarkılarda olan, umutlar, hayallerdi. Tohumla beraber toprağa atılan alın teri, uğrunda atalarını yitirdiği topraklardı. Ve en önemlisi mezarının başındaki fidanları sulayacak kimsesi bile olmayan Meryemiydi... Babamdan yana baktı, "Kesme bir." dedi büyükbabam. Babamın susmasıyla olanca çirkinliğiyle meydana çıkıveren kendi sesiyle söylemeğe başladı sonra. "Mezarında güller açmış, dedi, onu kimler koklıyacak, biz bu yerden gittik şimdi, seni kimler yoklıyacak?.."

Uyuyamadım o gece. Bir sağa döndüm bir sola. Hırıltılı, çirkin, ama gene de içli bir ses vardı kulaklarımda. Artık iyiden iyiye bunamış bir ihtiyarın her türlü yapmacıktan uzak dertlenmişliği vardı. Unutabilmek için her çareye başvuran, hattâ kendi kendini bile aldatan bir insanın çaresizliği vardı.

Sağ tarafımda büyükbabamla büyükannem yatıyordu. Büyükbabamın nefes alıp verişi kesilince bir ara onlardan yana baktım. Yatağında yarı doğrulmuş olduğu halde "Meryem, Meryem" diyordu fısıltılı bir sesle. Büyükannem neden sonra uyandı ve "Ne var?" dedi. "Sobayı yak" dedi büyükbabam. "Çok üşüdüm, Meryem." Büyükannem bu yaz gününde soba da ne oluyormuş falan demeyip kalktı. O lâmbanın fitilini iyice çıkarıp çıra ararken ortalıkta, büyükbabam yarım doğrulmuş yer yatağında, gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Yalnız minnet değildi gözlerinde, sevgi doluydu olanca anlamıyla.

"Emine olsa o da yakardı ama..." diye mırıldandı üşümüş bir sesle. "Senin yaktığında daha iyi ısınıyorum ben. Yerinden kalkıp sobanın yanına geldi. "Niye ağlıyorsun, Meryem, dedi, ne var şimdi ağlıyacak?.." Ağlamıyorum, dedi büyükannem, duman kaçtı gözlerime de ondan yaşarmış olacaklar..." Eir kenara oturup gözlerini sildi eteğinin ucuyla. Çıtır çıtır yanmağa başladı soba, alevlerin gölgeleri oynaştı duvarlarda...

Sabahleyin uyandığımda gitmişti büyükbabam. Belki ordadır diye sundurmaya çıktım koşarak. Mutfağa, odalara, yüznumaraya bile baktım. Yoktu. Son bir ümitle köşe başına koştum. Büyükbabam şöyle dursun, dondurma arabası bile yoktu. Her zaman arabanın ön tekerleğine dayalı duran taş bir kenara atılıvermişti öylesine. Terkedilmişliğin sızıltılı acısı çöktü içerime. Ne yaptığımı bilmeden bağıra bağıra koşmağa başladım yol boyunca. Bir köşeyi dönünce zorlaya zorlaya arabayı itmeğe çalışan büyükbabamı gördüm. Oracıkta bir duvara kapandım ve ağlamağa başladım sessiz. Kim bilir kaç saatte gelebilmişti buraya garip. Uzun bir yola, Meryemini aramağa gidiyordu oysa. Ne bu uzun yolu yürüyebilecek, ne de yolun sonundaki hüsrana dayanabilecekti. Onu geri çevirmem ve bulamıyacağını anlatmam gerekti Meryemini. Oysa yapamazdım bunu. Asla elde edilemiyecek bile olsa, kendi gerçeğinin ardında koşmanın özlemini duyan lânetlenmiş bir kan vardı damarlarımda. Büyükbabamın kanı...

Büyükbabam son gücünü kullanaraktan arabayı itmeğe çalışıyor, her an biraz daha uzaklaşıyordu benden. Yanına gitmem, geri dönmesi gerektiğine inandırmağa çalışmam gerekti onu. İnandırmak şöyle dursun, ne diyeceğimi bile bilmiyordum bense. Diyeceğim, sen gel eve de büyükbaba, zaman her şeyi unutturur... demekti olsa olsa...

Oysa herşeyi değil, bir tek şeyi bile unutturamamıştı zaman.

MEMDUH BALABAN

SATILIK TABLOLAR

Her zamanki gibi Saint-Germain Bulvarı üzerindeki Le Flore kahvesinin terasında oturmuşlardı. Ağustos sonlarında, bir pazartesi, öğle sonrasında saat altıya geliyordu. Garsona bir Martini ile bir Dubonnet ısmarladılar.

"E söyle bakalım Nicole, beni çağırmışsın; (27) ile Châtelet'den geçerken Peter'i Zeyer'de oturmuş gördüm, bağırdı, haber verdi. Hayrola, ne var?"

"Evet, anlatacağım şeyler var. Cumartesi gecesi sen yoktun. Vieux-Colombier'deydik (1). Ne eğlendik, bilsen.. Bizim garsonun da o gün yaş günüydü. Hepimiz kendisine ufak tefek hediyeler verdik. Ben onun portresini yapmıştım, biliyorsun; onu hediye ettim."

Bu sırada garson içkileri bıraktı, gitti.

Kız sordu:

"Nerde kalmıştım?"

"Hediyeleri verdiniz."

"C'est ça (2)! Hediyeleri verdik. Gösterdiğimiz yakınlık onu o denli sevindirmişti ki, bizim garson'cağız bizim için ne yapacağını bilemiyordu artık. Claude Luter de, Sydney Bechet de o gece orkestrasiyle, klarinetiyle coştular, coştular; tabiî bizleri de coşturdular. Hele Russel Moore trompetiyle bizleri bayılttı. Bizim grup yani Pierre, Yvette, André, Brigitte, o İngiliz ressam çocuk Peter, arkadaşı Rita, Simone, Marcel ve ben, hepimiz oradaydık. Bir sen yoktun. O gece iyi eğleneceğimizi biliyordun. Hangi delikteydin? Simone somurtup durdu."

"Geç, geç de devam et."

"Evet, işte Sydney Bechet. "Et maintenant: les Oignons!"

---

(1) Club du Vieux-Colombier: Paris'te egzistansiyalist kabaresi.

(2) Tamam!

(1) deyince, yer yerinden oynadı. Bu swing-blouse'da ne var, bilmem? Artık iyice coşmuştuk. Biz Marcel'le bütün dans hünerlerimizi gösteriyorduk."

"Marcel faslını geç!"

"Kıskançlığını pek yersiz bulurum."

"Bak Nicole, kıskançlığımı yersiz bulduğunu söylemekle, aramızdaki mesafeyi hatırlatmak istiyorsun. İkide bir yaparsın bunu. Hiç lüzum yok buna. Senle, ikimiz de ressam olmakla, sadece arkadaşız. Sırlarını bilmekle beraber sana yaklaşamam. Bütün bunları unutmuş değilim. Pek pek cömert olduğun vakit yanağını şöyle bir uzatırsın; pek pek neşeli olduğun, örneğin, bir iki tablo sattığın vakit de, şöyle bir hızlıca yanağımdan öper, çekilirsin. Bütün bunları biliyorum. Fakat o Marcel serserisi benim hoşuma gitmez. Ona ilişkin kısımları sansür ederek anlat bana."

"Oh là là! oh là là! Sen sinirlisin bugün Meli..." (Bütün Fransızlar gibi, "Melih'in sonundaki "h" yı söylemezdi.)

"Sinirden falan değil. Sevmem onu dedim ya.."

"Zut alors! (2) Ben gene unuttum; nerde kaldımdı? Sen benim làfımı kesmesene öyle.."

"İşte onunla dans ediyormuşsunuz..."

"Ha işte, onunla dans ederken içeri iri yarı, kara bıyıklı, kara saçlı biri girdi. Saat geceyarısına geliyordu her halde.. Biz Marcel'le hemen gördük. Görülmiyecek gibi değildi zaten.. O da birisini arıyor gibiydi. Marcel elini kaldırdı. O şişman adam gördü onu. Yaklaştı hemen. Biz de kapıya yaklaşıp durmuştuk. Geldi yanımıza. Marcel ona: "Bonsoir Monsieur Mendez!" dedi. Anladım ki, resmî idiler. Marcel bayramdan bayrama kullandığı Monsieur'sünü sarfediyordu ve adamı küçük adiyle çağırmıyordu."

Nicole'ün bu her şeyi inceden inceye anlatmak merakı Melih'in hoşuna giderdi. Gülümsedi. Kız farketti.

"Ne gülüyorsun öyle? Aklına ne domuzluk gelmiştir, kimbilir?.."

"Hiiç.. Sandığın gibi değil. Devam et sen."

"Nerdeydim?. Ha işte, Marcel ona, beni de "Ressam arkadaşım Mademoiselle Perret!" diye tanıştırdı. Bana da "Ni-

---

(1) Şimdi de: les Oignons!

(2) Hoppala!

cole" demiyordu böylece. Kahkahayı basmamak için kendimi güç tuttum. Adam da nazikti. "Siz rahatsız olmayın, dansınıza devam edin. Ben şurada oturacağım." dedi. Marcel ona: "Biz dans bitince geliriz masanıza." dedi; biz de yeniden dansa döndük. Meraklanmıştım. Marcel'e: "Kim bu Monsieur?" diye sordum. "Bir Brezilyalı." dedi. "Bu adam un vrai mecène (1). Çok da zenginmiş, üstelik sanat aşığı. Buraya hem Paris'i görmeye, hem bir miktar tablo almaya gelmiş." Sonra ona benim "expressioniste" bir ressam olduğumu, resmimdeki biçimlerin kesinliğine, modern üslûp cesaretini ilâve ettiğimi, buna karşın, ustalıkla kullandığım siyah, beyaz ile karamsı renklere pembe, açık sarı, filizî gibi ilâve ettiğim renklerle resmimin kederli havasına şairâne bir neşe kattığımı, içgüdülü olarak kurduğum bu denge içinde şuurlu olarak henüz kendi yerimi tesbit etmemiş olmakla beraber, arayışımın sonunda kendimi başarıyla bulacağıma da emin olduğunu söylemiş; tabii benim iki sergi açtığımı da, basında hakkımda gayet iyi kritikler çıktığını da ilâve etmiş, bir iki gazete parçasını göstermeyi de ihmal etmemiş tabii.. Senin anlıyacağın Meli, adamı, "Peki, bu ressam matmazelin halen satılacak tablosu yok mu?" dedirtecek hale getirmiş. Tabii ben: Mademoiselle la Peintre'in (2) de yirmi gündür satamadığı dokuz tablosu olduğunu pek iyi bilen, esasen maksadın da bunları satmayı sağlamak olduğu için üçe beş katarak beni o mecène'e öğen Marcel, "Onda satılık tablonun pek elinde kalacağını sanmıyorum ama, bir kere kendisine sorarız," demek cambazlığını da göstermiş; benimle o akşam Club du Vieux-Colombier'de buluşacağımızı da söylemiş. İşte Brezilyalı da bunun için gelmiş. Kısacası, Marcel benim tabloların satılmasını sağlamak için diller dökmüş adama. Oysa kendisinin de satılacak tabloları vardı. Pekâlâ sadece kendi çıkarını düşünebilirdi. Bilirsin, biz ressamlar da bunu pek tabii karşılarız. Çünkü hepimizin satılacak tabloları vardır. Belli bir çevreye giren bir alıcı da oradaki ressamların birisinden bir iki tablo aldı mı, biraz da haklı olarak, bunu yeter bulur; öbür ressamlar ayazda kalır. Yani Marcel benim tabloları öne sürmekle kendisini açıkta bırakıyordu.

---

(1) Gerçek bir sanat koruyucusu.

(2) Bayan ressam'ın.

Melih şaşırdı.

"Hani bravo! diyeceğim Marcel'e.. Hiç kendisinden beklemezdim!."

Nicole gülerek:

"Kıskanç değilim, dersin ama, beni için için ondan kıskandığını da bilirim. Ama sen gene kıskançlığını saklamak istersin. Çünkü pek gururlusun."

Melih sâkin:

"İnsanı gurur duyan hayvan diye tarif ederim." şeklinde bir cevap verdi.

"Yani sana göre gururlu ya da az gururlu insan, tam hayvandır ya da hayvana yakındır."

"Öyledir."

Nicole, ses çıkarmadan bir müddet Melih'in gözlerinin içine baktı. Sonra birer sigara yaktılar. Kız devam etti:

"Danstan sonra Monsieur Mendez'in yanına gittik. Marcel derhal konuya girdi, tablolar üzerine görüştük. Tabiî Monsieur'nün tabloları görmesi gerekiyordu. Ertesi gün yani dün için, Le Flore'da yani burada, Marcel'le onun saat üçte buluşup bana gelmelerini kararlaştırdık. Ha bir de o Monsieur ile bir bayon yaptık. Oh là là! Deme gitsin.. Kendisine çok güzel dans ettiğini söyledim .Adam hem kibar, hem mütevazıydı. "Unutmayınız ki Mademoiselle," dedi, "musique typique (1) bizim Güney Amerika'nın müziğidir." Sonra bizim müsaadelerimizi istedi, durmadı gitti. Artık bizim neşemize sınır yoktu. Ertesi günkü satışı düşünerek son meteliklerimizi de Scotch'a (2) yatırınca, iyice olduk. Kabareden çıktığımızda saat üçü geçiyordu. Hepimiz evlerimize dağıldık."

"Tabiî sen de Marcel'le.."

"Ben o kısımları sansür etmeye başlayınca bu sefer sen..."

"Peki, peki, anladık.. Sonra adam geldi, tabloları sattınız, paralısın. Bana her zamanki gibi paramın olup olmadığını sormak nezaketinde bulunacaksın, ben hayır! diyeceğim; çünkü dün üç tablo satıp, kahvelerde sekiz portre çızıktırdığımı, dolayısiyle cebimde şimdilik paramın bulunduğunu ilâve edeceğim. Öyleyse, bu akşam bendeki toplantıya gel, diye dâvet

---

(1) Müzik tipik: Tango, rumba, bolero, samba, mambo, bayon, ça ça ça... gibi Güney Amerika müziği.

(2) İskoç viskisi.

edeceksin. Tabiatiyle Marcel'in de orada bulunacağını, onun bu gece bilhassa yapacağı şaklabanlıklara da tahammül edemiyeceğimi bildiğim için, sana bir işimin olduğunu, dolayısiyle gelemiyeceğimi söyliyerek bir yalan uyduracak ve merci bien diyeceğim. Anladın mı? Merci bien! Merci infiniment! (1)"

"Oh là là! Oh là là! Mon vieux, tu vas vraiment très vite, tu sais? (2)".

Nicole sonra etrafına baktı. Terasın bütün masaları dolmuştu. Amerikalılar, İngilizler, Almanlar, Japonlar, Çinliler, Hintliler, Araplar ve daha türlü ırktan insanlar.. Ve çoğu da ikide bir onlara bakıyorlardı. Nicole bir blue-jean" pantalonu giymiş, bir pull-over geçirmişti sırtına.. Alnına gelişigüzel dökülmüş sapsarı saçlariyle verdiği çocuksu izlenim, kızıl kalın dudaklariyle anlaşılmaz bir tatlılıkla değişikliğe uğruyordu. Melih de süveterliydi. Masanın üzerinde de boya kutusu ile fırçalar duruyordu. Ve öbür masadakiler, işte nihayet "existantialiste" çevreden iki tip, diyorlardı. Nicole sinirlendi ve Melih'e:

"Buranın havası gene bozuldu, içeri girelim." diye teklif etti. İçeri girip bir köşeye çekildiler. Sonra kız: "Sözümü bir daha kesersen, çıkıp giderim." diye tehdit ettikten sonra devam etti:

"Ertesi gün yani dün ancak öğleyin kalktık. Evde bulunan şeylerle öğle yemeğini idare ettik. Saat iki buçuğa gelirken Marcel çıktı. Brezilyalıyı alıp gelecekti. Ben hemen karmakarışık odaya biraz çekidüzen vermeye çalıştım. Odanın oturulacak tek iskemlesi üzerinde bile boya tüpleri, boya kalemleri, fırçalar, zamklar, su, terebantin, karanfil yağı, alkol, aseton, gliserin, asid salisilik, petrol, amonyak şişeleri, naumlar, hattâ yumurta kabukları, kısacası bir sürü resim malzemesi vardı. Onları oradan kaldırıp köşedeki küçük masanın üzerine düzenlice yerleştirdim. İskemleyi nemli bezle temizledim. Bir iki ufak tefek şeyi de kaldırınca, üzerinde çalıştığım o mitolojik temalı tablo büsbütün meydana çıktı. Halen çalışmakta olduğum bu tablonun üç metre uzunluğu, iki

---

(1) Çok teşekkür ederim. Sonsuz teşekkürler.

(2) Oho hoh! Dostum, çok acelecisin, biliyor musun?

buçuk metre genişliğiyle bizim Brezilyalı mecène'e tesir etmemesine imkân yoktu. O satılması bahis konusu olan bir akuarel, iki guaşla, altı yağlıyı odanın duvarlarına yerleştirdim. Saate baktım, üçe on vardı. Oturup bir iki desen karaladım.

Biraz sonra da kapı çalınmıştı, gelmişlerdi. Heyecanla kapıya koştum. Lâf değil bu.. İş iyi giderse, bir otuz, kırk bin frank cepte demekti. Açtım kapıyı. Yalnız Monsieur Mendez'i gördüm. Marcel acaba Brezilyalının arkasında mı kaldı? diye baktım. Çünkü Brezilyalının ancak üçte ikisi kadardı. Fakat yoktu. Buyrun, dedim ona ve Marcel'in nerede olduğunu sordum. Bir arkadaşına rastlamış, "Siz gidin, biraz sonra geleceğim ben." demiş. Neyse, ben onu oturttum. Adam gözlerini odanın içine gezdirdi. Resimlere baktı. Oda ile resimlerin adamın üzerinde daha ilk anda iyi intiba bıraktığı hemen anlaşılıyordu. Ben ona duvardaki o dokuz tabloyu gösterdim. Sonra dolaptan benim Cherry Bocher (1) şişesini ve kadehleri, bisküi ve çikolata tabağını çıkardım. Bilirsin, alıcılara ben daima böyle şeyler ikram ederim, daha başlangıçta "psychologiquement" (2) onlarda iyi bir tesir yaratmak, yumuşatmak için.. Ve şüphesiz Brezilyalıda da aynı müspet tesir meydana gelmişti. Onu, Marcel gelinceye kadar oyalamak da istiyordum; çünkü Marcel iyi pazarlık yapar. Bilirsin, ben pazarlık etmesini hiç beceremem. Hatırlarsın, bir keresinde bir guaş'ı beş bine birisine kaptırırken sen gelmiş, karışmıştın işe de, on iki bin beş yüze satmıştık. Kadın olduğum için mi? para bahis konusu olunca sıkıldığımdan mıdır? yoksa kendi tablolarımı küçümsediğimden midir? nedir; aldanıyorum hep. Neyse.. İşte adamı, hemen resim konusuna geçmemek için, Brezilya'ya ilişkin sorularla bir müddet oyaladım. Fakat vakit geçiyor, Marcel görünmüyordu. Adam da saatine bakınca, belki işi vardır kendisinin, diye düşünerek, istemiye istemiye resim konusuna geçtim. Önce sulu boyalısından başlıyarak ufak tefek esprilerle, biraz da yalanlarla gülüyordu. Birisini güldürebilmek benim çok hoşuma gider. Marcel de o Brezil-

---

(1) Kiraz likörü.

(2) Psikolojik olarak, ruhi bakımdan.

yalı gibidir. Onu da hemen güldürebilirim. Oysa seni güldürebilmek... c'est la mer à boire (1)."

Melih gülümsedi. Hiç ses çıkarmıyordu. Nicole farketti:

"Bakıyorum, pek ciddîsin; hiç sesin çıkmıyor. Aferin, aferin. Sözümü kesmediğine memnun oldum.. Ha, evet işte o dokuz tabloyu da öylece ona anlattım. Fakat Marcel gelmiyordu. Şimdi bulmuş sırasını arkadaşiyle konuşmanın, diye içimden okuyordum. Neyse, uzatmıyalım; tablo hikâyeleri bitti. Fiyat konuşulacaktı ve ben mutlaka zarar edecektim; buna hiç şüphe yoktu. Ama artık işin oyalıyacak yanı da kalmamıştı. İster istemez o meseleye geçtik. Adam ne istediğimi sordu. Yüksekten attım tabii: elli bin dedim. Adam çok buldu. Otuz bin olmaz mı? dedi. Bu fiyat bile iyiydi ama ben cesaretlenmiştim. Kırk beş bin, dedim. Adam, ilk fiyatların: elli bin'le otuz bin'in ortalaması yani kırk bin olsun, dedi. Dedim ya: zaten pazarlığı sevmem diye, d'accord'u (2) bastım hemen. Ve bu "marché conclu" (3) şerefine birer kadeh daha kaldırdık. Adamakıllı sevinçliydim. Adam hemen cebinden kırk bin frangı çıkarıp masanın üzerine iliştirdi. "Tabloları ne vakit alacaksınız?" diye sordum. "Taksiye koyar, benim otele naklederiz, kolay o." diye cevap verdi. Bu kadar kibar bir alıcıyı ilk defa görüyordum. Biz oysa, nelerine çatarız, bilirsin.

M. Mendez, cherry'lerimizi yudumlarken, sağ köşedeki pikâbı farketmişti. "Plâğınız var mı?" diye sordu. "Var, var." dedim. Hemen plâk kutusunu uzattım, seçsin diye. Perez Prado'nun Mombo No. 8 ini seçti. Koydum. Dansa kalktık. Söylemiştim ya, adam gerçekten iyi dans ediyor diye. O benim küçük odada ne figürler yapıyordu, bir görseydin! Sonra siyah gözlerimi pek güzel bulduğunu söyledi. Centilmenlik gösteriyordu. Oysa, Marcel de dahil, bizim arkadaşların hiç birinin gözüne çarpmaz nedense gözlerimiz falan..."

Melih eliyle masaya vurarak:

"Nanköre bak, nanköre!" dedi. "Senin o siyah gözlerinin bana birçok defalar ilham vermiş olduğunu kaç defalar defası söylemişimdir sana.."

---

(1) Bir işin güçlüğünü anlatmıya yarıyan Fransız vecizesi: "Denizi içmeye benzer bu!"

(2) "Kabul!"

(3) Alış-verişte uyuşma.

"Canım teşekkür ederim. Ben şu anda burada bulunmıyan diğer arkadaşlar için söylüyorum bunu.. Evet, gözlerimi güzel bulduğunu söyledi. Mambo bitmişti. Sonra bir tango seçti, koyduk. Adam belimi iyice sarmıştı koliyle. "Brezilya'da öyle her halde." dedim içimden. Nasıl oldu bilmiyorum; birden adam yapıştı bana ve öptü beni."

".... ve öptü beni" derken Nicole gözlerini büyütmüştü. Melih, onun kıvrık dolgun dudaklarına bakıp, gülmemek için kendisini güç tutuyordu.

"Hemen onu bütün gücümle göğsünden itip sıyrıldım. Adamakıllı şaşırmıştım. "Monsieur, qu'est-ce que c'est que ça?" (1) diye bağırarak kızgınlıkla sordum. Hırsımdan zangır zangır titriyordum. Herif oralı değildi, yeniden yaklaşmasın mı!"

Melih boşandı artık. Kahkahalarla gülüyordu.

"Aman Nicole'cüğüm, seni güldüremem diyordun a, işte gülüyorum: hahha hah! Aman ne tuhaf! Desene, Marcel'in kırk yılda bir tuttuğu iyiliği de Brezilyalının ateşliliği yüzünden suya düştü, kaynadı gitti.. Tabiî herifi, kırk bin frangıyla birlikte yaka paça kapı dışarı ettin hemen?.. Vah, vah, vah! Hahha hah!"

"Sen gene sözümü kesmeye başladın. Dinle, dahası var."

"Ay! dahası mı var?"

"Var. Dinle! Herifin yeniden yaklaştığını görünce, tahmin ettiğin gibi, kapıya koştum, açtım. "Derhal çıkınız, yoksa kapıcıyı çağırıyorum." dedim. Adam şaşırmıştı."

"Fena bozulmuştur."

"Hayır bozulmadı, şaşırdı daha çok; hem de adamakıllı. Ve "Fakat Mademoiselle, bu ne demek oluyor?" diye bana sordu. Adam iyice şaşırdı galiba, diye düşündüm. Çünkü o soruyu benim sormam gerekti; sormuştum ve artık cevabını da beklemiyordum. "Derhal çıkınız!" diye yeniden kapıyı gösterdim. Adam ne dedi, biliyor musun? "Fakat Mademoiselle, bu, pazarlığımızda yoktu!" dedi! Neyse azizim, uzatmıyayım, asabım bozuluyor. Meğerse o alçak Marcel, Brezilyalıya, dokuz tabloyu satın almakla beraber bir haftalığına da benim Brezilyalının metresi olacağımı ona söylemiş ve ondan bu iş için hem üç bin frank komisyon almış, hem de dört tablosunu aldırmış ona!"

---

(1) "Mösyö, bu ne demek, bu?"

Melih artık oturduğu kanapede hoplaya hoplaya gülüyordu.

Nicole kızmıştı:

"Bir dostunun gerek maddî, gerek manevî, iki bakımdan da yıkılmış hayalleri karşısında senin bu kadar neşeleneceğini ummazdım doğrusu.."

Melih hâlâ gülüyordu ama, biraz frenledi kendisini.

"Affedersin Nicole'cüğüm. O iki yanlı üzüntünü anlıyorum. Fakat kabul edersin ki, durum acı olduğu kadar gülünç de.. Peki o Brezilyalı ne oldu?"

"Ne olacak? durumu anladı; af mı? diledi, yoksa bir iki tablomu gene alabileceğini mi? söyledi; anlamadım da, dinlemedim de.. Kırk bin frangını eline tutuşturdum ve def ettim. Ondan sonra oturup hüngür hüngür ağladığımı ilâve etmeye de lüzum yok tabiî..."

"Vah Nicole'cüğüm vah! Maamafih Marcel'i zaten pataklamak isterdim ama senin hatırın için susardım. Bir elime geçerse..."

"Merak etme.. Seni görmeden önce bizim çocuklara da anlatmıştım. O namussuzu bir daha aramıza almıyacağız tabiî.. André ile Pierre onu dün akşam bir bistro'da (1) yakalamışlar, adamakıllı pataklamışlar. Beni öne sürerek Brezilyalıdan dolandırdığı o üç bin frankla dört tablonun parasını yiyordu her halde. İşte böyle... Sonra ben bu sabah birisine iki tabloya sattım. Geriye yedi tablo kaldı. Görmek istemez misin?" diye Melih'e sordu. Melih birden anlamadı.

"Nesini göreceğim? Güzel falan ama, avucumun içi gibi biliyorum onları."

Nicole gülerek:

"Senin ahmak mı? zeki mi? olduğunu sorarım kendime de, bir türlü karar veremem." dedi. Ve kalkıp kapıya yöneldi.

Melih anlamıştı artık.. Garsonla hemen hesabı görüp Nicole'ün arkasından seğirtti. Ve sonra ona gülerek:

"Şimdiden," dedi, "senin yedi tablona müşteri bulmak sorumluluğunu kendimde duymaya başladım."

Gülüştüler, kolkola girdiler. Saint-Germain des Près bulvarı'na açılan dar sokaklardan birine saptılar ve gözden kayboldular.

---

(1) Halk dilinde: meyhane.

ALİ AKINCI

ERKEKSİZ KADIN

Dirsekleriyle pencerenin kenarına abanmıştı. Caddeye bakıyordu. Bu akşam, birbirinden farksız, gerilerde kalmış başka akşamlara benzemiyordu hiç nedense.

İyice baş kaldırmamış bir tedirginliğin belirtilerini duyuyordu. Oysa başka akşamlardan farksız gelmişti bu da. Olağanüstü bir şey çarpmıyordu göze. İnsanlar; gene o canlı, çevik, kaygısız adımlarla geçiyorlardı. Hayat: o değişmiyen canlılık, durmaksızın caddeden akıyordu. Ne soğuk, ne karanlık, ne de nereye olduğu bilinmiyen o gidişler, hiç bir şey, yaşamayı durduramıyordu.

İlkin, sinemanın afişini çevreliyen ışıklar gözünü aldı. Ardından Ritz Bar'ın kırmızı ışıkları, sonra, Londra Bar'ın, caddeye dik inen, kocaman yeşil harfleri.

Afişi süsliyen kadınla erkek, gündüz aydınlığında cansızdılar, vitrinlerdeki mankenleri andırırlardı. Ama gece, elektrik ışıkları altında soluk almağa başladıkları sanılırdı. Kadın, kollarını erkeğin boynuna dolamıştı. Sarışındı. Yarı çıplak sırtı pembeydi. Gözleri yarı yumulu, dudaklarını erkeğe doğru uzatmıştı. Öptü, öpecekti. Tepeden tırnağa tutku kesilmişti kadın.

Ürperdi. Bakışlarını afişten sökercesine, gücün ayırdı. Bu yersiz kışkırtmanın etkisinden sıyrılmak için doğruldu. İçi karmakarışıktı. Kulakları uğulduyordu. Birbirinden ayırt edemediği seslerden sersemlemişti. Sonra o ağır, bezdirici uğultu dindi. Açık, anlaşılır bir konuşma oldu.

"Sinemaya gitsem mi?", "Filmi görmüştün ya." Hem de üç defa seyretmişti. "Erkek genç, dinçti. Kollarına atılması için kadına bu kadarı yetiyordu. Ne diyordu kadın erkeğe? — Senin olmak istiyorum. Başkalarının ne düşünecekleri, ne diyecekleri vız gelir bana anlıyor musun? Hayatı, olduğundan

başka bir kılığa sokmak gereğini neden duyalım? Hadi söyle bana: hayatın anlamı nedir? Yalnız başına kadın ya da bir başına erkek dolu tasarla yeryüzünü. Düşüncesi bile tüylerini ürpertmeğe yetti. Sana hayatın anlamını veriyorum: ikinin bir olmasıdır, unutma."

Pencerenin önünden telâşla ayrıldı. Unutmak istiyordu. Işıkta, bu asalak düşünüler belki kaçışırdı. Alışkanlıkla çevirdi düğmeyi. Odanın ortasında, yapacağını unutmuş insanların kararsızlığı ile dikildi.

"Pencerenin önünden kaçtın. Unutuyorsun: kendinden kaçamazsın. Dinle: nereye gitsen kendini de birlikte götüreceksin. Tedirginliğinin sebebi: ne pencere, ne sokak, ne de sinemadaki o kadınla erkektir. Senin içindedir o. Yerine getirilmiyen eğiliminin özü, gerekçesidir. Susturmak, sindirmek için harcadığın her çaba boşuna oldu." Boynunu tutmuş, yere doğru büküyorlar sanısına kapıldı: silkindi.

"Oktay nerde kaldı?" — "Oktay mı? Denize düşen yılana sarılır. Yüzmek bilmiyenler bakımından doğru bir söz. Sen yüzme bilirsin şaşkın. Üstelik Oktay, can kurtaran simidi için gerekli özelliği çoktan yitirdi. Sabah çıkarken: geç geleceğim, beni bekleme anne, arkadaşlarla toplanacağız, demişti sana. Nasıl alıkoyabilirdin? Hem ne hakkın var? Genç, yaşanacak günleri var. Arkadaşlarla toplanacağız demek: kızlarla demektir, sarmaş dolaş, mutluluk, insanoğlunun gerekli olana yönelişi demektir." Pencerenin önüne koştu. Ellerini oğuşturdu. Dikkatini ışıklı caddeye vermeğe çabaladı. Pantalonlu bir kızın beline dolanmış, kıllı, güçlü bir erkek kolu gördü. İki adım sonra, vitrin ışıkları sırtlarını aydınlattı. Kızın pantalonu geren canlı, kıvrak kalçaları çıktı aydınlığa. Erkek kıza eğilmiş, gülerek anlatıyordu.

"Bak, belini sıkan güce mutlulukla boyun eğmiş. Tedirgin, sakınan bir hali yok kadının. Anlamağa çalış: insanoğlunun hakkıdır yaşamak. Yitmiş anlar geri dönmez. O anlar, senin yaşanmışlarının hesabına geçer. Tutturduğun, bir çırpıda kör düğümleri çözümleyiveren bir yol değildir. Sindirilen her tutku: hız almak için gerileyen yüksek atlayıcıya dönüştür. Baskıya aldıkça hız alma güçlerini çoğaltıyorsun. Yaşanılanın ardından yenisi, bir daha yenisi sökün edecek diyorsun. Ama her yaşanılan, yaşanılacakların toplamından bir sayı eksiltmektir."

Elleri yanaklarına gitti: yanıyordu. Şakaklarına uzattı, sıktı.

"Tuhafsın bu akşam. Kulak asma bu sözlere, unut. Bir şeyler yap."

Karşı kaldırımda bir adam ilişti gözüne. Yüz yüzeydiler. İyi seçilmiyordu ya kendisine gözetlemekte olduğunu iç güdüsü ile sezinledi. Ağzının açıldığını, gülmekte olduğunu, beyaz diş parıltılarını gördüğünü sandı. Beceriksizce pencere önünden kaçtı.

"Kim olsa anlardı, davranışının anlamını. Sen aklını kaçırmışsın. Besbelli bir çağrı bu."

Oktay'ın odasına koştu. Kutsal tapmağa sığınan bir suçluya benziyordu. Oğlunun odasında, iç çekişmelerinden, yıllardır uyuşmuş dişiliğinin şahlanışından kurtulacağını sanıyordu. Karyolanın önünde dize geldi. Yüzünü yatağa sürtüyordu. Dua etmek, Tanrı'nın adını anmak için zorlanıyordu. Gerekli deyimleri bulamadı.

"Boşuna, tüm boşuna çabaların. Ne diyordu, okuduğun o çeviri romanda yazar: Tanrının yaratmaktan çekinmediğini, ben anlatmaktan neye utanayım? Dinle, gerçek olan insan hayatıdır. Geri kalanı lâf. Ardından, boşuna akmış on yedi yıl bıraktın. On yedi yıl, eksiksiz on yedi yılın alınmamış hızı duruyor içinde. Bir gün, üç yaşında oğlun, bir de oturduğun şu evle yapayalnız kaldın. Evlendirdiklerinde on sekiz yaşındaydın. Seviyordun. Geleceğe umutla bakıyordun. Kocama bir şey olsa yaşıyamam demiştin, hatırlarsın. Çocuğunu, analı babalı büyütecektin. Bir gün baktın, yirmi üçünde ve dulsun. Gereğinden çok kalmanın bezginliğini duyacak çağda değildin ama zamansız gidişin ne yaman acı olduğunu anladın. Oktay'ın amcası geldi o sırada. Deş anıları, deş, korkma. Seni, birinin diğerine istediğini yaptırabileceği bir durumda yakaladı. Ellerin karanlık boşluğa uzanmıştı. Tutumak istiyordun, parmaklarına ne gelirse gelsin, tutunacaktın. Yaşamaktan kaçılmaz, dedi başlangıçta. - Demiri dövmek için tava getirirler - Oktay'ı elinden tutmuştu. Yaslı, acımsı bir sesle, ölgünleşmiş ilgini diriltmeğe savaşıyordu. — Yaşamalısın, senin hayatının önemi, sorumluluğun bu çocuktur. İrkilmiştin. Seni avuttuğunu sanıyordun. Oysa umurunda bile değildin O'nun. Soğuk, hile dolu bakışlarını dikmişti senin yüzüne. Hayatı çok iyi biliyordu. İnsanları tanımıştı. Söyle-

dikleri ile yetinse, çekse gitseydi: saat gelip çattığında, acıları dindiren zaman, seni aydınlık yüzeye çıkaracaktı, biliyordu. Batışını çabuklaştırmak için vuruşunu ustaca gizledi. Oktay'a sana doğru itiyordu. — İşte ortak eseriniz. O'nu büyüt, yetiştir. Kardeşimi nasıl sevmiş olduğunu biliyorum. Ölmeden önce konuşabilseydi, son isteği çocuğunu büyütmen olacaktı. Analık ödevinden kaçınma. Kendini unut. Çocuk için gereken yardımı esirgemiyeceğim senden. — Parasını gözden çıkarıp, sorumluluktan kaçınmak ereğindeydi - Ama örnek bir anne... Hatırla - Örnek bir anne - kaydını koymuştu araya. Bilmeden örnek bir anne olmayı benimsemiştin gerçekten. Tersi düşünülemezdi zaten. Devrilince, boylu boyunca uzanmayı öğütliyen bir toplumda yetişmiştin. Sağlığında ne güzel anlatırdı. Düşünme yetinin böyle gelişmesinde payı büyüktür O'nun. Süvari eğitiminde, er, at üzerinden düşünce, kalkarak, hemen at'a binmesi ve şu sözleri söylemesi öğretilirmiş — İndim, bindim, komutanım. Eğitimde düşmek diye çürük bir yan bırakılmamış. Anlıyor musun Eser? diye sorardı anlattıktan sonra. Aşağılık duygusunu, ikinci bir denemeyi önliyen bu engeli böylece ortadan kaldırmış oluyorlardı. O acılı anda düşünemezdin. Kolun kanadın kırık, boynun büküktü. Üste, dul ablan geldi yerleşti kocanın ölümünden sonra. Kara kara, örümcekli düşünüleri vardı. Etkiledi seni. İkiniz de azılı iki töreci kesildiniz. Oktay'ın amcası, ablan: bekçilerin eksiksizdi. Eninde sonunda çekti gitti ablan. Her dakika zehrini içine boşalttığı halde ölmiyen Şaşılacak şey bir akrebe benziyordu. Soluk alır gibi oldun ama değerini anlıyacak basamağa ulaşamamıştın. Çocuğu büyütüyordun. Oyalıyordu seni. Sabah okula götürüyor, akşam gidip alıyordun. Giysilerini ellerinle dikiyordun. Alış verişe giderken yanındaydı. Sonra büyüdü. Koca delikanlı oldu. Kendisine olan düşkünlüğünü küçümsemeğe başladı. Yetki istiyordu senden. Somurtuşları, gücenik suskunluğu apaçık belirtiyordu ya anlamak istemiyordun. Bunca yıldır dört elle sarıldığın hayatının anlamını yitirmeği göze alamazdın. Er geç kafa tutacaktı sana. Bir gün durup dururken ne dedi sana? — Anne, artık büyüdüm, ben, bebek değilim."

Acı bir inilti koptu boğazından. Karyoladan başını kaldırdı. Gözleri şişti, ıslaktı. Sokak üstündeki odaya koştu. Göğsü bir iniyor, bir kalkıyordu. Hava, canlıların kokusunu açık

pencereden içeri taşımıştı. İçinde günlük yakılmış bir tapınak misali oda hayat kokuyordu. Kadın kahkahası geldi kulağına. Kovboy pantalonlu bir çocuk, bir Amerikan caz şarkısını sürükledi kaldırımda. İki kız, elektriğin dibinde, aç gözlülükle sandviç atıştırıyorlardı. Karesiz bir otomobil yanaştı yaya kaldırımına. Kapısı açıldı. Kadın-erkek, iki kişiydiler. Kadının sol omuzundan kap'ı sıyrıldı, düşecek oldu. Erkek, kucaklarcasına, kap'ı omuzlarına çekti. O, şimdi şaşkınlıkla bakmakta olduğu bu canlılığın ortasındaydı daima.

Birden o adam ilişti gözüne. Ordaydı. Vitrinin önünde bir aşağı bir yukarı geziniyordu. Açık pencereyi kolladığı belliydi. Önemli anlarda duyulan o geç kalmış olmak korkusu ile sarsıldı. Kafasından çekmiş gitmişti sesler. Durgundu. Uzun boylu çekişmelerle bezginleşen kadın değildi artık. Aynanın önüne koştu. Kırk yaşının yıpratamadığı gergin yanaklarına baktı. Gözlerinin içi parlıyordu. Dudakları renkli, nemliydi. Üstüne çeki düzen verdi. Saçlarını taradı. Hafif, belirsizce koku süründü. Çevik adımlarla merdivenlere koştu. Sokak kapısını açtı. Belden yukarısını dışarı sarkıttı. Erkek gezinmeyi bırakmıştı. Tüm yapısı sorgu misali kesilmişti kaldırımda. Bunca çaba iki üç saniyeye bağlıydı. Engeli el işareti bile yıkmağa yetecekti. Güvensizce elini kaldırdı. Erkek tetikteydi. Otomobillerden sakınarak caddeyi geçti. Kapıya yaklaşırken, güveninin azalışı adımlarını ağırlaştırdı. Belirsizlikle karşılaşılınca uyanan çok yönlü şüpheler, güvensizliklerle sarsılmıştı.

Kadın, bir yeni işaret denemesine gücünün yetmediğini anladı. O zaman gözlerine baktı adamın. Anlayışla parlıyordu bakışları. Kapıyı iyice açtı, yol verdi O'na.

Bilet kuyruğu sinema içinden sokağa taşmıştı. Afişte sarışın kadın, öylece, kolları erkeğin boynuna dolanmış, dudakları tutku dolu, erkeğe uzanmıştı. O anın bitmesi ölüm demekmiş gibi, istifini bozmadan, mutlu bakışlarını erkeğe dikmiş, duruyordu.

SEDAT VEYİS ÖRNEK

H İ

Tel örgüleri dünyayı her hangi bir yerinden ikiye bölüyor, nöbetçiler bir yasak oyununun korkunç güzelliğini her saat başı biribirlerine devrediyorlardı. Silâhlarının haznelerinde geceyi konuşturacak, geceyi şakır şakır ortasından yaracak çelik çekirdekli mermiler vardı. Dağ taş düşmandı. Karşı tepelerin üzerindeki bodur ağaçlar, güdük çamlar birer ihanet, birer tavşan ürkekliğiyle kıpırdıyorlardı. Han nehri ulu bir durgunlukla akıyor, çok uzaktan, köprünün üzerinden cemseler geçiyordu. Gece büyük, başedilmez kuvvetiyle gözlerimize kadar dolmuştu. Nöbetçiydim. Mum ışığının altında kitap okuyordum. Çadırın önünde ayak sesleri işittim. Tanıdığım bir ses rütbemi çağırdı.

"— Teğmenim!"

"— Gir içeri!"

Nöbetçi çavuşu içeri girdi, çakıldı.

"— Söyle!"

"— 12 - 1 nöbetçisi tel örgünün kenarında bir Koreli çocuk yakalamış. Tel örgünün bu tarafına geçmiş."

"— Nerede?"

"— Dışarda. Kapının önünde bekliyor."

"— İçeri getir!"

Nöbetçi çavuşu içeri soktu. Sırtında ince, beyaz bir gömlek. Ayakları yalnayak. Saçları dikilmiş. On yaşında var yok.

"— Yaklaş!" dedim.

Korkarak baktı, kıpırdamadı. Nöbetçi çavuşuna:

— Türkçe biliyor mu?"

— Biliyor. Dışarda bizimle konuştu."

"— Şöyle ışığa gel!"

Kapının kenarına iyice büzüldü.

"— Gelsene ulan!"

Nöbetçi çavuşu ensesinden tuttu, önüme getirdi. Titriyordu.

"— Ne arıyordun tel örgünün kenarında?"

"— . . . !"

"— Sana söylüyorum. Cevap versene!"

"— . . !"

Yatağımdan doğruldum. Bir adım geri çekildi. Alt dudağı sarkıyordu. Gözlerinin bulutlandığını gördüm. Dokunsam ağlıyacaktı. Yumuşak konuştum:

"— Korkma oğlum. Sana birşey yapmıyacağım. Söyle bana bu tarafa geçtin? Biliyorsun bu tarafa geçmek yasak."

"— !"

Çavuşa:

"— Ara şunun üstünü!" dedim.

Cebinden boş bir kibrit kutusu, kirli bir mendil, bir ilkokâğıdı, küçük, paslı bir çakı çıktı. Çakıyı gösterdim.

"— Bu ne?"

"— ."

Bağırdım:

"— Konuşmazsan seni hapsederim."

Ellerini ince gömleğinin üzerinde birleştirdi, boynunu eğe- çavuşa baktı. Çavuşa:

"— Çık sen!" dedim. Çavuş çıktı.

"— Döğdüler mi seni?"

"— Yok."

Gözlerine baktım. Gözlerini benden kaçırdı, çıplak ayaklarının ucuna dikti. Bir müddet sustuk. Sonra bir an gözleriz karşılaştı. Gülmek istedi, cesaret edemedi, gülmekle ağlak arasında bir tik ağzının kenarında seğirdi.

"— Adın ne senin?"

"— Hi."

"— Bu köyden misin?"

"— Değil."

"— Anan baban var mı?"

"— Yok."

"— Kimin yanında kalıyorsun?"

"— Mamasan Çong-ca'nın."

"— Para veriyor mu sana?"

"— Askerlere evin yolunu gösterirsem. Şaksiler kazanır-

"— Şakşiler kazanırsa?"

"— On sent, yirmi sent verir."

"— Ben sana bir dolar versem?"

Tekrar gülmek istedi. Gözleri ısındı. Deminki tik gevşedi, yüzüne yayıldı. Bir çirkin balık gibi baktı.

"— Vermen ki!"

Döndüm, yatağın kenarında asılı ceketime uzandım. Elimi koyun cebime soktum, para cüzdanımı buldum. Çadırın içine küçük bir rüzgâr doldu. Baktım kaçmış. Dışarı fırladım. İlerde bir nöbetçi süngüsü parlıyordu.

"— Hey! Nöbetçi!"

"— Buyur komutanım!"

"— Çocuk kaçtı. Yakalayın!"

Gecenin içinde koşuşmalar oldu, asker postalları toprağın üzerinde takırdadı, sesler duyuldu. Biraz sonra çocuğu yaka paça getirdiler. Beyaz gömleğinin üzerinde taptaze kan lekeleri vardı. Nöbetçinin elinden bileğini kurtardı, burnunu sildi. Burnunun ucu, ağzının kenarı kan oldu. Eli kanıyordu. Nöbetçi, nefes nefese konuştu:

"— Tel örgünün üzerine düştü. Ayağından yakaladım. O bir yana geçmek için çabaladı. Fakat kurtulamadı."

Biraz önce cebinden çıkan kirli mendilini önüne attım.

"— Al, sil yüzünü!"

Mendili aldı, kanayan eline sardı.

"— Niye kaçtın? Ben sana para verecektim."

Vahşileşti, gözlerini kısıp bağırdı:

"— Yalan söylüyorsun. Vermiyecektin."

Nöbetçi tartaklamak istedi.

"— Bırak, dedim, sen kapının önünde bekle!"

Bir sigara çıkardım, kâğıdını yırtıp, tütünü avucuma boşalttım.

"— Uzat elini!"

Kanlı avucuna tütünü bastım. Haykırdı, yaralı elini apış arasına sokup, iki büklüm oldu.

"— Bak, dedim, bu tarafa ne için geçtiğini söylemezsen seni hapsederim. Ellerine kelepçe vururlar. Belki de seni kurşuna dizerler."

Yüzüme baktı. Ciddiyetimi ölçmek istedi. Dimdik baktım.

"— Açtım." dedi.

"— Yalan söylüyorsun."

"— Vallah!" 2

"— Gecenin bu saatinde ne bulacaktın?"

"— Ekmek!"

"— Ekmek mi?"

"— Ekmek ya. Akşam aşçı bizim tarafa atarken, bu tarafa düştü."

"— Ne tarafa?"

"— Sizin tarafa. Tel örgüsünün kenarına. Boş bira kutularının bulunduğu yere."

Akşamları aşçılar artan yemekleri, ekmek parçalarını, neyva kabuklarını tel örgüsünün öbür tarafına atıyorlar, bir sürü çocuk, kadın, erkek, bunları daha havada iken kapıyorlar, kavga ediyorlar, ortalığı anlamadığımız bir dilin gürültüsüyle dolduruyorlardı. Her akşam doymuş, yemeğe kanıksanmış, bir kaç aşçıyla aç bir sürü insanın oyunlarını görüyorduk.

Nöbetçiye seslendim. Ekmeğin yerini tarif ettim, aramasını söyledim.

"— Elin acıyor mu?"

"— Acımıyor."

Nöbetçi gelene kadar tek kelime konuşmadık. Nöbetçi bir tarafından iştahsız bir ağızın ısırdığı büyükçe bir ekmek parçasıyla içeri girdi, ekmeği masanın üzerine bıraktı.

"— Bir daha bu tarafa geçme. Vururlar seni sonra."

Nöbetçiye:

"— Götür, tel örgünün öbür tarafına bırak." dedim.

Masanın üzerinden çakısını, boş kibrit kutusunu, jiklet kâğıdını aldı, yüzüme bakmadan, nöbetçinin önünde, dışarıya çıktı. Arkalarından baktım, nöbetçinin süngüsü parlıyor, çoğuğu ürkek silüetini aydınlatır gibi oluyordu.

"— Hiiii!.." diye bağırdım.

Durdu, geriye baktı.

"— Ekmeğini burada unuttun."

Kırgın, ince bir sesle:

"— İstemiyorum" dedi, "senin olsun."

Han nehri ulu bir durgunlukla akıyordu.

ASLAN ALP

K Ö Y

Kavaklının üzerinden türküler kadar taze bir yel esti. Mis gibi bahar vardı yelin içinde. Yemyeşil ekin. Diz boyu yeşillik sarhoş gibi yalpalanıyordu. Deniz gibiydi yeşil. Yemyeşil, Fadılmenin şalvarı gibiydi. Gezindi tarlalar, ovalar, dağlar boyunca bahar.

Baharın evlenmeliydi insan. Yaz buğdayının tohumu tarlaya yeni düşmüştü. Buğdayla beraber düşmeliydi köyde insan tohumları. Bereketli olurdu şimdi ekilen. Gürbüz olurdu. Kısmet fışkırırdı tanelerden. Bire kırk verirdi de kıtlık olmazdı köyde hiç bir zaman. Kan fışkırırdı baharın tohumu atılan, çocuğun yanaklarından. Bire bir verirdi gerçi de tarlasını yormazdı. Çünkü baharın, yazın, güzün yenecek ekşi yemişi vardı ağaçların.

Türküler kadar taze yel tekrar esti. İbrahimin burnuna taze sürülmüş toprak geldi. Ala inekle boz tosunu az ötede yalanıyorlardı. Sinekler öbek olmuştu boz tosunun burun deliklerinde.

"Cuma olsun da, hayırlı gün ola" dedi İbrahim kendi kendine. Daha üç gün vardı. Asırlar kadar üç günü. Tarla hazırdı. Tohumlukta almıştı. Üç gün sonra atacaktı. Besmeleyle. Kendi kendine güldü. Dudaklarına ter tuzu sinmişti. Onları yaladı.

Gün meşeli tepenin doruklarında yavaş yavaş çıkıyordu. Yorulmuşa benzerdi. Geç oluyordu Cumaya kadarki bütün akşamlar. "Ya Allah" dedi İbrahim toparlandı. Avuçlarında, bir tutam ılık ılık nemli toprak vardı. Olanca kuvvetiyle sıktı toprağı. Önce ala ineği çözdü boyunduruktan, sonra boz tosunu. Sinekler uçuştu boz tosunun burnundan. Yalandı. Sevindi. Akşama, bahara, meşeli tepenin üzerinden hemen yanmaya başlayan akşam yıldızına başını kaldırdı, uzun uzun mola-

dı. "Höst" dedi İbrahim. "Höst boz tosun. Seni de evlendirelim mi?"

Sonra toplayıp koşumları heybeye koydu. Çarığının altına yapışan çamura yakın, kara toprağı, övendirenin tersiyle temizledi. Yağlığını çıkarıp düzeltti. Tekrar boynuna bağladı. "Haden bakalım, geç kalmıyalım köye." deyip hayvanları tozlu yola sürdü. Akşam serinliğinde dört çift ayak bir toz kaldırmıştı dar yolda. Bu toz İbrahimin genzini yaktı. Kuru inek boku kokuyordu. Tuz kokuyordu. Bahar kokuyordu. Bir türkü tutturdu İbrahim.

"Bize gel Fadimem bize gel"
"Topuz elli yarim dize gel"

Diz boyu ekinler bir sağa bir sola yalpa salındı. Yeşildi. Göz görmedik yere kadar yeşildi ova. Yalnız ki İbrahimin beş evlek tarlası kapkara, taptaze, taze toprak yeşilin ortasında. İbrahim, bahar tohumu atacaktı tarlaya. "Cuma ola hele" dedi. Eve geldiğinde kara gökte nemli, soğuk bir kaç yıldız daha, Kavaklı köyüne gülüyordu.

"Vuracak civan İbrahim, seni, o deli hüdük oğlan."

"De vursun bakalım ana."

"Korkuyom civan İbramım."

"Korkma."

"— Korkuyom."

"E.. yetti be. Vuracaksa vursun. Gideyim de Fadime nasıl alınırmış gösterem o, delik hüdük oğlana."

İbrahimin yanaklarında poyraz kadar keskin bir kımıldama olmuştu. Dudakları ter tuzu bir tebessümle gerildi. Acıydı. Ana:

"Etme oğul." dedi.

İbrahim çoktan yolu tutmuştu. Köyü boydan boya geçti. Çil Abbuş olsa olsa Hafız ağanın kahvedeydi. İtin oğluydu zaten. Kahveden çıkmazdı akşama dek. Çifti bile kardaşı Sultan sürerdi. Zavallı kız. Çil Abbuşa anası her zaman ilenirdi. "Doğurmaz olaydım sen gibi oğlanı. Karnım, vay benim kötü karnım. Taş doğursaydım. İyi ederdin." derdi.

Kahvenin içi kış kadar kalabalık değildi. Değildi ama, Hafız ağanın kasabadan getirdiği altın gibi parlak dominalar

hoş geliyordu köylüye. Çil altın gibi. İbrahim poyraz gibi aktı kahvenin içine. Doldurmuştu tek başına köşeyi bucağı. Büyüdü büyüdü, kocaman oldu. Bacakları kilot pantalonunu yırtacakmış gibi gerildi. Dar geldi. Şakaklarında bir poyraz yeli gezindi. Dudakları ter tuzuyla acıydı.

"De bakalım Çil Abbuş, vursana."

Mintanını iki eliyle hızla çekmişti. Mintanı çeken bu eller, el değildi. Bu eller, kaplan pençesiydi. Nasırdı. Kara toprak, taze toprak kokuyordu. İbrahimin yağız göğsünden bir tutam erkeklik fışkırıyordu. Ekşi ter kokan bir tutam kara kıl.

"De ulan itin oğlu vursana." dedi İbrahim.

Kahvede gürültü kesilivermişti. İbrahimin açık bıraktığı kapıdan köye, beş evlek kara tarlaya, yeşile, sonra da meşeli tepeye doğru bir sessizlik, güvercin misali uçup gidivermişti. Abbuş yerinden kalktı. Kırmızı çilleri daha da çilerdi. Kan fışkırdı yüzünden.

"Vururum." dedi.

"Vursana."

"Hele al bir gör Fedimeyi." dedi çil oğlan.

"Fadime benim helalım." dedi İbrahim. "Var mı başka gözü olan yavuklumda?."

"Ötme Emenin oğlu İbram. Elden üstün el vardır."

"Görem o eli de öpem Çil Abbuş."

"Cumaya.. Cumaya görürsün. Tohumu yalnız kara tarlaya atarsın. Fadimeye değil."

İki delikanlı birbirlerine ölüm için baktılar. İbrahimin şakaklarında esen poyraz şiddetlendi. Çil Abbuşun çilleri biraz daha çilerdi. Kan kırmızı oldu yüzü. İbrahimin eli havaya kalktı. Havada beyaz bir şey parladı. Bu sırada dışarıda yatsı ezanı okunuyordu.

İbrahim ölüm kadar kısa düşündü. "Ya Fadime" dedi. "O n'olacak ben hapse girersem?" Vuramadı. Kalkmış eli indi. Poyraz kesilivermişti. Kapıdan dışarı çıkıp gitti. Meşeli tepeden, beş evlek kara tarladan, yeşilden; köyden bir gürültü koptu. Geldi. Hafız ağanın kahvesini dolduruverdi. Yaşlılar namaz için kalktılar. İbrahim eve gitti. Gönlü kararı vermişti gece gibi. Döşeğine kıvrıldı. Dizlerini göğsüne doğru çekti. Sabaha kadar kara kara düşündü.

Kavaklı Köyü elli haneli küçük bir köydü. Evlerin tekmili bir yol üzerinde sıralanmışlardır. Ardlarında kara çalıyla çevrilmiş avlular vardır. Tam köyün orta yerine, başka köylerde olduğu gibi, bir meydan; meydanın bir köşesinde de köylünün elinin emeği, alnının teriyle gece gündüz uğraşarak yaptıkları bir cami, onun yanı başında da otuz beş mevcuduyla geçen sene açılan ilk okul, köyün en yüksek yapıları olarak yükseliyordu. Tekmil evlerin üzeri kamışla örtülmüş olmasına rağmen, camiyle mektebin üstü, kan kırmızı Marsilya kiremidiydi. Evlerde ise kamışın üzerine, meşeli tepenin eteklerinden getirilen killi toprak, tuzla karıştırılarak serpilir, üzerinden de lo taşı geçirilerek yağlanırdı. Yağmur yağıp ta güneş açınca tuzlu kil toprağı kaya gibi sertleşirdi. Tekmil duvarlar bembeyaz ak toprakla sıvanır, zeminden bir metreye kadar da kırmızı toprakla kuşaklanırdı evin dört bir tarafı.

Kavaklının üçüncü büyük binası da Musa ağanın eviydi. Musa ağa zengindi. Musa ağanın iki tane karısı vardı. Karısının biri kendi karısı, diğeri de ölen kardaşının karısıydı. Musa ağa toprak dağılmasın diye onu da karılığa almıştı. İki tane sürüsü vardı Musa ağanın. Ava meraklıydı. Bir çiftesi vardı gümüş kabzalı. Bir atıcılığı vardı dillere destandı. Seferberlikte iki tane eşkiya vurmuştu, bir tek, kör, dolma tüfekle. Musa dayı güzel avcıydı. Sürülerini başkaları güder. Tarlaları da yanaşmalar ekerdi. Abbuş bunlardan biriydi. İki senedir Musa ağanın yanında kapılanmıştı. Gedeydi Abbuş. Anası vardı, bir de kız kardeşi. On dönüm kadar toprağı Sultan ekerdi, Sultan biçerdi. Abbuş çobanlık ederdi. Tembel işiydi çobanlık. Musa ağa çok zengindi ama çok iyi kalbli, çok da eli açıktı. Mahsulün kesat gittiği zamanlarda köylüye parasız buğday verirdi. Camiyi de tekmil baştan başa kilim, tiftik postu, çaput haba donatmıştı. Nakışlarını, boyalarını da o yaptırmıştı.

Kavaklının üzerinden türküler kadar taze bahar yelinin estiği günün akşamı, o da Hafızın kahvedeydi. Deliydi bu Abbuş. Ne isterdi elin fıkaralarından. Fadimeyle İbrahim denkiydi birbirlerinin. Musa ağa, istemişti Fadimeyi babasından. İbrahim meseleyi ona açtığında, yanakları lâle gibi kızarmıştı. Utanmıştı. Küçülüvermişti Musa ağanın karşısında. Öyle ya

Musa ağa köyün koskoca ağsıydı. İbrahim ise bayağı bir rençber.

İki etmemişti Fadimenin babası.

"Olur Musa ağam olur." demişti.

"Sağ ol Mustan."

"İbram iyidir. Hoştur. Namusludur."

"Ne zaman olsun düğün?"

"Gelecek bahara olsun" demişti Mustan ağa. "Fadimem daha pek ufak. Biraz büyür gelişir o zamana dek."

İşte koca sıcak bir yaz, ılgıt ılgıt bir gün onun ardında kara, kapkara soğuk bir kış gelip geçivermişti. "Gelecek bahar" gelivermişti. İki gün sonra cumaydı. Cuma hayırlı gündü. Düğün hayırlısı ile olup bitecekti fakat şu Abbuş belası da nereden çıkıvermişti.

Musa ağa sedire oturmuş, bunları düşünüyor, bir yeşillenen ovaya, bir de duvarda asılı çiftesine bakıyordu. Yeşil ve ölü. Ne kadar yakışıyordu birbirlerine. Musa ağanın dudaklarında çocuksu bir tebessüm dolaştı. "Yakışmıyacak" dedi. "Bu defa yakışmıyacak."

Başka tüfek yoktu köyde. Abbuş ne ile vuracaktı İbrahimi. Bıçakla mı?.. O kadar düğün alayının orta yerinde mi?.. Vuramazdı. Öyleyse Musa ağanın çiftesiyle. Musa ağa kalktı. Eli çifteye gitti. Kırdı namluyu. İğnenin altında iki tane sıkı yatıyordu. "Abbuş buna güveniyor. De vursun artık İbramı." diye mırıldandı. "Nasıl vuracaksa vursun bakalım."

İbrahim bir sene evvelki gibi küçülmüştü Musa ağanın karşısında. Musa ağa büyüktü. Azametliydi. İyiydi. Gülüyordu hep. Hep gülüyordu. İbrahim karşısında diz çökmüş, onu dinliyordu. Onu dinliyordu fakat, gözünün önüne al kanlar içinde yatan Fadime geliyordu. Abbuş karşısına geçmiş çil çil gülüyordu. Fadime yerde kıvranıyor, saçları kana bulanıyordu. Kan toprağa karışıyordu. Sonra İbrahim iki küreğinin orta yerinde bir ılıklık duyuyordu. Bir demir acısıyla bağırıyordu.

"Vuramaz" diye haykırdı Musa ağa. "Korkaktır o köpoğlu köpek. Ödleğin biridir o."

"Korkuyom Ağam." dedi İbrahim.

"Korkma Emenin oğlu."

"Candırmalar." dedi İbrahim.

"Candırmalar da dâvetli düğüne."

"Söylecen mi onlara..."

"Onlara söylerim. Gözden ırak etmezler Abbuşu."

"Sağ ol Ağam." dedi İbrahim.

Musa ağa ciddileşmişti. Yüzü hiç bir zaman böyle kararmamıştı. Böyle kara toprak gibi asılmamıştı. Böyle deve dikeni gibi korkunçlaşmamıştı şimdiye kadar. Güvendi İbrahim. Kalkıp el öptü. "Sağ ol ağam, sağ ol." dedi. Çıkıp gitti.

"Vuramaz." diyordu İbrahim. Cesaret gelmişti içine. Fadimelerin evin önünden gerine gerine geçti. Korkmuyorum der gibi bir baştan bir başa köye salındı. Abbuş dünden beri ortalıkta görünmüyordu. Güdüye de gitmediğini öğrendi İbrahim. Doğru Hafız ağanın kahvesine gitti. İçeri girip selâm verdi. Oturdu. Sağa sola bakındı.

"Abbuş nerde?" diye sordu cemaate.

Cemaat:

"Vaz geç İbram." dediler. "Delidir o çil oğlan."

"Yok. Valla bir şey yok." dedi İbrahim.

"Nasıl yok..."

"Baya yok işte. Barışalım diye geldim."

"İyi edersin."

"Haber edin kendisine. Düğünüme dâvetlidir. Kardaşımdır. Düğünde sadıcımdır. Başka sadıç almam yanıma. Haber edin kendisine."

Kahvede bir mırıltı dolaştı. İbrahim çıkıp gitti. İyi etmişti. Korkmamıştı. Korkmuyordu. Fadimelerin evinin önünden geçti. İçin için fıkırdıyordu ev. Tüm gelinlik kızlar, siyah zülüflü, taze gelinler eve dolmuştu. Perdelerin arasından bakıp bakıp kaçıyorlar, "Fadime. Kız Falime, İbramın, cessur oğlanın geçiyor." diyorlardı. İbrahim eve geldi. Anası her tarafı yeniden sıvamış, yerlere yeni kıl kilimler sermiş, rengarenk iplikle dizilmiş üzerlik otlarını odanın dört bir yanına asmıştı. İbrahim anasına baktı. Tatlı çocuk bir tebessüm geldi, kondu dudaklarına. Dudaklarını ısırdı. Utandı. Gözleri ışıl ışıl, nemliydi. Anası güldü. Eme kadın iyi kadındı. "De civan oğlum benim." dedi. "Aha cuma geldi. Yarından sonra. De benim aslan İbramım görem seni..."

Perşembe. Kuşluk vakti akın akın arabalar akmaya başladı başka köylerden. Erkekler, delikanlılar tekmil haki kilot pantalon, lâcivert, körüklü, kırmalı ceketler giyinmişlerdi. Ne-

şe fışkırıyordu yanaklarından. Sol taraftaki üst ceplerine, evliler dikine, bekârlar da aşağıya doğru, renk renk mendiller sokunmuşlardı.

Gelinlik kızlar, başlarında pullu, altın pullu tasları, meşeli tepenin eteklerinden, yeşilden, kınalı yayladan, ovacıktan envai bahar rengini toplamış getirmişlerdi köye. Poçular mosmor menekşe, şalvarlar kıpkırmızı lâle, cepkenler yemyeşil ekin, çam, meşe kokuyordu. Zurna bütün yeşili dolaşıyor, davul meşeli tepeye kadar gidip gidip geliyordu. Misafirler tabancalar attı havaya. Erkekler haykırdı. Kadınlar damlara çıkıp, başka okucuların yolunu gözlediler.

İbrahim tekmil lâcivertler giyinmiş, sim işlemeli beyaz mendil takmıştı. Mendil mahzun boynunu bükmüş, aşağı doğru bakıyordu. Bekârdı daha İbrahim. Çizmeleri pırıl pırıldı. İki gündür, daha da parlasınlar diye iç yağıyla cilalayıp durmuştu. Her şey vardı düğünde. Bir şey yoktu. Sadıç. Güveyinin sadıcı neredeydi... "Abbuş nerde?" dedi İbrahim. "Sadıcım Abbuş nerde. Başkaca sadıç istemem. Tez Abbuşu getirin bulun bana."

Kalabalığın arasında bir mırıltı dolaşıyordu. Ölüm, istek, beddua, korku kokuyordu bu mırıltılar. Kimi:

"Abbuş dağa kaçmış."

Kimi:

"Dayanamamış..."

"Abbuş pusuya yatmış..."

"İbram korktu..."

"Abbuşu sadıç istedi..."

"Kasabadan candırmalar gelip götürmüşler Çil oğlanı..."

"Götüremezler..."

"Aha candırmalar..."

Bu mırıltılar uzayıp gidiyor. Bütün köyü ev ev, taş taş dolaşıyordu. Fadime korkuyordu. "Elini ayağını öpem Abbuş abe. Kıyma bize." diye hep ağlıyordu. İki gündür bir düşüncedir almıştı kızı. Ağlıyor. Düşünüyor. Yemiyor içmiyor ağlıyordu. "Kıymasın, kıymasın bize." diyordu da bıçaklar açmıyordu başkaca ağzını.

Çil Abbuş. Gede Abbuş, evlerinin damında elinde bir değnek, ineğin yeni sıçtığı boku karıştırıyordu. Düşünüyordu. Fadime güzeldi. Fadimenin beline kadar inen kırk örgü siyah saçları vardı. Kara gözlüydü. Elma gibi yanaklarının üzerine

simsiyah iki zülüf düşüyordu. Boynu kuğu boynu gibi ipince uzuncacıktı. Fadime keklikti. Elleri, ayakları kınalıydı. Fadime Emenin oğlu İbramın oluyordu. Silkindi Abbuş. Deyneği boka sapladı. "Öldürecem ikisini de." dedi. "Musa ağanın çiftesi iki sıkı alır. Birini İbrama, birini de Fadimeye." diye bağırdı damın içinde. Köydeki davul, zurna sesi kulaklarını yırtacakmış gibi tırmalıyordu. Dayanamıyordu. Yanıyordu yüreği Fadimeye. "Neden evvelâ kendisi istememişti sanki?.." evden düğün sabahına kadar çıkmamaya karar verdi.

Akşam neşe içinde gelmiş, gece başlamıştı. Ayın, yıldızların şafkını az bulmuşlardı. İbramın avluya büyük bir ateş yaktılar. Vurdular, çaldılar, oynadılar, gece yarılarına kadar. İbram sabahlara kadar uyumadı. Uyku girmedi gözlerine. Anası uyuyor sandı oğlunu. Misafirler yattıktan sonra ses etmedi. İbram, "yarın Cuma" dedi kendi kendine. "Yarın tohum atacam tarlaya."

Yeşillik geceye bürünmüştü. Ay kaybolmuş, meşeli tepenin tepesinde som altından bir kızıllık parlamaya başlamıştı. Meşeler top top yanıyordu. Alevleniyordu. Dorukta kırmızı sudan bir nehir akıyordu, yeşile kadar. Hava ayazdı. İbram kalktı. Denizli horozu uzun uzun ötüyordu. Bütün köy uykudaydı. Uyumuyan üç kişi vardı tüm Kavaklıda. Eskilerini giydi İbram. Ahıra indi. Ala inek kuyruğunu salladı. Tosun homurdandı. Ahırdan serin, taze fışkı kokusu geliyordu. Heybeye tohumluk doldurdu ambardan. Keskin bir koku, buğday kokusu yayıldı ortalığa. İbramın genzini yaktı bu koku. Hayvanları çözdü. Dışarıya çıktı. Beş evlek kara tarlanın yolunu tuttu. Kapkara beş evlek tarla tavlanmıştı. Yeşil ova tan yerinin altında ezilmiş büzülmüş kırmızı atlasa dönmüştü. Fadimenin şalvarı gibi.

İbrahim tarlaya gelince önce pulluğun yerini aradı. Bıraktığı yerdeydi. Ala ineği, sonra da boz tosunu koşumladı. Taktı boyunduruğa. Heybeyi omuzladı. Tarlanın ucuna kadar çekti pulluğu. Sonra onu bıraktı. Kırmızı göğe baktı. Yıldızlar yavaş yavaş sönüyordu. Meşeli tepenin tepesi beyaza çalmaya başlamıştı. "Bismillâh" dedi İbrahim. Elini heybeye daldırıp, bir avuç tohum aldı. Avucunu sıktı. "Bismillâh" dedi. "Bugün Cuma. Hayırlı gün bugün. Bereketli." veryansın etti tarlaya tohumu. Ter içinde kalmıştı ayazın orta yerinde. To-

humu atmıştı. Sürdü. Kara, beş evlek tarlayı yeni baştan sürdü. Ona güzü beklemek düşüyordu. "Fadimem" dedi. "Altı aylık gebe olacak o zaman." Gün ışılamaya başlayınca, İbrahim eve döndü. Damın, arka tarafında yıkanıp, abdest aldı. Misafirler kalkmamıştı daha. Giyindi. Anasına vardı.

"Ana.. Ana kalk.."

"Sabah mı ola.. Ne çabuk..."

Eme kadının evinin yanında, kapının hemen dibinde ulu Yemek kazanlarını bindirdi. Bütün misafirler uyandı neden sonra. Çalgılar çalmaya başladı. Bayrak dikildi avlunun ortasına. Silâhlar atıldı. Bütün köy uyandı. Herkes dışarıya döküldü. Çocuklar sümüklerini çekip yemek kazanlarının etrafını çepçevre sardılar. Abbuş unutulmuştu. Çil Oğlan bu köyden değildi sanki...

Eme kadının evinin yanında, kapının hemen dibinde ulu bir dut ağacı vardı. Geniş, kocaman yaprakları tazeydi. Ortaları görünmüyordu dudun. Kimi yaprakta tomurcuktan yeni patlıyordu daha. Abbuş duttaydı. Ata biner gibi oturmuştu çatalın üzerine. Elinde çiftenin kabzasını sıktı. Terliyordu. "Yaşatmam valla." diyordu kendi kendine. Kuşluk vakti oldu. Gelin alayı gelin almaya gitti. Fadimeyi allamışlar, pullamışlardı. Dizi dizi poçlar sarmışlardı tasının üzerine. Göbeğine kadar altın içindeydi, Kırmızı şalvar, sapsarı sırmayla işlenmiş siyah çepken giymişti Fadime. Ayaklarında, üzeri siyah meşinlerle işlenmiş, benek benek, süslü kunduralar vardı.

Abbuş çifteyi elinde bir daha sıktı. Düğün alayı yaklaşıyordu. İki delikanlı ellerinde, kamalar, seymen oynuyorlardı davulun önünde. Davul gümbürdüyor, zurna var kuvvetiyle "Köroğlunu" çalıyordu. Beyaz bir ata binmişti Fadime. Atın geminden de İbrahim tutmuş, Abbuşa doğru geliyorlardı. Abbuş çifteyi omuzladı. Önce İbrahimin, lâcivert ceketinin, sol cebine takılı mendile nişan aldı Nefesini kesti. Biraz sonra düğün evi ölü evi olacaktı. Sonra da Fadimeyi daha attan inmeden haklıyacaktı. Horozu kaldırdı. Öteki horozu da kaldırdı. Sıkı tuttu nefesini. Abbuş. Tetiğe asıldı. Önce ilk horoz, ordan sonra ikinci arka arkaya düştü. Bir kaç saniye sonra İbrahim utançtan kıpkırmızı Fadimeyi attan indirdi. Kapıda kesilen kurbanın üzerine basıp avluya girdiler...

Abbuş çatala oturmuş boşanıyordu. Dudaklarına ısırmakta

kan oturmuştu. Göz yaşları, sabah çiği gibi dut yapraklarının üzerinde taneleniyordu. Sonra yaprakların ucundan akıp, dudun dibini suluyordu.

Musa ağa köşeye oturmuş sinsi sinsi gülüyordu. "İt oğlu Çil Abbuş. Deli oğlan." deyip deyip gülüyordu. "Çifte Musa ağanın çiftesi ama, sıkılar boştu Çil oğlan. Sıkılar boştu." deyip tekrar gülmeye başlıyordu...

CEMAL OĞUZ

"MİCHELİNE'İN MAVİ BİR TAYYÖRÜ OLACAK"

Ankara vapuru, Napoli'ye doğru yol alırken, arasız, eskici Dilâver geliyordu aklıma. Yukarda aydınlık ve dinlendirici gökyüzü ve her taraftan Akdeniz, anlatılmaz saadet hisleri veriyordu. Herkes neşe, sevinç ve rahatlık duyuyordu. Ve Dilâver, bizim Mülkiyenin vefalı eskicisi Dilâver aklımdan çıkmıyordu.

Ay sonlarına doğru, günün her saatini bizim Yurdun önünde geçirirdi Dilâver. Arkadaşlarımız, birşey satmak zarureti içinde, elbiseler, ayakkabılar götürürlerdi. Ben de bir gün o pöti kareli elbisemi çıkarmıştım askıdan. Böyle bir satışa ilk defa gidiyordum, unutmuyorum. O elbise pek değerliydi gözümde benim. Mülkiyeye giriş imtihanını onun içinde kazanmıştım, bütün Maliye Derslerinde onunla bulunmuştum, o elbise ile en iyi olaylar, saadetler gelip geçmişti, o elbise şaşırtacaktı Dilâveri, belki onu satınalmak için bugün parası yetmiyecekti. Dursun, yarın alayım onu, diyecekti, belki. İndim, Dilâver bekliyordu. Emin jestlerle koydum ceketi önüne, Dilâver, elimdeki pantalonun dublelerine baktı, ceketin kol kenarlarına, yaka altına göz gezdirdi. Ancak otuz lira verebilirim, dedi.

Ankara vapuru, Napoli'ye doğru ilerlerken, Dilâver, gene de bütün sevimliliğiyle zihnimi hiç terketmiyordu. Hayallerimizin, o kadar değerli dilek ve proejelerimizin, hayatta, böyle bazan birdenbire ne kadar değersiz kalacağını bana arasız hatırlatıyordu. Dilâver doğru hareket etmişti. Ondan sonra kaç kere yanıldım, kaç kere en gizli ümitler, inanışın o en yüce kulesinden, bir eskicinin en ucuz fiatına nasıl düştüler, heyecan ve dilekler, sadelik içinde yıllarca süren gayretler, kaç kere, hiç bir neticeye ulaşamadılar.

Napoliden sonra, kendi kendimi toplamağa karar verdim.

Bir beyaz kâğıda, her yıl açılan bütün banka imtihanlarını yazdım. Paris'te iyice çalışırım, her anı iyi kullanırım, sonra Kozaklıya dönmem artık diyordum.

Kozaklı, dalsız budaksız o kupkuru kazanın ilk kaymakamı olmuştum. Yaş, yirmi üç, asli maaş kırk lira, bir eğilici memur, otuz beş yaşına varmadan vali olmaktan söz açıyordu her cuma günü, sonra, iki üç dakika sonra, üç günlük izin istiyordu civar kazadaki çocuklarının yanına gitmek için. Otuz beş yaşında vali olmak benim de hoşuma gitmiyor değildi, arasıra vali de böyle söylüyordu, teşvik ediyordu beni, evine çağırıyordu.

Valinin kızını, o günlerde gördüm, güzel değildi, hoştu, annesi çok ılık davranıyordu bana karşı. Bazı akşamlar subay mahfeline gittiğimiz oldu, dansederken hafiflik ve inceliğe benzer bir şey duyuyordum, sonra kazaya dönünce votka içmeğe başladım bilmem neden, aklıma geniş Adana ovalarında at koşturmak ve valinin kızı geliyordu, içiyordum, içiyordum. Seçimlerden az önce, istettim kızı, Vali bir yerden aday olmuştu, gidecekti, gitmeden bir söz kesilsin diyorduk. Uzadı işler, bizim pederi aradılar, Güneydeki toprak damlı evden haber aldılar, fakir olduğumuzu öğrendiler. Sonra adam mebus seçildi, bana bir mektup geldi, kız ufak olduğundan evlenmek istemiyordu, vali böyle yazıyordu bana.

Kız ufak değildi ama, adam mebus olmuştu ve biz de fakirdik.

Kozaklının bundan sonraki günleri hep anason kokar burnumda, seçimlerden sonraki günlere ait Haşetin gönderdiği gazeteler açılmamış kalmıştır, bende tabanca merakı başlamıştır, "unut diye haber salmış" türküsüne tutkunluğum gibi.

Bu işten sonra, kısaca, yapamadım Kozaklıda. Bir müddet Ankara'da boş dolaştım, gazete okudum, burs aradım. Sonunda, işte Ankara vapurundaydım, yarın Marsilya'da olacaktık.

Marsilya'ya doğru, kendi kendime sözler veriyordum boyuna. Listedeki imtihanlardan birine göz koymuştum. Paris'e inecektim, hemen o akşamdan başlıyacaktım çalışmağa. Bir genç ve gözlüklü profesör, iyi dil öğrenmek için, Paris'li bir genç kızla devamlı arkadaşlık et, demişti. Kız deyince valinin kızı geliyordu aklıma, bizi hiç kimsenin sevmiyeceği, arkadaşlık edemiyeceğimiz, kadillak dileklerle dolu genç hanım-

lar, sıkan, sıkan, ruhumuzu boğan birtakım genç kız yüzleri...

Paris'ten önceleri korktum açıkça. Zamanım, bursum, hergey besbelliydi, sınırlıydı, ama Paris büyüktü, çok büyüktü; muhayyilenin ötesinde, ilk, sevimli, ve sessizce okşayıcı... Paris, ilk defa zarif ve mavi kelimelerle iz bıraktı bende, önceleri kendimi savunuyordum Paris'e karşı. Bulvar Roşuşuar'da bir otele yerleştim, bir hafta sonra da Kartiye Laten'e geldim, Sorbon yakınlarında o otelde bir yer buldum.

Ankara vapurunda verdiğim sözü, ilk haftalarda çok iyi tuttuğumu söyliyebilirim. Sorbon'da doktora sınıfına kaydımı yaptırdım, sonra Raspay Bulvarındaki Lisan Okulu, Alliance Française'e devama başladım. İlk haftalar geçtikten sonra yavaş yavaş başım dönmeğe başlıyordu, bunu yazmalıyım. Bu eller bizim ellerden pek farklıydı. Alliance'ta çoğu kuzey memleketleriyle Almanya'dan gelmiş, çalışarak okuyan yüzlerce genç kız vardı. Onlarda bir atmosfer hafifliği, bir arkadaşlık, insanlık dediğimiz şeye benzer, Anadolu'da aç bir insanın özlediğine benzer bir şeyler hissediyordu insan. Bizim sınıfta Bavyera çinilerindeki fon resimleri güzelliğinde küçük bir Alman kızı vardı, bir teneffüste ona bizim sigaralardan verdim, içmesini de hiç bilmiyordu acemi... Fuayye'de kahve içtik, sinemaya gitmeğe karar verdik, çıkınca Kartiye Lâten'de bizim Madam Sofide yemek yedik, şiş kebap, pilav, korkunç bir şarap. Madam Sofi domuzun biriydi, biliyordu hangi şaraptan vereceğini. Yemekten sonra başı dönüyordu kızın. Benim de... O kızla uzun zaman arkadaş, dost kaldık.

Sonra başka dostlar, arkadaşlar. Sıra ise aşağı yukarı aynı silsileyi takibediyordu, sigara, bir iki resim, bir disk, sinema ve Madam Sofi. Batı Avrupalı hanımlar, Paristeki Türk talebelerini çok severler, bir kere biz, İranlılar kadar olmamakla beraber hafifçe mübalâğa ederiz, Ankarayı öyle bir yeşillikte anlatırız bir İsveçli kıza ki, bir kaç yıl sonra biz kendimiz inkisara uğrarız aynı şehirde. Sonra, Türk talebesi cömerttir, herkesin kendi hesabını ödediği bir âdetler dünyasında, biz, ilk defa biz öderiz. Ayrıca hanımların özel tercih sebepleri de vardır Türk talebesi konusunda.

Bu kolay arkadaşlıklara Parisin o anlatılmaz anoniması da ekleniyordu en müşkül anlarda. Parisin o sınırsın zarif büyüklüğü içinde, herkes, her türlü hesap ve sorudan uzakta, kendi krallığının kralı oluyordu. Pariste, milyonlarca çeşit

insan ve milyonlarca çeşit saadet vardı, herkese bir parça mutlaka düşüyordu aydınlık ve bahtiyarlık hislerinden. Paris bir ümit ve saadet şehri oluyordu, tutuluyorduk Parise.

Seine nehri kendi bildiği gibi akıyordu, rıhtımlardaki Belediye banklarında, zenginliksiz, fakirliksiz ya da yaş veya renk farkının hiç bir önemi olmadan insanlar seviyor, sevişiyorlardı. Bizim valinin kızı görmeliydi Seine nehri rıhtımlarını, ümitlerin, sevmenin, hislerin, fakirlikle hiç bir ilgisi olmadığını anlar mıydı acaba?

İlk aylar böyle belli belirsiz hisler içinde geçti Pariste, dar, sınırlı, sathî ve açgözlü bir dünyadan; uzakta kalmış kötü birkaç insandan sanki intikam alır gibi, haysiyet ve insanlığımı bulmuşçasına yaşadım bu ilk devreyi. Kartiye Lâten'deki Kapulâd kahvesinin tiryakisi oldum, Dupont'u görmeden Hüşet sokağındaki egzistansiyalist kavlara uğramadan akşamlar tatsız olmağa başlıyordu. Paris alıp götürüyordu beni, sarıyordu ruhumu, seviyordum, Parise tutulmağa başlıyordum.

Bu sırada 29 Ekim geldi. Sefarette Cumhuriyet bayramı için tören yapılacaktı. Müfettişlik bana da bir kâğıt gönderdi, oranın belli başlı işi de budur.

Bizim Elçilik Passi'dedir, Paris'te. Geniş bir binada. Vatandaşlar toplanmışlardı, salona girince önce hanımları farkettim. Elçi nutuk söyledi, ev sahipleri şampanya dağıtıyorlardı, küçük bir esmer kızdan bir kaç tane içtiğime şimdi pişmanım. Pişmanım evet. Bir küçük İspanyalı çingeneye benziyordu, saçları siyahtı ve şinyon şeklinde toplanmıştı, ismini sordum, söyledi ve kaçtı gitti, o gün serserice içtim, orada, biçimsiz olmuş olmalı. Fakat ben olayları zorlamadım, sorumlu sayılmam belki. Doğrusu şu ki, Paris'te, topraklı ruhumuz sevmek ihtiyacıyla dolu idi ve yeni yeni kendi kendini bulmağa başlıyordu. Sefaretten doğru dürüst ayrıldımsa ne iyi. Fakat bir iki hafta, o küçük İspanyalı çingene, beni, şaraba alıştırdı, şarapların en adisinden Agap'tan kaç akşamlar onu düşünerek içtim, sayılmaz. Keşke bu kadarla kalsaydı. O'na, benim kendisinde olduğunu sandığım duygularla bağlı kalsaydım. Onun, babasının diplomatlığı ile dolu dünyasını, o dünyanın beni hapseden, boğan, mahkûm eden havasını tanımasaydım...

O kız, küçük İspanyalı çingene, bununla beraber, bana

iyilikler de etmiştir. Onu tanıdıktan sonra, odama bir çeki düzen verdim, yeni kararlar aldım, ve bu kararları ince uzun kâğıtlara yazarak astım odamın duvarlarına. Biri, bu kâğıtlardan biri, bana her sabah "kurlara devam et" diyordu. Ettim de doğrusu, düzene girmeğe çalıştım, Sorbon'daki tez müdafaalarına devam ettim, epeyce şey gördüm, derslere girdim, çalıştım biraz, notları okumağa başladım. Fakat akşamları güney Türkiyenin sonbahar günleri, bağlar, üzüm taşıdığım çocukluk yılları burnumda tütmeğe başlıyordu şimdi. Akşamları zorluklar çıkıyordu, sık sık notları bir yana bırakarak Gündoğmuştaki çam ormanlarını, Akdenizin sulh kadar ümitler kadar aydınlık genişliğini hayâl ediyordum. Memleketten de hiç bir haber gelmiyordu, Fakültedeki arkadaşlardan birinden, Sen Mişel Bulvarındaki bir gazeteci dükkânında, otuz franka Cumhuriyet gazetesi satıldığını bu sırada öğrendim. O dükkânı en küçük çizgilerine varıncaya kadar bilirim daima. Her zaman da aklımda kalacak orası.

O dükkân kalacak böyle hatırımda, evet. Şimdi, bazan, kendi kendime, keşke oraya hiç gitmeseydim, bulamasaydım o gazeteci dükkânını, diyorum. Buruk bir tat gibi geliyor hatırıma o yer, Bulvar Sen Mişel deyince bir tarafım sızlar gibi oluyor. Ama bütün bu pişmanlıklar, sonunda, masum taraflarımızın daima bir denge, iyilik ve dostluk dolu yüzlere ihtiyaç duymasından geliyor olmalı. Şövalye hislerle gittiğimiz yerlerde, kapalı ve kaba bir kapı görünce sessizce dönüşümüze alt bir taraf belki bu. Bilmem, işte, gene de bunları sık sık duyduğum oluyor.

O dükkânda her memleketin gazeteleri satılıyordu. Ben de iki üç günde bir Cumhuriyet gazetesi arıyordum, bir kaç müşteri başka gazeteler alıp gidiyorlardı. İlk günlere ait intibalar, sadece bunlar gerçekten.

Bir öğleden sonra, gazeteciye uğrayınca, ufak bir değişiklik gözüme çarptı. Dükkâna bir genç kız gelmişti, vendeuse olarak. Beni de ilk defa görüyordu tabii. Türkçe gazeteyi almağa geldiğimi, her gün aldığımı söyledim. Yerini de gösterdim. İlk hissettiğim şey, onun sevimli ve ince tavırlarından garip bir rahatlık duyuşum olmuştu. Biraz konuşmak ihtiyacını duymuştum onunla. Bana ismimi ve dünyanın neresinden olduğumu sormuştu. Konuşma tarzı o kadar hoşuma gitmişti, içinde sadelik ve tertemizlik vardı gözlerinin. Minyon ve son

derece tatlıydı benim için. İsmimi Oğuz şeklinde bir türlü çıkaramıyordu, "Ogüs" diye telâffuz ediyordu tümüyle. Türkiyeye ait bir çok sorular sordu, bunların çoğu yanlış bilgilere ait cevaplar istiyordu. Bir kahvede oturarak bütün bunları konuşmağa davet ettim, akşam yediye kadar çalışıyormuş, bu saatten sonra serbest olacağını söyledi.

Bir akşam onu Lüksemburg kahvesine götürdüm. Ve orada iki saat oturduğumuzu hatırlıyorum. Merak ediş tarzındaki samimiyet, neler neler anlatmağa götürmüş olmalı beni. Üzerimdeki elbiseleri, Avrupaya gelirken hükûmetimin mahsus mu verdiğini sormuştu, ilk defa.

Adı, Micheline'di, Fransız kızlarına has ince bir saklamazlıkla bana bir çok şeyler anlattı, babası yedinci arondismande eczacı iken ölünce, ablasına tahammül edememiş ve okuduğu liseyi bırakarak çalışmağa başlamıştı. Türkiye üzerine geçende bir film gördüğünü, güzel bir şehir intibaı taşıdığını anlatmıştı.

Ondan sonra Micheline'le bu kahvede, disk çalan yerin epeyce karşısında sık sık oturduk. "Siboney" isimli bir plâk pek hoşuna gidiyordu, bir de Gilbert Bécaud'dan "Mé-ké Mé-ké"...

Başlangıçta onu herhangi bir arkadaşım olarak almış olmalıyım, öğleden sonra gazeteleri almağa gidince birkaç dakika konuşma, bazan kahve, ve bana gösterdiği normal nezaket. Fransız kadınlığının inhisarındaki o eşsiz arkadaşlık havası, o kadar. Ara sıra gazeteler gelmiyordu İstanbuldan, bir gün bana Cumhuriyet yerine, bir sürü dergi paket etti, neler yoktu içinde. Express, La Nef, Esprit... Bunları ödiyecek normal bütçemde yer yoktu doğrusu.

— Matmazel, bu kadar zengin değilim hiç bir zaman ben.

— Hiçbir önemi yok, demişti bana. Hayatta böyle önemsizliklere ilk defa rastlıyordum işte Paris'te. Sonra ertesi sabah o dergileri getirmiş, başkalarını da almamıştım. Bir kaç ay içinde, ne zaman oraya gitsem, Micheline beni evden sayıyordu, alışmıştı bana. Benimse doktora eleme imtihanlarım gelmiş çatmıştı. Erkenden kalkıyor, iri bir tas siyah kahve içiyor ve bağırarak okuyordum. Sonra Micheline'le konuşmak için otelden çıkıyordum. Mayıs gelmişti Parise, o zaman, Seine rıhtımlarının en doyulmaz olduğu günlerdir. Bazan Sen Mişel Çeşmesinden Orsay rıhtımına kadar akşamı duyarak yürü-

yorduk birlikte. O günlerde Cenevreye giden otomobilli bir arkadaşım bana bir yer ayırdı ve bir hafta kadar İsviçreden bazı yerleri gezdik. Dönüşümde gazeteleri almak için gittim. Kapıdan girince, onun yüzündeki güzel dostluğu hiç unutamıyorum. "Ogüs, neredeydiniz Mösyö Ogüs?" diyordu, herşeyden çok bana önem vererek. Bütün şu dergilerden, mürekkep şişelerinden ve vitrindeki gazetelerden çok. İlk defa, bana bu kadar önem verildiğini hissediyordum orada.

Micheline her zaman öyle zarif ve sevimli kaldı. Bir zaman sonra otelde odamda yatmağa başladığı geceler oldu. Bir an gelmişti, o, bütün hayatımı doldurmuştu işte. Benim fakir, kimseyi ilgilendirmez ve soransız hayatım onu ne kadar ilgilendiriyordu, şaşıyorum.

Bir hafta Versa'ya gittik, birlikte. Bir pazardı, büyük parkta banklardan birinde oturduk. Ona Anadoluyu anlattım, orta Anadolu istasyonlarını, güney köylerindeki küçük kör çocukları ve arkasından ilkbaharın gelmesi beklenen tepeleri... Bütün bunları inceliklerle dinliyordu, şaşıyorum. Valinin kızı veya o ince esmer İspanyol çingenesi dinlemezlerdi bile ilkbaharın hasretle beklendiği güney köylerini... Şu tepelerin arkasından bir gün ilkbahar gelecek, aydınlık, bahar, ışık. Bu hisler birşey söylemezdi, Şinyonlu kıza ve Vali paşanın kerimesine. Parisli bir kız, bunları dinliyordu ve şaşıyordum.

Onun buna benzer binlerce zarif jesti var hâfızamda, beri zaman zaman zenginleştiren, iten, teşvik eden. Bir gece yatıyordu kucağımda, gecenin üçlerinde bir saatte, kendisini bana doğru iterek sayıklıyordu: "Ogüs, Ogüs." Kulağımdan gitmiyor incecik sesi. Her akşam geliyordu odama, bak uslu dur, orada otur, ben çalışmalıyım, denizler dağlar bırakarak buralara geldim, bunları okumam lâzım Micheline, diyordum. Belki iki saat orada bir şeyler okuyor, Paris-Match karıştırıyor ve sonra sessizce başımın üzerinden gelerek öpüyordu beni. Bu Parisli kızın binlerce, binlerce inceliğiyle dolu ruhum.

Bir akşam Micheline, bana bir arzusundan söz açtı, ilkbahar başlarken deniz mavisi rengi almış yürümüştü her tarafta. Şanzelize'de, Montmartre'de, her tarafta Viyana'dan Münich'e uçan KLM uçaklarının hosteslerine benzer güzellikler görülüyordu. Micheline de o renkte bir tayyör yaptırmak istiyordu. Notları bir tarafa bırakarak, kaç ayda ne kadar ekonomi yapmamız gerekeceğini hesapladık. Ayların sayısından

çok, en ilk ihtiyaçlarımızdan kesmek zarureti ortaya çıkıyordu, görüyorduk.

İkimiz de sabahları kahvaltı yapmamağa karar verdik. Bir müddet ben bunun bir fenalığını da görmedim. Fakat Micheline eskiden zaten o kadar zarifti, gittikçe zayıflıyordu. Paris Operasının antresindeki beyaz mermer aktris heykelinin çizgileri kadar güzel dudakları, canlılığını kaybediyor gibi geliyordu bana. O, daima ayni iyimserlik ve kibarlık içindeydi, her gün başka bir ümitle bana inançlar veriyordu, beni teşvik ediyordu. Ben de seviniyordum. O'nun inceliğini hissederek, Micheline'in mavi bir tayyörü olacak bir gün diyordum, maskaralıklar yapıyordum. Onu güldürmeğe çalışıyordum. Beni sevimli buluyordu önceleri, fakat şimdi onun için vazgeçilmez bir şey haline gelmiştim. Bazan zaman sessizce sür'atle geçiyordu, Seine kenarında oturuyorduk, şalanları seyrediyorduk, aşağılara doğru bir yere, doğuya, Türkiye'ye gidiyor bunlar diyordum. Birlikte onların içinde olmağı, Türkiye'ye, şimdi buradan çok uzaklardaki ülkeye gitmeği hayâl ediyorduk. Önümüze pasaportlar, ikamet tezkereleri, mecburi hizmetler, yabancı ile evlenme yasakları, binbir engel aşılmaz, vazgeçilmez binbir zorluk çıkıyordu. Onları izah ediyordum, hepsini sakin sakin dinliyordu, herşeyini veriyor, fakat hiç bir şey istemiyordu, kimseden, hiçbirşeyden şikâyet etmiyordu, ve beni anlıyordu:

— Ogüs, diyordu, nereye gidersek gidelim kanunlar bizi takip ediyor.

Ve geçen zaman boyunca da kanunlar gerçekten bizi takip ediyordu. Biz fakir yaradılmıştık. O, sessiz bir Paris inceliği içinde, o dükkânda bunu duyarak yaşıyordu, ben bunu çekiyordum. Fakirlik, bir kara yama gibi sırtımıza konmuştu bir kere, ondan kurtuluş yoktu şimdilik. Bazan bir öğle sonu, Reine sokağmdan Sen Jermen'e doğru, her taraftan gökleri saklıyan yüksek apartmanlar arasından yürüyorduk. Yapıları süsleyen bu ağır mimarî, mağazaları dolduran bu zenginlikler ortasında, Parisin bir uzun sokağı boyunca, Micheline'in bir mavi tayyörü olacağı güne kadar kanunların gene bizi takip edeceği düşüncesi beni isyanlara sevkediyordu. Bu ağır yerleşme ortasında, hislerimiz ancak bizi yormağa yarıyordu. Her şey bizden önce kurulmuş ve yerleşmişti. Biz bu dünya-

ya sonradan gelmiştik. Biz fakirdik. Ve kanunlar bizi nereye gitsek takibediyordu.

Bütün bunların içinde gene de yaşamağa devanı ettik. O benim ruhumun bir parçasıydı ve beni olduğum gibi seviyordu. Bir gece, geçmiş yılları, Anadolu kasabalarındaki kaymakamlık günlerini, yüze yakın memurun benden emir aldığını anlatıyordum ona. Gözleri duvarda bir refuge arar gibi oldu, bütün bu emirler, unvanlar o kadar önemli değildi onun için. "Non, non Ogüs, tu n'es pas sous-préfet, tu es mon Ogüs" diyor, beni kucaklıyordu.

İşte bir insan, nihayet beni, ben olduğum için seviyordu, şu diploma, şu unvan veya şu memuriyet değil, fakat ben olarak alıyordu beni. Ruhumun derin bir yerinde bir kanama olur gibi geliyordu bana. Kaderim bağlanıyordu Micheline'e, o benim ruhum oluyordu yavaş yavaş. Onu seviyordum.

Bir pazar Paris civarındaki kasabalardan birine gittik, Paris yakınları yemyeşil ormanlarla kaplıdır ve sevimli kasabalar, vadiler boyunca devam eder. Yukardaki tepenin üzerine, eski bir şatoya tırmandık, aşağıda ovalar uzanıyordu göz alabildiğine. Seine nehri Dieppe'e doğru akıp gidiyordu ve ufak bir ırmak, bir yerde gelip büyük nehre katılıyor, kayboluyordu. İşte, tıpkı o ırmak gibi, burada, bu memlekette kalmak, kaderimi şu incecik kızın kaderine bağlamak, Türkiye'ye dönmemek beni düşüncelere götürüyordu. Fakat ikimizin de karşımıza gene kanunlar çıkıyordu, askerlik, mecburî hizmet, talebe müfettişliği, Sefaret, Polis... Kanunlar bizi bırakmıyordu.

Aylar geçti, böyle, ümitler, beklemeler içinde ve bazan da çalışarak... Micheline'in tayyörü için epeyce tasarruf yapabildik. Akşamları Luvr mağazalarından Operaya kadar yürüyor, işaretler koyuyorduk. Deniz mavisi bir tayyör giymek nihayet onun da hakkıydı, bu o kadar büyük bir dâva değildi, fakat büyük olan, bizim basit bir giyim eşyası için çektiğimiz sıkıntı ve sabırdı. Büyük ilkbahar mağazalarında bir tip buluyorduk, beğeniyorduk, fakat fiatı daima elimizdeki şeyi geçiyordu. Galeri Lafayet'te bir renk bizi çekiyordu fakat fiatı farketmekte gecikmiyorduk. Bu anları Micheline daima ince esprilerle süslüyordu, fakat benim cenuplu, doğulu yüreğimde olaylar büyüyor, büyüyor, doğru ölçülere giriyordu.

Micheline'in mavi bir tayyörü olacaktı bir gün, inanıyorduk buna. Bazan sevinecek vesileler yaratıyorduk, bazan yeni bir kartiye gösteriyordu bana. Bazan Ville D'avray'e gidiyor, göl kenarında oturuyorduk. Bir gece Micheline uyuyamadı. Bunu hissediyordum, bir şey söylemiyor bana, en küçük bir rahatsızlık vermemeğe itina ettiğini anlıyordum. Fakat rahatsızdı hissediyordum. Onu kucağıma aldım, bütün yüreğim yüreğini arıyordu. Konuştuk, bildiklerim ve onun hissettikleri, gebe kalmış olduğuna inandırdı bizi. Bu bir felâketti bizim için, bu kadar zayıf bir kız nasıl taşıyacaktı bu yükü ve sonu ne olacaktı bunun? O benden daha sakin görünüyordu. Dünyanın bir yerinde, böyle bir neticenin, erkeğe getireceği borçları hiç bilmiyordu. Ya da bunlar, onun için hiç önemli değildi. Bir gün söz açtım açıkkalbilikle bütün bu konulardan. Benim için ağırlık olacak hiç bir şeyi, cazip bulmuyordu. Dünyada başka yerlerde bağırmalara çağırmalara sebep olacak bir şeye hiç o gözle bakmıyordu ve beni sevdiğini, başka birşey bilmediğini tekrarlıyordu. Beni polise çağırtmıyordu, bana mahkemeden bahsetmiyor, benden isteklerde bulunmuyordu. Büyük çocuk gözleriyle bana bakıyor ve sevgi dolu sözler mırıldanıyordu.

O'nun ruhunu dolduran zenginlikleri şimdi arayıp bulmağa çalışıyorum, dar değerler içinde hapsedilmiş kafam bir sonuca varamıyor bir türlü. Bazı incelikler, yeryüzünde yalnız Fransız kızlarına aittir, sevmenin o sınırsız saadetini ancak, onların kalbleri hissedebilir. O'nun yanına hiç bir şeyi, kimseyi koyamıyorum.

Aradan bir kaç hafta geçti. Gebe kalmıştı. Açıklıkla anladık bunu, öğrendik. Koşin Hastanesine başvurduk, pek çok zayıf olduğunu, gereken muayenenin yapılmasını ve doğum yapamıyacağına dair bir kâğıt verilmesini istedik. Bunu bir ay içinde alabildik. O zaman iyice fenalaşmış, zayıflamış, solmuştu. Küçük ellerinin ikisi bir elimde kayboluyordu. Normal gıda alamıyordu da aynı zamanda. Bir sabah Hastaneye götürdüm, Monparnase tarafında bir odaya yatırdılar ve akşam çocuğu almak için ameliyat salonuna nakledildi. Oradan çıkmadı artık bir daha Michelline. Bir kaç saat sonra bana öldüğünü söylediler. Artık işim kalmamıştı Paris'te.

Marsilya'dan Ankara vapuruna bindim. Şen, iyimser ve mesuttular yolcular. Akdeniz uysal, sakin ve sınırsızca uzanıyordu. Akdenizin hiçbir şeyden haberi yoktu.

MEHDİ HALICI

TAŞA VURULU DÜĞÜM

"Cehennem, çevremizdekiler."
J. P. SARTRE

Şoförlük imtihanında kazada başka bir bina kalmamış gibi hızını alamayıp belediye binasına toslayınca ehliyet vermemişler. Şehir halkı da bu işe hayli gülmüş. Adını "Belediye Yıkan" koymuşlar. Masallardaki "Dağ Deviren", "Gök Kaldıran" gibi zebellâ adamlara has besmelesiz bir ad. Halk düşüncesi işlek, uyanık. Herkesin anlattığına bir defter tutsan, esamisi tükenmez. Bu gidişle dört göbek ötesi çocukları çevrelerinde XX nci yüzyıl doğumlu yenice bir efsaneye kulak açacaklar. Halk şairi üstüne şarkı yakacak. "Mapusane çeşmesi" de ne ki yeni kuşaklar için. "Bir yarenin yarasına yandık yarelendik" te şarkı mı? "Belâlının arabası vurdu yıktı binayı", "Belediye uçtu gitti dağlara" diyecekler. Çoluk çocuk asırlarca gülecek. Gülsünler. Değilse belediye nesiyle halk edebiyatına girebilir, folklor olup şarkılaşır? İmkânsız. Asl nda fıkaraya tren parası veren belediye. İzmitten Bileciğe bilet.. Pos bıyıklı, asabî bir başka Reis te oradan Eskişehire para öder. Zabıta memuru hayrına istasyona kadar yakası paçası eski adama ayak uydurur. Bineceği treni gösterir. Biletini satın alır, eline tutuşturur. Gaye bindiğinden, gittiğinden emin olmak. Milletin başından savulsun gitsin bir baldırı çıplak. Belediye olduğu yerde kalsın. Ama senin de işin bitti mi, belediyeyi unutursun. Merdiven başındaki yangın kovaları bile uçar gider aklından. Dazlak kafalı reis şimdi ölü mü sağ mı? Neylersin. Belediye artık geride kalanlar için.

Konu kahramanımız da geride kalanlardandı. O, trenlerin önünden geçip gittikleri bir kazada yaşıyordu. Belediye de üstüne kar yağan, yağmur düşen belediyelerden birisiydi.

Şöyle tozları alınsa kolayca göze batacak binalardandı, diğerleri içinde. Ama, o arabayla yapılacak bir gezgi için bunların hepsini birer birer hizaya, göze almalıydı. Seçik evler seçik düşünceler gibidir, adamı sıkmaz.

Kaymakamlığı, postaneyle, orta okulu, jandarma dairesini defterin bir köşesine yaz. Kalemi ıslat sahifeyi gözlerine doğru çek. İyice bir bak. Sonra hızını al. Düşün.

— Cezaevini unuttuk de. Bankalar da var. Buğday depoları. Benzin ofisi. Hey anam hey, neylemeli de bunları bir bir serpiştirmeli.

Sulh mahkemesini arabanın sağına alalım. Kazanın altmışlık dâva vekili efkârlı, yolunu şaşırır, dosya elde bakkal dükkânına girer. Sen de arabayla belediyeye toslarsın. Şimdi ne reisi reis, ne binası bina. Her şey yerini değiştirir.

Herkeste aynı yanlışlığı arama hastalığına tutuldu. Gazetelerde kaza yapmış arabaların resimlerini kesip dosyalardı. Yaralananlar ölenlerin listesi sağ cepte.

— Zekâsını bu tarafa koyuverdi, dediler.

Anası şaşkın, dizlerini döğerdi:

— Hakkı Efendi kadar olamadın, derdi. Mektep arkadaşındı. Şimdi bulunduğu şehirde Belediye Reisi.

O, üzgün anasının sözünü kabullenir, belediye lâfından alıngan, yutkunurdu.

— 1959 de hukuk fakültesi diplomasındaki fotoğrafın yakasındaki rozete ödediği iki kuruştan fazla parası yokken, bugün kuşlu ördekli, havuzlu, tek katlı evlerle dolu, kızlı kadınlı koskoca bir mahallesi var, insanları var, hürmetkâr, yıkanmış ellere havlu tutar, dediler Kaza halkı, Hakkı için, uzunca bir cümleyle.

Gelgelelim onun için aksine kısaca:

— Zekâsını bu tarafa koyuverdi Belediye Yıkan, dediler.

Neler olmazdı aslında, O. Ellerine havlu tutulacak adam milleti dinler. İskambil kâğıdını masaya vuran Belediye kolcusu ince bıyıklarına yüklediği alaycı eğilişi sigarasına verir, hürmete muhtaç. Sohbetlerde yarım yıkık bakışlarla mahçup duman eder, suratına doğru üfürür.

Kilitlenmiş kapılar ardında kaldı dünyam, derdi. Oturur acı acı düşünürdü aksine, O. Ne vebalim var benim. Bir başkası olsaydı benim yerimde kimse bu işi yermezdi. Ama ben, mâsum adam, cümle âlemin dilinde kabak çekirdeği, çengel

sakızı. Değil Belediyeye toslamak, kaldırım taşına bile yanaşmadımdı. Nasıl anlatırsın bunu millete.

İmtihan eden, arabayı terketmeden önce direksiyonu göstermiş:

— Eğer araba durmasaydı kendiliğinden, binanın içine girerdik demişti, hepsi bu.

— Zekâsını bu, tarafa koyuverdi Belediye Yıkan, dediler.

Hakları da vardı. Evvelâ otobüs kazalarına ait topladığı gazeteleri yaprak yaprak bir deftere yapıştırdı. Ölenlerin, yaralananların künyelerini ayrı bir deftere çıkarırdı. Ateş büsbütün bacayı sarınca yakın kaza, şehirlere kadar gidip çarpışan, devrilen otobüslerin olay yerlerini gezdi. Bir savcı gibi, gören bilen varsa sorguya çekmek isterdi, aklınca. Mesafeyi adımlar, not alır dönerdi. Aradan zaman geçti de bütün civar şehirlere çalışan yolcu arabalarının kalkış, varış saatlerini aklına aldı.

— Silonun kamyonları altıya çıkmış ta görmemişim der, deftere bir çizgi çekerdi. Yahut ta:

— Şahinler Şirketinin arabası yerine vardı mı bu akşam, diye merak içinde kıvranırdı.

Otobüs kazaları için daima, mazeretler düşünürdü, olay yerinde.

— Koskoca yamaç, yol da dar. Bu viraj da alınır mı birader. Hey Allahım hey, gel de kendini şoförün yerine koy.

— El frenini çekmemiş, dedilerdi, besbelli fıkara şoförün vakti olmamıştır. Önünü görmemiştir.

O da önünü görmedi. Hızını alamadı. Otobüslerden, otomobillerden sonra uçak, tren kazaları için de defterinde sahifeler açtı. O kadar ki, tren işi yüzünden, ne alâkası var bilinmez, tuttu bütün istasyonların isimlerini birer birer ezberledi. Ana trenlerin varış, kalkış saatlerini de.

Onun bu yeni cevherini halk keşfetmekte güçlük çekmedi:

— Belediye yıkan, dediler, istasyonları nüfus kâğıdı gibi okuyor.

— İstasyonları tesbih taneleri gibi ard arda sıralar.. De bakalım. Hadi Erzincandan Erzuruma varalım. Bir.. iki.. başla.

— . . .

— Oldu mu? Oldu. Gazlantepteyiz. Kayseri yoluna düşelim.

—

— Bak sen, adam aktarmaları da bellemiş.

Nereden nereye vardı iş diye kaza halkı olup biteni sohbete koyuldular. Her tekrarında belediye dalgasını da ilâve ederlerdi. Bazıları:

— Çocuk, aklını yozuttu, dediler. Bu gidişle tımarhaneyi boylar.

— Hadi yahu, diyenler, bunca şeyi ezberliyen adamın aklından daha iyi akıl mı olur, yolunda onu savundular.

Anası öldükten sonra Belediye Yıkan yapayalnız evde kaldı. Fırsat bu fırsat duvarlara çeşitli takvimler çakar, defter dışı kaza resimlerini kesip yapıştırırdı. Listeleri sicimle bağlar, ucunu kalın bir çiviye geçirirdi.

— Anasından ne kaldı ki miras? Hiç ama Belediye Yıkanın evinde müze var dediler. Yakında bilet kesecek. Para kazanacak.

Bilet kesmedi. Kimseleri de dâvet etmezdi evine. Ama yapılacak işi de az değildi. Duvarsız bahçesine beynelmilel yol işaretlerini dikmek. Kilometre taşlarını yerleştirmek.

"DİKKAT Okul", "Azamî sürat 20 kilometre".

"Çocuk oyuncağı değilim. Ben de sizin gibi insanım."

O, sessiz bir savunma içinde kaza halkının gülme ihtiyacına cephe alıyordu.

"Yaşamayı paylaşırken bana düşene ilişmeyin"

Başkaları bu çeşitli levhalar karşısında kasıklarını tutarak gülüyorlardı.

— Belediye yıkan, ortalığı cumhuriyet bayramına çevirdi, yakında nutuk ta çekecek, dediler. Bekliyelim.

İlk karşı taarruz kaza çocuklarından geldi. Okul dağılınca bahçesine girip ne var ne yoksa devirdiler. Levhalarını çiğnediler. Kahvede de büyükler istasyon adlarını ondan sorarken işi matrağa döktüler. Gülüp alay ettikleri belli oldu.

Nasıl da dünyası daralır, başına çember, çember baş ağrıları düşerdi. Kime ne desin. Bir hiç için, ufuklarını sıkan, göğsünü daraltanların hangi birisine dert anlatacak. Bir kaza halkına konuşma gülme ihtiyacı olduysa onun yerini dolduracak bir olay, bir başka insan çıksa da bu yükü omuzlarından alıverse.

Alan olmadı. Kaza halkı da her geçen gün aksine yükünü büsbütün ağırlaştırdılar. "Belediye Yıkan.." diye bağrışıp ka-

çan çocuklar köşebaşına saklanırken o, odasına dönüp saatlerce hiddet içinde kalırdı. Bu üzüntü sonunda bir delilikle biter. Pencereleri açıp bağırırdı:

— Ramazana üç ay var!

En acısı, belki de gün görmüşlerce beklenileni şu oldu:

Yine böyle bir akşam vakti defterin sahifelerini kahvede herkese gösterirken:

— Dur, dediler, radyodaki yurttan türküler programını dinliyelim.

Garson radyonun düğmelerini çevirdi. Birdenbire "Belediye uçtu gitti dağlara" adlı bir türkü kabaca bir sesle, akortsuz bir sazla kahveyi doldururverdi. Aslında, bir kaç gözü açık bu işi kendi aralarında tertiplemişlerdi. Manyetofon teline, uydurdukları bu türküyü almışlar, şimdi de radyodan veriyorlardı.

"Belediye uçtu gitti dağlara,
Dilekçe elimde kaldı..."

O, bir deli gibi elindeki defteri fırlatır, atar. Hali artık bütün bir memleketçe bilinirmiş gibi üzgün, çıkar sokağa. Koşar evine gelir. Büyükçe bir karton alıp, iri harflerle cümlesini yazar. Sırıklardan birisine çakar. Sabah güneş ağarınca ne dediği görülecek. Asabî, azgın, ama ilk defa kendine güvenli yollarda yürür. Hey o ne hürriyet dolu göğüstür. Hayatınca susadığı yalnızlık. Kulakları apaçık. Ne denirse densin artık aldırmıyacak. Çünkü denilen denildi. Bundan daha beteri olmaz. Yolları böylece geçti. Halkvelerine çekilmiş uyur, Siloya gelince küçük barakada tavla atıp gürültü eden şoförleri uzaktan gözlerdi. Ne kadar beklediğini; ne edip te rastgele bir ceketten uyumuş bir şoförün kontak anahtarını aldığını bilemeyiz. Bilineni: Uzaktaki yük kamyonlarından birisini aldığı, delice bir süratle belediyeye kadar geldiğidir. Uyanmış, şoförler peşinden seğirtirler.

— Vay anam vay, arabayı çaldılar. Ne etmeli de şu adamı ele geçirmeli?

— Kamyonla peşine düşelim. Hadi çabuk olun, yoksa herif yolbaşını geçecek.

Gerisi malûm. O, hızını iyice alınca meydanın alnına düşen tam yol ağzı belediyenin tahta kepenklerinden içeriye

girdi. Küçük bina, binalığına şaşırdı. Mürekkep hokkası yerde dökülü, simsiyah. O, direksiyon başında ölü. Artık yok.

Sabahleyin gün ışığı bahçesine sokuldu; cümle kâğıdı, toprağı küskün. Milletin ne haberi var. Herkes belediyenin önünde toplaşır. Bilinmeyen biraz sonra bilinecek belki. Sayısız trafik işartleri içinde göze batacak cümlesine şimdi güneş düşer:

"Ölünce beni üzen şeylerin yeniden başlamasından korkuyorum. Bu korkunun sinik adamı, uykusuz geçecek ölü geceleri mi sayacağım. Besbelli kadavramı bile tâciz edecek gölgeler şüpheli dünyamı çevirir."

Hakkı da yok değil; kaza halkı ölümüne ağlamazdı. Aksine levha düşkünlüğünü bildikleri için, kalan parasından güzelce bir mezar taşı yaptırıp üstüne şunu yazdılar:

"Belediye Yıkan, burada yatar. Ruhuna Fatiha. 1955"

TURAN BAKIR

GÜNLERDEN PAZARDI

Kadının bir gözü, akı ile siyahı birbirine karışmış, çürük soğan rengindeydi. Göz kapakları kirpiksiz, kıpkırmızı ve birdenbire bıçakla kesilmişçesine bu kör gözün kenarında bitiveriyordu. Oldukça yaşlıydı, yüzü, kırış kırış olmuştu. Saçları, kirli-kırmızı bir kına rengini almıştı, saçların dipten uzayan kısımları beyaz renkteydi. Başındaki mavi eşarbın üzerinde (Casablanca) yazıyordu. Dudağının sol tarafında, sütlü kahve rengi bir et beni ve üzerinde bir kaç tane siyah kıl vardı. Burnunun sağ deliği, kör gözünün dibine kadar, bir çiviye takılıp yırtılmışçasına apaçık duruyordu.

Kapının önünde sigarasını içen adam, birden geriye döndü:

"Haydi bakalım" dedi, "tezgâhın arkasına geç, neredeyse müşteriler sökün eder... Suratını görüp te kaçmasınlar." Dişlerinin arasından tükürdü: "Yeter bu kadar sokağı seyrettiğin..."

Günlerden pazardı. Yüksek kaldırım, üzerinden geçip giden, sâkin, telâşlı ayak sesleri altında, yavaş yavaş esneyip gerindi. Asfaltın üzeri, hafif nemli gibiydi. Çöpçü, küreğini bir gübre yığınına daldırdı. Sol taraftaki sokak ağızlarına izinli askerler birikmişti. Geceleri dükkânında yatan bileyçi, kapıyı açıp dışarı çıktı. Lâcivert elbiselerini giymiş, kırmızı kravatını takmıştı. Kapının önünde uyuyan partal elbiseli çocuğu görünce ayakkabısının ucuyla dürttü. Oniki onüç yaşlarında, esmer benizli biriydi, kıvrılıp kalmıştı.

Radyoculardan biri -O mayn papa- plâğiyle programı açtığı zaman, partal elbiseli çocuk ikinci tekmeyi de yemişti. Uyanmıyordu hâlâ... Kimbilir, gece kaçta yatmıştı, üşümüş miydi?

Müzikle birlikte kalın sesli bir adam üçüncü defa -O Mayn Papa- derken, esmer benizli çocuk, gözlerinde yarı kalmış, sabun kokulu, yumuşak şiltelerin rüyasiyle caddeyi tuttu.

Kapıdaki adam, ayak değiştirdi, sigarasından bir kaç nefes üstüste çekerek fırlattı. İçeri girdi, tezgâhın arkasına yürüdü. Yerde, betonun üzerinde bir yatak seriliydi. Yorganı, bir ucundan çekip birdenbire açıverdi. Genç bir kız, sol göğsünün esmer tepesi geceliğindeki ufak deliğinden dışarı fırlamış, sağ bacağı çırılçıplak, yatağın içine oturuverdi. "Hadi, miskinliğin lüzumu yok, hopla bakalım." Genç kız, bir müddet gözlerini oğuşturdu, ayağa kalktı, iskemlenin üzerindeki basma elbiseyi dizlerine örtüp sırtındaki geceliği çıkardı. Adam, homurdandı: "Yeni bir gecelik alsın sana, omuzlarını ısırmasını bildiği gibi.. "Genç kız, omuzundaki mor lekeleri kapamağa çalıştı. "Kaçta yattın yine dün gece..."

Basma elbiseli kız, sigaraların bulunduğu dolabın camında dudaklarını boyamaya çalışıyordu, sesini çıkarmadı. Elindeki kalemi dudaklarının dış kısımlarında gezdirmeye uğraştı, bu sefer de pek kalın düştü.

Adam: "Sana söylüyorum," dedi, "kaldırım yosması... Kaçta yattın akşam? Vesikalılara ekmek bırakmıyacaksın, anladın mı? Dükkânında bereketini kaçırıyorsun."

Basma elbiseli kız, rujunu cebine soktu, elleriyle saçlarını düzeltti, adama döndü: "Elli lira alacağım var senden, önce onu uçlan da, sonra hesap sorarsın..."

Kapıda iki asker dikilmiş, içeri, kıza bakıyorlardı. Kısa boylusu diğerine bir şey söyledi, kıza döndüler, hayran hayran süzmeğe başladılar. İhtiyar kadın, kıza: "Hadisene" dedi, "kızacak şimdi.."

Genç kız, önce bir öksürüp sesini temizledi, sonra alışılmış bir makamla kapıya doğru yürüdü: "Buyrun beyler, bayanlar, hediyelerimiz zengin ve çeşitlidir."

Kısa boylu asker arkadaşını dürttü, içeri girdiler. Yaşlı kadın, tezgâhın arkasına iyice büzülüp kaldı. Askerler duvarda asılı tüfekleri görünce, o tarafa yürüdüler. Basma elbiseli kız, tüfeklerden birini indirdi:

"Elli kuruş vereceksiniz..."

"Daha bi şey yapmadık ki abla?"

"Beş defa hedeflere ateş edecekseniz, her isabete bir paket sigara..."

Tezgâhın arkasından çıkıp askerlerin yanına geldi, tüfeğin kabzasını omuzuna dayadı, gözünün birini kıstı. "Dikkat edin" dedi, "şu ihtiyar adamı vuracağım."

Askerler, kızın yukarıya kaldırdığı sol kolunun dibinde, hafifçe esmerleşmeye başlıyan koltuk altını iştiha ile seyrettiler.

Basma elbiseli kız tetiği çektiği zaman, karşı taraftaki, boyalı tenekeden yapılma, ihtiyar adam, başını sallaya sallaya gülmeğe başladı. Askerler de sırıtıyorlardı. Genç kız, tüfeği onlara uzattı:

"Hadi, siyah daireye nişan alacaksınız..."

"Biz acemiyiz abla, tüfek atmadık daha."

"Öğrenirsiniz."

Askerin biri, tüfeği omuzlamış, namluyu hedefe doğrultmuştu. Kız, birden tüfeği yakaladı:

"Her isabette bir paket sigara kazanacaksınız..."

Askerler sevindiler.

"Ama para peşin..."

Sevinçleri yarım kaldı. Kız, tüfeği sıkıca yakalamış, doğrudan, gözlerinin içine bakıyordu. Biri, kâğıt para koymak için kullanılan yeni bir cüzdan çıkardı, avucuna vurup silkeledi, içinden yirmi kuruş döküldü. Diğeri, kadifeden kesesini çıkardı, parmaklarını içerisinde biraz gezdirdi. Yepyeni bir iki buçukluk, arkadan, iki yirmibeşlik çıkardı. Kızın, paralarına baktığını gördükçe, cüzdanı boşaltmaya çalışıyordu. Arkadaşı:

"İyimişin be..." dedi.

Basma elbiseli kız, kısa boylu askerin elinden kaptığı iki yirmibeşliği, çenesine sürdü, tezgâhın üzerindeki asma kilitli tahta kasadan içeri attı. Paralar, boş kumbarada medenî bir ses çıkardılar.

Tezgâhın arkasında oturan çirkin suratlı kadın, tek gözünü yanındaki adama dikti, gülümsedi, ağzı bir yara gibi genişledi, yarı siyah, yarı sarı, bir sıra diş göründü:

"Siftahı yaptık, gözün aydın..."

Adam, oralı değildi. İskemlenin üzerinde rahatsız bir hali vardı: Ayağının biri kalçadan aşağı tahtaydı. Sırtında yeşil bir ceket, ayağında, deniz askerlerinin giydiği cinsten, kalın, lâcivert bir pantalon vardı. Sol paçasından, ucu demirli bir tahta parçası çıkmış, yere öylece basıyordu.

Ellerinde mayoları, iki musevî genci içeri girdiler, yirmibeş kuruşa beş halka aldılar, üzeri çeşitli sigaralarla dolu olan, kenardaki küçük tezgâha yürüdüler. Kızcağız, parayı ka-

saya atmak için sırtını döner dönmez, uzun boylu azınlık vatandaş, tezgâhın üzerinden yarı beline kadar uzanıp halkanın birini en pahalı sigara paketlerinden birinin üzerine geçiriverdi. Sonra toparlanıp geri kalan halkaları aceleyle fırlatmaya başladılar. Çipil gözlüsü, sırıttı:

"Abla, bir Yeni Harman verecen... Halkayı geçirdik."

Basma elbiseli kız, kendi kendine, bu nasıl iş, bunlar her defasında kazanıyorlar, diye söylenerek yaklaştı. Çaresiz, halka sigara paketinin üzerine geçmişti. Eğildi, sigarayı aldı, gençlere uzattı:

"Buyrun."

Arkadan, kuru bir tahta sesi sürüklendi, takırdadı. Asker pantalonlu adam:

"Durun bakalım." dedi. Elini uzatıp sigarayı kaptı.

"Benimle de hesaplaşacaksınız."

Elindeki sigaraya baktı, delikanlılar şaşkına dönmüşlerdi. Birbirlerine baktılar. Adam, tahta ayağını yere vurdu:

"Siz, kaçtır bu haltı yiyorsunuz, yuttum sanmayın." Uzun boylu musevî:

"Sen ne diyorsun babalık" dedi. "Sigarayı uçlan bakalım..."

Aynı anda bir inliltiyle yere yıkıldı. Tahta bacak, olanca hışmıyla kasıklarına oturmuştu. Arkadaşı baş ucuna çömeldi:

"Ne oldun, Jozef, ne oldun..." Arasıra da dışarı bakınıp bağırıyordu:

"Polis yok mu burda?"

Yüksekkaldırımda hayat çetindi. Arasıra kapının önüne yaklaşanlar olursa, basma elbiseli kız bağırmaya mecburdu:

"Buyrun baylar, bayanlar, hediyelerimiz zengin ve çeşitlidir."

Hediyeler çeşitliydi şüphesiz. Fakat bunları kazanmak öylesine zordu ki... Hem, tahta bacaklı adam, öyle her kazanılan hediyeyi veren cinsten değildi. Bir sigara yaktı, kapının önününe çıktı. Dışarısı günlük güneşlik... Caddeden, ayağı sağlam insanlar geçiyordu:

"Yürüyebilmek ne güzel şeymiş meğer..."

Dışarda, güzel kadınlar da vardı. Dükkânın dışında hayat daha güzeldi. Bir sigara yaktı. Denizi düşündü. Köprünün üstü, vapurlar kimbilir nasıl kalabalıktır. Köprünün altında de-

nizin rengi yeşildi. Kadıköy iskelesiyle hallç tarafını birleştiren geçitte insan başını eğmezse demirlere çarpabilirdi.

Tahta bacaklı adam, son çalıştığı şilebin kış ambarına yuvarlanıp ta sakat kaldığı günden beri şu dükkândan dışarı adım atmamıştı. Üç beş adımdan fazla atamazdı. Ayağı kırılınca, metresi onu bırakıp kaçmıştı. Günlerce, karısını aratmıştı: Yirmi sene evvel terkedip kaçtığı karısını... Biraz ötedeki genelevler de bulmuştu. Bir de kızı olmuştu. Belki onun, belki değil... Bunun hesabını karısından sormağa hakkı kalmamıştı artık. Kızımız, demişti karısı. Öylece kabul etmek lâzımdı.

"Güzel kadındı, karım" dedi. "Bit pazarında satılan müstamel kavanozlara dönmüş şimdi..."

Yolcu gemilerinden birinde ikinci kaptanken evlenmişlerdi. Bir ay sonra sefere gitmiş, Madrid'te bir İspanyol kızına tutulmuş, gemiyi terketmişti. Üç sene sonra İstanbula döndüğü zaman, karısının yerinde yeller esiyordu.

"İspanyol kızı da güzeldi," dedi, "kapkara gözleri vardı."

Karısına baktı:

"İyi yetişmişim," dedi. "Bir kaç sene daha geç kalsaymışım, bizim karı da surat namına bir şey kalmıyacakmış..."

Bitişik radyocu da pazar temizliği için dükkânı açmıştı. (Bel ami) plâğını ikinci defa pikaba koyduğu zaman, askerlerden biri hedefi onikiden vurmuş, ihtiyar adam teneke kollarını sallıya sallıya gülüyordu.

Tahta bacaklı içini çekti:

"Bugün ziyandayız hep." dedi.

Sokak, pırıl pırıldı. Güneş tepeye doğru yükselmiş, öğlen yaklaşmıştı. Karısına baktı:

"Sağlam gözünde iş var." dedi.

ÂFET MUHTEREMOĞLU

FİLDİŞİ KULE

"Filozof, fildişi kulesine çekilmiş bir insandır, diyor. Kuleden dünyaya, bu karışıklığa, bu üzüntülere, bu arzuların gemlenemesinden doğan ümitsizliklere, yukardan bakar ve bunları çekenlerle birlikte acı duyar."

Demek ki, diyorum, kendinin bir acısı yok. Demek ki kendilerine ait koyu istekler, tutkular yok. Kolay. Ne olacak, diyorum. Özcan'ın defteri kaybolmuş. Senebaşından beri yazdığı notlar içindeydi. Ne kadar üzüldü. Ben de kaybolan defterin üzüntüsünü Özcan'la birlikte duydum. Hiç olmazsa duyar göründüm. Hem madem ki "o", öbürü beni seviyor; bu akşam beni ....'da bekliyor... Bu akşam yine ellerimi sıkacak, avuçlarımı öpecek az ışıklı -veya hiç ışıksız- köşemizde başının üstündeki ampulden dökülen ışıklarla daha güzelleşmiş, daha hayalileşmiş, bakacak. Herkese sevgi dağıtmaktan, Özcan'ı teselli etmekten, defterini kaybettiği için onunla beraber acı duymaktan işte bunlar için, büyük sevinç duyuyorum.

Semra, bugün derslerden hiçbir zevk almıyormuş. Demin "hep uyudum" dedi. Ona da avutucu lâflar söyledim. "Üzülme, dedim, ben sana notları veririm." Bir taraftan da belki ckumayı bırakırım, o isterse..., diye tatlı tatlı düşündüm. O zaman bütün notlarımı Özcan'a uyuduğu için dinlemediği derslerinkini de Semra'ya veririm.

Bu akşam bana "evlenelim" diyecek. Ona mutluluk vermek için neleri bırakmam. O isterse adımı, onsuz hayatımın bütün anılarını, onsuz ümitlerimi, isteklerimi.. Son derse girmiyorum. Onsuzluğa sabrım yok. Bir an evvel ona koşmalıyım. Semra da, Özcan da, bu kadar özenerek nereye hazırlandığımı soruyorlar. Onlara şimdiden söyliyemem ama yarın, belki bu akşam "nişanlandım" diyeceğim. "Okulu bırakıyorum çocuklar. Ne yapalım kısmet bu kadarmış." diyeceğim. Der-

ken de mutlu, ama böyle olduğunu alçakgönüllülükle saklıyan bir görüşle güleceğim. Onları burda, acıyarak mı, yoksa hiçbir şey düşünmeden mi bırakacağım, hiç bilinmez.

Ona gidiyorum. Ona "günler uzuyor galiba. Seni şu üç günde ne kadar özledim" diyeceğim? Bana o, her zamanki çocuksu gülümsemesiyle bakacak. Sonra hep anlatacak. Geçen görüşmemizden sonra kimleri görmüş, neler düşünmüş, neler yapmış.

Onu hayal ettiğim yerde; hayal ettiğim, çok tanıdığım, çok sevdiğim oturuşuyla beni bekler buluyorum. Ellerimi öpüyor. Sol elimin parmak uçlarında ışıkta parlıyan bir ıslaklık kalıyor. Selçuk olsaydı kalın kalın güler, sonra da dudaklarını şişirerek, "bu elimi müzeye koyacam kardeşim" derdi. Geçenlerde tanıştırıldığı bir şaire, "sizi orkestrada hep sağınızdan gördük." dediği için, "öyleyse sağ tarafımı müzeye koyacam" demiş.

"Sana bunları anlatmak için geç kaldım" diyor. "Beni bu kadar benimsiyeceğini akıl etmemiştim. Sevişmek ve evlenmek ayrı şeyler. Biz sevişebiliriz ama evlenmiyelim. Psikolojik, biyolojik, sosyolojik sbeplerle..."

Etnolojik, arkeoloijk, ontolojik, antropolojik... diye düşünerek kafamı zorluyorum. Bütün "loji" leri ve "lojik" leri bulmam gerek. Başım, taşıyamıyacağım kadar ağırlaştı. Bütün bunlar yıllarca evvel olmuş veya hiç olmamış. Yalnız başım fena. Her hücresinde ayrı bir kıyamet var. Beynimin içinde hangi organıma ait sinir varsa hepsi birbirine geçmiş. Çok kuvvetli olsam ölmeyi düşünürdüm. Ama zayıfım. Bu ışıklara, bu insanlara, bu aynalara, eşyalarıma, kitaplarıma, saçlarıma, gözlerime, vücuduma, düşüncelerime, hayallerime olan alışkanlıklarıma kıyamıyacak kadar zayıfım. Fildişi kule, gözünün önünde, ardında, içimin en geniş yerinde dikilekoymuş. Ona koşabilmek, ona tırmanabilmek deminki düz mutluluğa koşmaktan ne kadar zor.

Ona, "Sana olan sevgimi altı yıl açığa vurmadım. Hayatıma tıpkı senin, yahut herkesin yaptığı gibi bir yön vermiştim. Mutlu olup olmadığımı düşünmeden yaşamaya alışmıştım. Niye bana ümit verdin? Sevgilim, canım, yavrum, hayatım, dedin. Niye bunca gün beraber gezdik... Benim, böyle bağlara, ilgilere iyi bakamıyacak kadar kapalı bir kürede yetiştiğimi biliyordun. Sevdiğim, canımı vereceğim kadar sev

diğim de olsa bir adama ancak bazı şartlarla bağlanabileceğimi biliyordun. Hem, ben sensiz edemem, senden ayrılamam ki. Niye benim rahatımı bozdun? Niye çizdiğim yolları delik deşik ettin?" demiyorum.

"Bana kızdın mı?" diyor. "Kızar mıyım?" diyorum. Otomobilin farları yüzüme vurunca kızarak ve üzülerek "yapma böyle" diyor. O kadar güzel ki bu acıyla bu karanlık ve yalnızlıkta ağlamak. Gözyaşlarım eldivenlerimin derisinde kalmış. Kendim için mi ağlıyorum... Belli ki öyle. Hayır, fildişi kuleye çıkacağım. Ayaklarım yolların çamurunda, taşında, toprağında tökezlenirken; ruhumu, duygularımı, ümit ve hayallerimi bu çıkmazlarda bırakıp fildişi kulenin basamaklarına atılacağım.

"Bu gece ben uyku ilâcı ve sigaraya muhtacım" diyor. "Sakın, diyorum, sakın..." "Kabahatliyim, beni affet, çok suçluyum" diyor. Yüzüne, güç belâ sığınabildiğim fildişi kulenin eşiğinden gülümsiyerek bakıyorum. "Çok suçluyum. Buna hiç başlamamalıydım. Senin duygularınla oynadım." diyor. "Güle güle" diyorum. Yarın Özcan'a, Semra'ya, bana fildişi kuleyi öğretenlere döneceğim. Beynim çatlamazsa, gözlerim, dilim, kalbim çürümezse yarın fildişi kulenin ilk basamağında oturup doya doya; kendi acılarımın dışındaki acılara, bunları duymanın kederi fakat duyabilmeğe başlamanın sevinciyle ağlıyacağım.

M. KEMAL TÜRKMEN

KAPI

Kapı açılınca küçük istasyon binasından içeri kapkara bir karanlıkla, insanı iliklerine kadar üşüten rüzgârdan başka birşey girmedi. Masa üzerindeki lâmbanın ışığı şişesinde bir iz bırakarak boylandı, gölgeler dalgalandı. Kapıyı açan ihtiyar hat bekçisi:

— Sağıra ses geldi, diye homurdandı.

Nöbetçi hareket memuru ile makasçı altmışaltı oynuyorlardı. Hareket memuru:

— Bayağı kapı calındıydı, diyerek dudak büktü.

— Ben de duydum, dedi makasçı, ama olur böyle şeyler, boşver.

İhtiyar hat bekçisi:

— Kulaklarımıza tüküreyim sizin, diyerek homurdandı gene ağzının içinde.

Sobanın üzerinde iniltiyle kaynayan çaydanlığın sesi doldurdu odayı; kapı çalmışı unutuldu. Makasçı "Yirmi!" diyerek maçakızını yere attı.

— Parçası?

— İşte.

Hareket memuru kâğıtları saydı: "Üç, onüç, yirmidört, yirmidört, yirmidööört" sonra, yerdeki kâğıtları sert bir el hareketi ile itti: "Kapalısın dostum!" dedi. "Ver bir sinek; kırkbeş, kırksekiz. Yirmi daha, altmışsekiz. İki giderim."

— Ne ikisi, dedi makasçı, yirmim var!

— Neden yirmin?

— Maçakızından ya!

— Ha ha evet! Olsun canım, bir olsun bizim olsun.

Kapı, üç kere hafifçe çalındı gene. Hareket memuru ile makasçı, önce kapıya sonra birbirlerine baktılar.

— Duydun mu?

— Evet, dedi makasçı ve kalkıp kapıyı açtı. Yine rüzgâr, yine koyu bir karanlık doldu odaya.

— Tuhaf şey, diye mırıldandı makasçı hareket memuru, hat bekçisinin fenerini alıp kapıya geldi. Feneri başının üzerinden uzatıp dışarıya baktılar. Kapkara uzayan raylardan, yıkılırcasına sağa sola bükülen ağaçlardan başka birşey göremediler; kapıyı kapayıp yerlerine döndüler. Hareket memuru hayretle:

— Nasıl olur canım, ikidir basbayağı kapı çalınıyor, dedi, sen de duydun ya!

İhtiyar hat bekçisi, oturduğu yerden homurdanarak:

— Rüzgârdan, dedi. Ne biçim kulak varmış sizde be!

— Rüzgârdanmış! diye tersledi hareket memuru, rüzgârdan kapı çalınırmış sanki.

Makasçı elindeki kâğıtlara dalmış bakıyordu; mırıldanarak:

— Yok canım, rüzgâr değildi, dedi; değildi ama neydi ya?

— Elinin körüydü!

— Bana bak moruk, elinin körünü gösteririm sana şimdi?

— Biz çok gördük, diye homurdandı ihtiyar hat bekçisi.

Kapı tekrar çalındı. Ama bu seferki kuvvetli, dolu bir çalınıştı. İhtiyar hat bekçisi kalktı:

— İşte kapı şimdi çalındı asıl, diyerek kapıyı açtı.

Bir elinde büyücek bir torba, diğerinde camı islenmiş bir fener taşıyan iri yarı, orta yaşlı bir köylü girdi içeriye, Soğuktan morarmış yüzünü, kalın gocuğunun kalkık yakaları içinde gizlemeğe çalışıyordu. İhtiyar hat bekçisi kapıyı örttü, yerine geçip oturdu.

Köylü, bir makasçının, bir hareket memurunun yüzüne baktı.

— Ne tarafa yolculuk? diye sordu hareket memuru.

Köylü, elindeki torbayı, feneri ayaklarının dibine bıraktı, gocuğunun yakalarını indirdi. Soğuktan kenetlenmiş çenelerini güçlükle aralıyarak:

— Erzurum'a, dedi.

— Erzurum postasına daha iki saat var hemşerim; otur bakalım şöyle.

Köylü güçlükle sırıttı, eşyalarını duvar dibine çekip oturdu, arkasını duvara dayadı.

Makasçı, saate baktı, tembel tembel gerindi, isteksizce ye-

rinden kalkıp paltosunu giydi, feneri eline aldı.,

— Ekspresin vakti geliyor, diye mırıldandı. Sonra kapıyı açıp karanlığa daldı. Birden, telgraf makinesinin tıkırtıları doldurdu odayı. Beş dakika sonra, gittikçe artan bir gürültüyle yaklaşan ekspresin gelişi duyuldu. Rüzgârın ıslıklarına karışan düdük sesleriyle istasyon binasının önünden büyük bir hızla gelip geçti. Biraz sonra da makasçı geldi. Soğuktan burnunun uçu kıpkırmızı olmuştu.

— Amma berbat rüzgâr var be; biçiyor sanki!

— Gel şu oyunu bitirelim, dedi hareket memuru.

Makasçı soyundu, ellerini sobada ısıtıp geçti eski yerine oturdu. Hareket memuru kâğıtları taradı, kestirdi, üçer üçer dağıttı.

Sıcaktan bunalan köylü, gocuğunun düğmelerini açtı. Az sonra da çıkardı gocuğu, torbasının üzerine koydu. Sıcaklık tatlı bir uyku getirmişti ona. Ağzını koskocaman açarak esnedi. Sonra iç cebinden tabakasını çıkarıp sigara sarmağa başladı.

İhtiyar hat bekçisi, sobanın arkasındaki yerinde başı tartarak sayıklıyordu. Köylü, sigarasını sardıktan sonra ihtiyarı dürttü. İhtiyar hat bekçisi: "Ha!" diyerek uyandı, ufalan gözlerini aralayıp köylüye baktı. Köylü, tabakasını uzatıp:

— Sar bir sigara, dedi, uykun dağılır.

İhtiyar, ağzını düzeltip tabakayı aldı: "Saralım," diye homurdandı.

Makasçı, altmışaltıda yenilmişti. Sandalyeye yaslanıp başını kaşıdı ve:

— Ustasın, dedi hareket memuruna. Sonra köylüye dönerek, Erzurum'a kime gidiyorsun? diye sordu. Köylü:

— Ha? Erzurum'a mı? dedi. Hiç kimseye. Çalışmağa bey! Baktım, millet gidip bir senede dünyanın parasını yapıp geliyor. Tembel tembel oturmaktan fayda yok dedim bizim karıya, kalktık, düştük yola; ne yapacaksın?

Makasçı yerinden kalktı, dolaptan iki bardak, şeker, kaşık çıkardı, bardakları çayla doldurdu. Kaşıklar, bardakları çıngırdatarak döndürüldü; çayın mis gibi kokusu etrafı sardı. Hareket memuru, ihtiyar hat bekçisine:

— Tembel tembel oturma, dedi, kalk çayını al, bir bardak ta ağaya ver.

Köylünün yüzüne tatlı bir aydınlık yayıldı.

Kapı hafifçe takırdadı gene. Hareket memuru ile makasçı, ikisi birden fırladılar. Makasçı kapıyı açtı, hareket memuru ışık tuttu. Kimse yoktu kapıda. Dışarı çıkıp sağı solu iyice aradılar, yine birşey göremediler.

İhtiyar hat bekçisi, içeri giren makasçıyla hareket memuruna:

— Cinler sizinle matrak geçiyor, dedi ve kıs kıs güldü.

Hareket memurunun sırtında soğuk bir el gezindi sanki.

— Yalnız ben duysam, bana öyle geliyor diyeceğim ama, sen de duyuyorsun kapının çalındığını.

— Evet, diye mırıldandı makasçı, tuhaf şey hakikaten.

Bütün bu olanlardan birşey anlamıyan köylü, afal afal bakıyordu.

— Kapının çalındığını ben de duydum, dedi.

— Bak, o da duymuş, dedi hareket memuru, duydun değil mi?

— Duydum tabiî, çalındı ya kapı?

Oturduğu yerde kıs kıs gülen ihtiyar hat bekçisi:

— Cinler sizinle matrak geçiyor, dedim ya size! diye söylendi.

Makasçı:

— Sen gelmeden evvel, dedi köylüye, iki kere daha çalındıydı kapı ama, gelen giden olmadı.

Köylü ilgiyle doğruldu, başını bir iki kere salladı.

— Böyle şeyler oluyor, dedi, hele eskiden daha çok olurmuş. Bakın size birşey anlatayım da dinleyin. Küçükken, köyümüzün alt tarafında, dere kıyısında eski bir ev vardı. Ev için sahiplidir derlerdi. Dudu nine dediğimiz ihtiyar bir kadın, yalnız başına otururdu orada. Kadın bir sabah bize geldi, anama: "Emine kız, bu akşam ne oldu biliyor musun?" dedi. Anam da: "Hayrola, Dudu nine, dedi, bilmiyorum?" Dudu nine: "Gece namaz kıldım, yatağa girdim, yorganı üzerime çekerken kapı açıldı, içeri yeşil bir el girdi, el geldi geldi, üzerime bastırdı, beni yatırdı, gitti." dedi.

Hareket memurunun gözleri, isteğinin dışında kapıya kaydı. Köylü konuşmasına devam ederek:

— İnanmazsınız belki ama, dedi, gizlenip görenler bile olmuş sonraları. Her akşam kadın yatarken kapı açılır, el içeri girer, kadını yatırıp çıkar gidermiş. Kadın bir müddet son-

ra öldü. Ertesi günü de evinin yanına gittik. Ev, bomba yemiş gibi yıkılmıştı.

Köylü sustu. Hikâyesinin etkisini anlamak için yüzlerine baktı. İhtiyar hat bekçisi:

— Palavra atıyor, diye homurdandı.

— Nimet hakkı için yalan söylemiyorum, dedi köylü.

Hareket memurunun gözleri ilgiyle açılmıştı; makasçı dalgın, dinliyordu. Kısa bir zaman, sessizlik oldu. Sonra makasçı hafif bir sesle:

— Ben de duydum böyle şeyler, diye mırıldandı. Ninem anlatırdı. Ninemin anası bir gün evde otururken, evin bütün kapıları açılıvermiş. Gelen giden olmayınca, kadıncağız korkarak komşuya kaçmış. Akşam kocası eve gelince: "Karı, demiş, Bursa'ya iş çıktı, bir aylığına oraya gidiyorum." Büyük dedem gitmiş, dönmesine yakın, bu sefer de açık kapılar kapanıvermiş. Artık dedem uzak bir yere gideceği zaman kapılar açılıyor, döneceği zaman da kapanıyormuş. Ninem de küçükmüş o zaman, kendi gözleriyle görürmüş. Bütün mahalleli de bilir bunu.

Hareket memuru çocuksu bir ilgiyle:

— Ya, dedi, ama nasıl oluyor bu?

Köylü başını bir iki kere salladı:

— Bey, neler olmaz ki, diye söylendi. Bundan beş altı sene evvel, köyden bir bakire kız, ecinniden gebe kalmıştı.

Hareket memuru yutkundu, gözleri kocaman kocaman açıldı:

— Yok canım? Allah Allah, dedi, sonra?

— Sonra kız, tam altı ayda doğurdu. Çocuk ta bir tuhaftı. Bembeyaz saçları vardı. On onbeş gün sonra da, bir sabah kalkmışlar ki çocuk yok; kaybolmuş. O gidiş gitti çocuk.

Sustular. İhtiyar hat bekçisi:

— Kimbilir ne halt karıştırmıştır kaltak! diye homurdandı.

Makasçı:

— Bu herif yaşlandıkça hepten zındıklaşıyor be! diye bağırdı. Kâfir herif sen de!

Rüzgâr bütün gücüyle esiyordu dışarda. Dallarda, telgraf tellerinde ıslık çalıyor, istasyon binasını sarsıyordu.

Makasçı yeniden çay koydu bardaklara. Tam o sırada pencereyi bir ışık yalayıp geçti. Hareket memuru:

— Gördün mü? diye korkulu bir sesle fısıldadı.

— Neyi? diye sordu makasçı.

— Işık gibi bir şey gelip geçti pencerenin önünden.

Kapı yine çalındı. Hareket memuru ile makasçı korkuyla ürperdiler. Hiç biri kapıyı açmağa cesaret edemedi. Kapı, kuvvetlice bir kere daha çalındı. Arkasından istasyon şefinin: "Açsanıza şu kapıyı be!" diye bağıran sesi duyuldu. Makasçı fırlayıp kapıyı açtı. Hareket memuru donmuş gibiydi. İstasyon şefini görünce, yerinden yavaş yavaş kalktı. Şef, elindeki elektrik fenerini söndürüp içeri girdi:

— Aman, ne rüzgâr var be! dedi, uyuyamadım bir türlü; çocukların yanına gideyim dedim.

Makasçının iskemlesine oturdu. Makasçı, bardağa çay doldurup şefin önüne koydu. Şef:

— Yahu, dedi, kapıya gelince gözüme çarptı; kapının anahtarını çiviye kim asmış?

Hareket memuru ile makasçı birbirine baktılar, geniş bir nefes aldılar. Hareket memuru:

— Biz de, dedi, deminden beri kapıyı kim çalıyor diye düşünüp duruyorduk. Açıyoruz kapıyı, bakıyoruz kimse yok.

İstasyon şefi, göbeğini hoplata hoplata güldü. Sonra:

— Haydi gelin, üç kol kaptıkaçtı oynayalım, dedi.

Kapı bir kere daha çalındı, ama kimse aldırış etmedi.

OSMAN ZEKİ ÖZTURANLI

AVUCU KASINIYORDU

Ziraat Bankasının merdivenlerinden indi. On dönümlük tapusunu cebine koydu. Anlındaki teri işaret parmağı ile sı vazladı. Elini yere silkti. Yürüdü. Oysa ki ne ümitlerle girmişti Bankaya... Her şeyi düşündü ama eli boş döneceğini aklından bile geçirmemişti.

"Pankanın isteği dapu deel mi? Al goçanları vee pangunotları" diyecek çekip gidecekti. Borç etmesini sevmezdi.

"Şonca yıl şeerden hunu bunu aldım. Zehre sattım. Heç kimseye borç etmedim memur efendi" dedi bankada ama dinlemediler.

"Etmen gözünüzü sevem." dedi.

"Olmaz." dediler.

"Sıkıntım çoğ olmasaydın valla gelmezdim. Olmaz deyonuz emme nere varam?" dedi.

"Veremeyiz." dediler.

"Pamukları elleyince balyaları pankanın gapusuna dayatçam. N'eşlerseniz, eşleyin." dedi.

"Eee, çok oldun ama." dediler.

"Yörük Sülaman geçen yıl bin pangunot almıştın. Ben beş yüz istiyodum." dedi.

"Beş kuruşumuz bile yok." dediler...

"Lan Mamut de garik son gozunu da oyna bakam." dedi kendi kendine. Bonkonun gerisinden müdür yardımcısına doğru uzandı. O yaklaştıkça memur geriye çekildi. "Olmaz bura yeri deel." diye düşündü. Doğruldu. Kara sarı yüzü kıpkırmızı olmuştu. Tam dönüp gidecekken avucunun kaşındığını hissetti. Kaşıntıyı hayra yordu. Avucunun ayasını kaşıdı. "Vay namussuz emme de gidişiyo ha..." dedi içinden. Memur masasına oturmuş birşeyler yazıyordu. Usulca:

"Memur efendi, memur efendi." diye seslendi. Yan bölmeden gelen daktilo makinalarının gürültüsü içinde sesi kayboldu. Duyuramamıştı sesini. Belki de duyurmak istememişti.

"Ülen Mamut yözünün akınan geldin. Yözünün akınan çek get. Herifçi oludaki surat surat deel mahkime duvarı. Başına iş mi aşçan?" diye aklından bin bir türlü şey geçti.

Dönüp gidecekti ama. Avucu kaşınıyordu. Tam o sırada vezneden para alıyordu biri. Bir tomar bangonotu cebine soktu. Mahmudun yanından geçti. Gitti.

"Değidl avra yandımının dee. Elin olu şamar kadar defternen gucak dolusu gaymeleri alıp götürüyo." dedi...

Cesareti artmıştı artık. Memur efendi beş kuruşumuz bile yok demişti ama, başından savmak için öyle söylemişti herhal. Oysaki bu gıcır gıcır yüzlükler, beşyüzlükler de neydi yani. Para değil miydi bunlar? Şehir çocuğu değil mi hepsi de yancı olurdu işte böyle... Sonra kendi yalancılığı geldi aklına. "Çapa parası etçem" demişti ama. Oysaki bu parayı kızını evlendirmek için istiyordu. Kısmeti çıkmıştı Kezibanın. Zengin yerden istemişlerdi. Elin oğlu da ağır basmıştı hani... "Ya bu sonbahara vamadan baş göz etçez. Düğünü yapçaz Ya da güççük nişanı da, böyük nişanı da bozcaz." demişlerdi. Varlıklı insanlardı bunlar. Dönürüne, "Gız evi naz evi. Pamuğu ellemeyince evermeycem." diyemezdi ki. Kenarda köşede biriktirdiği bin lirası vardı ama. Karısı ile hesap ettiler, kitap ettiler, yetişmedi bu para. İlkin Hamit çavuşa gitmiş:

"Ula Hamit bana bi beş yüz pangunot bitirivee." demişti...

Hamit çavuş:

"Yok valla Mamut. Olsa senden gıymatlı mı? N'olcak? İş bitirme deel mi bu. Çıkarıp ardını önünü diğnemeden verirdim billâh. Emme geçen yaz yıl kötü gitti. Biliyon. Bu yıl Allah olmıyana da vesin. Sekiz yüz dönüm pamuk ektim. E, Mamut bunlaa paraynan dönee gardaşım. Bedel mayış istee. Traktör gaz istee, yedek paça istee. Irgat yövmüye istee. Tala su istee, çapa istee. Oğlan eskere gitti ayda yüz pangunot istee. Hu gördüğün değermen dönüyo emme bunu bi ben bi de Allah biliyo valla." dedi...

Mahmut eli boş döneceğini biliyordu zaten. "Çolak Hamit kesik bamağa işemez emme denize düşen yılana sarılır." demiş öyle gitmişti yanına... Sonra da Halil İbrahim'e uğramıştı.

"Yok Mahmudum" demişti Halil İbrahim.

"Ülen Halibram dayı yok deyon emme esahtan yoğ olur valla." deyince de, Halil İbrahim:

"Allah âlem yeminliyim ödünç vemeye. Üç yıl evvel Durmuş Aliye bi yüzlük bitirivedim. Hâlâ alcam deye ardından goşuyom." dedi...

Olan olmuştu artık. Himmet ağaya gitti. Alamadan geri döndü. Cennet Aliye baş vurdu. Bir yığın azar yedikten sonra kapu dışarı edildi. En sonda Yörük Süleymana açtı derdini

"Lan Mamut düzen değişti gayrik. Sen hâlâ eski gafayı daşıyon be. Şeerdeki pankaları gömüyon mu? Çaşaf gibi dapunu memurlan başına vura vura gaymeleri almak vaken elin sonadan gömüşlene temenna mı veriyon?" demişti Süleyman.

Böyle söylemişti ama, "Bu gaymakam suratlı herifin başına başına dapuyu deel de Uyuz derenin gayalanı vusan bana mısın demeycekti helem" diye düşündü. Avucu kaşınıyordu yine. Bankaya giren çıkan çoğalmıştı artık. Mahmut koridorda değişik yerlere uzun uzun bakıyordu. Sanki iş için değil de birini beklemeğe gelmişti buraya. Ellerini arkasına bağlamış memurların hareketini takip ediyordu. Ne için geldiğini unutmuştu bile... Sonra, avucu kaşındı. Hatırladı. Bir ara kapucu geldi yanına.

"Hemşerim ne istiyosun sen?" dedi Mahmuda.

"Para alcam. Gömüyon mu elimdeki dapuya?"

"Yanaş da al be birader. Sabahtan beri durursun burda..." dedi kapıcı...

"Buban mâlı mı? Hökumat gapısı deel mi bura? Göynüm elverse zabahtan aşama gadar istee durarım, istee giderim." diye cevap verecekti ama, "Hada Allahından bulsun. Elin çıplana cuvap vemeğe değmez." dedi.

Camlı kapıdan dış salona çıktı. Pencerenin kenarında bir kanape gördü. Oturmak istedi. Oturamadı. Başka üç beş köylünün sırtını duvara verip yere oturduğunu gördü. O da kanepenin yanında ayni şekilde yere çömeldi. Kıçının altına kasketini koydu. Cebinden bir sigara çıkardı. Yaktı. Etrafına bakındı. Ondan başka sigara içen yoktu. Söndürmek istedi. Acıdı. Söndüremedi. Avucunun içinde gizliden gizliye içti sigarasını. Bir ara kalkıp gitmeği düşündü. Olmaz demişlerdi ya... Ama avucu kaşınıyordu. Karısı ile Kezibanı da beraber getirmişti gelirken. "Ben şinçiğ gelirim" demiş hana bırakmıştı onları. Ellerindeki para ile kızın ceyizini tamamlıyamamışlardı. Daha alacakları vardı. Bankadan sonra hep birlik-

te bezaz Sert Hüseyine gidecekler, babuşçu Hacı İbrama uğrayacaklar, sandıkçı Hasip efendiden daha iki tane sandık alacaklardı. Allah izin verirse Mahmut, cumayı şehrin Koca Camisinde kılacak, akşama doğru da köye döneceklerdi...

Mahmut sigarasını içtikten sonra kalktı. Kasketini çömeldiği yerde unuttu. Ceketini düzeltti. Önünü iliklediği. Camlı kapıya doğru yürüdü. Durdu. Giremedi. İçini sebepsiz bir korku sarmıştı. Dizlerinin bağı çözüldü. Elleri ayakları titriyordu. Bu avuç kaşıntısı olmasa geri dönecekti. Ama içeri girdi. Müdür yardımcısına doğru yaklaştı. Memur Mahmudu görünce:

— Ne var gene? dedi.

— Heç memur efendi. Bi şey diyecem saa, dedi Mahmut.

— Ne olmuş, ne diyeceksin?

— Memur efendi...

— . . .

— Memur efendi, aha hu dapuya görüyon ya.

— Evet, görüyorum.

— Aha hu dapuyla baa bi beşyüz pangunot bitirivee. Pamuğu elledığim billi sizin eve üç yataklık çırçırlanmış mahlaç getirecem, dedi Mahmut.

Başını önüne eğdi. Memur sesinin olanca kuvveti ile:

"Git be adam. Sabah sabah başımı belâya sokma. Şimdi polise veririm seni" diye bağırdı...

Mahmut ters yüzü geri döndü. Merdivenlerden indi. Hana gidiyordu. Ağustos ayının kızgın güneşi altında terliyordu. Anlındaki teri işaret parmağı ile ikinci defa sıvazlarken, kasketinin başında olmadığını anladı. Unuttuğu yeri hatırladı. Ama geri dönemedi. Yol üstündeki kasketçi Muharremden sekiz köşe yeni bir kasket satın aldı...

RÜKSAN TÜRKAN ÜNLÜ

T E S A D Ü F

Öldük.

İkimiz de aynı anda, aynı ölümle öldük.

Önümüzde bir yol vardı. "Cennet" dediler.

Cennetmiş sahiden Postane Caddesi. Ulus'a kadar yürüdüğümüz yolda; yerden, duvarlardan hep dallar fışkırdı, yapraklar fışkırdı. Tomurcuklar, çiçek açtılar. İki sıralı dükkânların hepsi birden, bir anda çiçek satmağa başladılar. Konuşmadan yürüdük öyle, cennette, beraber... Sarı güllere, beyaz karanfillere bastık. İncinmediler, daha bir istekle, daha çok çiçek verdiler. Somurtkan tezgâhtarların, sokak satıcılarının böyle içten güldüklerini görmemiştim hiç. Bindiğimiz araba, gelin arabası mı neydi, beyaz gül yapraklarından görünmüyordu. Bir orman yakınında durunca, bu çiçekten güzel günü yitirdik. Bozuldu büyü...

Günler bembeyaz resim kâğıtlarında, çocukların gözlerinde durdu sonra.. İki bin kâğıdın her birinde, dört defa, bir portre durdu... Bir bakış, bir ses durdu. Kâğıtlar, resimler, çocuklar hep durdu. Başka bir şey, başka bir gün beklediler.

Telefon bekledi.

Bekledik çiçeklerimle, yapraklarımla.

Postane Caddesi'ne yılanlar, kertenkeleler üşüştü. Satıcılar kaşlarını çattılar. Artık taş, teneke, paçavra sattılar. Yolumuz oraya düşmüyordu.

Yüreğimiz beş göz mü olmuştu ne? Sanki bir göz daha ve sanki o göz, apayrı...

Birbirimize benziyorduk. Rengimiz değildi benziyen, tipimiz değildi. Benziyen birşey vardı. Bir beşinci göz, yüreğimizde...

"Allahaşkına" demeseydi. "Çok fena" dediğim zaman, "çok iyi," demeseydi...

Çok fena olan şey, çok ta iyiydi. Ama çocuğun gözleri koyu koyu; kadının evi, barkı.

Müthiş soğuk ve karanlık... Yan yana geçtiğimiz yol, girdiğimiz dar kapı, masallardaki sarı, kırmızı, mavi ışıklar nasıl güzel...

Mavi ışıkta durduk, oturduk.

Gözleri...

Elbisesi gri miydi, gravatı nasıldı, üstü başı?.. Bilmem. Bardaklarda buzlu viski, tabaklarda gravyar, sigara böreği. Çatallar, bıçaklar gümüş...

Bir lokma bile yiyemezdim. Yiyemedim, içemedim. Karanlığa bakıyordum. Oysa ışık ışıktı gözleri. Bakabilsem aydınlanıyordum. Dinliyemiyordum ki... Karanlık camda, mavi ceketli bir çocuğun ağlamaklı bakışları, esmer bir kadının masum telâşı vardı.

Bir masal anlatıyordu. Fakir oduncunun kızına bir görüşte âşık olan şehzade. Şehzade kızı beyaz atına alıyor, gidiyorlardı. Onlar ermiş muradına, ya biz?..

Biz erimişiz, bitmişiz... Çok yakınında olduğumuz masmavi denize de, güzelim çiçeklerle dolu bahçeye de, paravana değil, dikenli teller gerilmiş.

Durmak elimizde değil. Güneşe doğru yürüyoruz. Uzak... Oysa avucumuzda güneş. Sımsıcak, yumuk.. Durgun suda bir tutam yamalı düşünce.. Yama, yama üstüne vurulmuş. Bir çift gözde bir nokta, ışık, ümit... Koştuğum... Bulduğum yerde yok olan şey.. Yok, yok... Yoklar ortasında bir deli dünya, dönüyor.

Dünyam dönüyor. Her müzikle uyuklıyan düşünce, Bambino'da uyanıyor, hopluyor, zıplıyor ve başka bir müzikle yine uykusuna dönüyor. İtalyan orkestraları deli-dolu. Kalipsolarda gün, tatsızlaşıyor. Piyanonun tuşları beyaz rüyalarımda. Hepsi, hepsi beyaz. Yalnız bana verdiğiniz güller kırmızı, gülleriniz taptaze. Dünyam dönüyor.

Beklediğimden kaçıyorum. O yaklaştıkça, derinleşiyor yaram. Derde devâdan kaçıyorum. Susuzum, upuzun yollarda yaya.

Yanımda, yanıbaşımda sıcak bir gülüş, tatlı bir bakış, avucumda güneş, sımsıcak... Güneş oysa, tâ uzakta.. Uzak, uzak bir yerlerde, denizde batıyor.

Burası cennet, kapısındayım. Fam kokulu kadınlar geçiyor önümden. Soir de Paris'te genç kızlar. Kaşların yarısı yok. Uçları yukarıya dönük, kara boya. Göz uçlarında yeşil kuyruklar. Dudaklarda pembeden kırmızıya, eflâtuna dönen binbir renk... Dantel, tül, kadife ve lâftan ibaret bir yığın.. Âdem'ler, Havva'lar, zavallılar...

Güzel bir ölümle ölmenin, istediğimiz gibi yaşıyamamaktan iyi olduğunu, öğrendim. Hep mavi ışıklar doğuştu, sarı ışıklar ölüm.

Karşı karşıya tekrar oturuşumuz, sarı ışıkta oldu. Mum gibiyiz, sarıyız, beyazız.

Ya en sonu, en yenisi hiç ışıksız, Cebeci kaldırımlarında. Yollarımızın ayrılığı ve ayaklarımızın değil de, kaldırımların yürüyüşü ayaklarımız altında. Sağıma baktım, soluma baktım, hiçbir taşıt yok. Olsaydı da görmezdim, yine asfalt yürürdü ayağımın altında.

Belki de siyah bir arabaydı gelen. Görmedim, yürüdüm, üstümden geçti araba.

Ama ne bir feryat, ne ufak bir ses, ne de kalabalık. Şoför esefle baktı, beni ezdiğine pişmandı. Gözlerim büyümemişti, hiç kanım akmamıştı. Ben de yoktum, ama öyle büyüktü ki bıraktığım boşluk...

Oysa, beni ezdiğinden emindi adam. Gitti, teslim oldu. "Nerede, kim, nasıl oldu, tanık, ceset," dediler. Yoktu, bunların hiçbiri yoktu. O, "öldü," diyordu; direniyordu. "Deli," dediler, acıdım ona. Öylesine acıdım ki; koştum, polislere hepsini anlatmak istedim. Ne sesimi duydular, ne beni gördüler, ne olanları anladılar.

Herşey, ne olduysa bir an içinde oldu veya olan hiç birşey yok. Saat üç sularında, gün ortası eve geliyordum. Çocuğun eli avucunda, gözleri Cebeci'yi tutmuş, çıktı karşıma. Cebeci gözleri oldu. İnci sineması gözleri... İnci sinemasındaki "There's always to morrow" gözleri...

İşte, hepsi bundan ibaret.

İÇİNDEKİLER

Ceyhun Atuf Kansu: Çe... istasyonu 3

Talip Apaydın: Ortakçılar 8

Mehmet Seyda: Köyün uğuru Mehmet 19

Cengiz İlhan: Hasan Bey ve Bizans 23

Mustafa Şerif: Pis hava 31

Muzaffer Buyrukçu: Umutlar bir çiçek tarlasıydı 36

Hasan Lâtif Saraylıca: Bir gün daha bitti 41

Ayhan Hünalp: Büyük yürekli ırgatlar 43

Çetin Göçmen: Yıllardan sonra 51

Memduh Balaban: Satılık tablolar 61

Ali Akıncı: Erkeksiz kadın 70

Sedat Veyis Örnek: Hi 75

Aslan Alp: Köy 79

Cemal Oğuz: Micheline'in mavi bir tayyörü olacak 89

Mehdi Halıcı: Taşa vurulu düğüm 99

Turan Bakır: Günlerden pazardı 105

Afet Muhteremoğlu: Fildişi kule 110

M. Kemal Türkmen: Kapı 113

Osman Zeki Özturanlı: Avucu kaşınıyordu 119

Rüksan Türkân Ünlü: Tesadüf 123

2 lira